

RØDE FANE

TIDSSKRIFT FOR
KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Nr. 5. 1973 2. Årg. Pris kr. 5,-

Etter stortings- valget

Hva slags parti blir SV?

Sosialisme i Øst-Europa?

Fred i Vietnam?

OBOS-
redskap for beboerne?

UTGITT AV ARBEIDERNE KONGUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

RØDE FANE

Nr. 5. 1973 2. Årg. Pris kr. 5,-

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen.

Adresse: Røde Fane, Forlaget Oktober A/S, Postboks 8379,
Hammersborg, Oslo 1.

Postgiro: 2 20 84 78.

Abonnement 30 kr. for året (6 nr.).

INNHold

ETTER STORTINGSVALGET

Bryt med politikken til DNA!	s. 1
SFs plan for et venstresosialistisk parti	s. 7
Tranmæl, DNA og enhetspolitikken	s. 14
Johanna Schwarz: PROLOG	s. 20

BOLIGSPØRSMÅLET

Obos — redskap for leieboerne?	s. 23
--------------------------------------	-------

SOSIALISME/KAPITALISME

Sosialisme i Aust-Europa?	s. 29
Bo Gustafsson: Det nye økonomiske systemet i Ungarn	s. 34

INTERNASJONALT

Hvorfor falt Allende?	s. 40
Fronten mot supermaktene	s. 43
Vietnam	s. 47

FAGBEVEGELSEN

5 punkter om fagforeningspolitikken	s. 52
---	-------

»VENSTRE»-OPPORTUNISMEN

Venstreopportunisten i Norge	s. 55
------------------------------------	-------

BREV OG KOMMENTAR

Kooperasjonen i Norge	s. 62
»Kvinnens lodd» — en marxistisk analyse?	s. 65
Boligkampen — en talerstol for sosialister?	s. 70

etter stortingsvalget

BRYT MED POLITIKKEN TIL DNA!

»Å løfte ein stor stein»

»Å løfte ein stor stein for å sleppe han på sine egne føter», seier ein i eit kinesisk ordtak, når ein vil skildre korleis visse toskar oppfører seg. Dei reaksjonære i alle land er slike toskar». Dette sa Mao Tsetung under feiringa av 40-årsdagen for Oktober-revolusjonen i Moskva i 1957. - 22. mars 1970 gjorde regjeringa Borten som dei reaksjonære i Norge ønskte - og tok opp tingingar med Brussel om norsk medlemskap i EEC.

3. mars året etter vart Borten-regjeringa kasta av EEC-tilhengjarane på Stortinget, fordi ikkje alle i regjeringa - ikkje ein gong regjeringssjefen - var trugne tilhengjarar av medlemskapstanken.

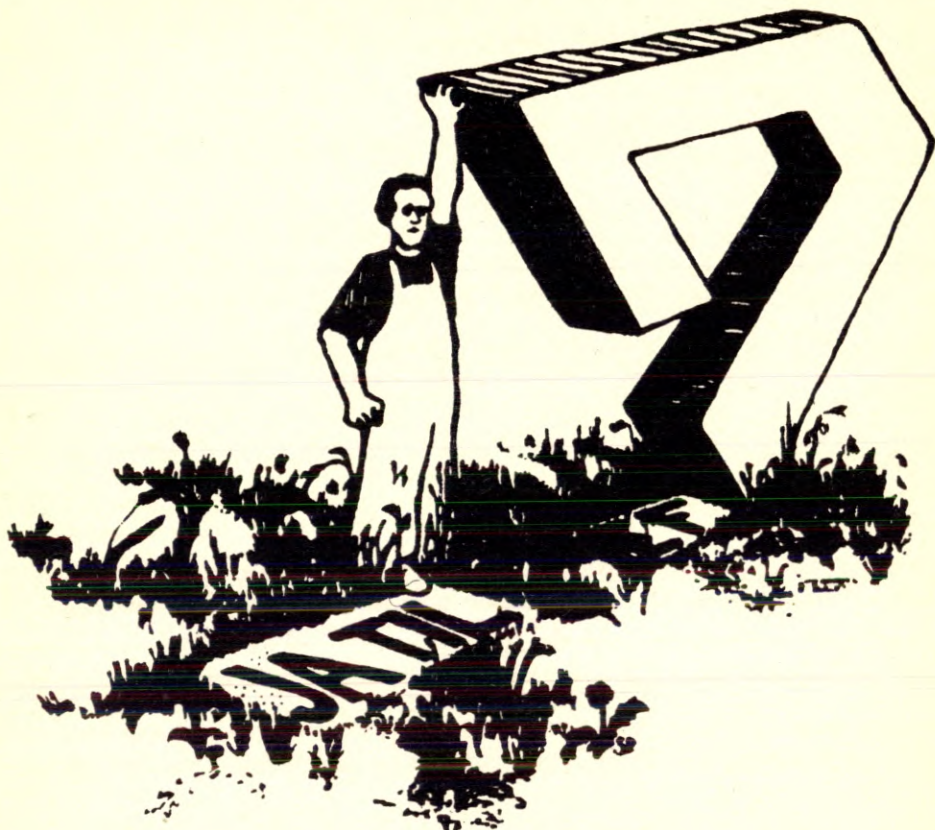
14 dagar seinare fekk DNA danne regjering, med støtte frå Høgre. Om det ikkje hadde vore det før, vart det no klart for dei fleste at DNA var det partiet monopolkapitalen rekna som sin sløgaste våpendragar. Med den makta dei hadde over arbeidsfolk i bygd og by, skulle salet av Norge vore i gode hender.

DNA sette heile apparatet sitt i sving, og truga arbeidarklassen med arbeidsløyse og sosial nedtrapping om dei ikkje følgde den vegen partiet staka ut.

Det synta seg at det nytta lite. Enda så stort partiet er, viste det seg at dei kom i beit for fotfolk. Mellomskiktet og det lågare skiktet av tillitsmenn i partiet og fagrørsle lot seg ikkje mobilisere. Det

måtte tilsetjast løna korttidssekretærer. Tilmed departementsbyråkratar måtte ut og prøve seg i uvant arbeid som agitatorar.

Sjolv om EEC-tilhengjarane sende so-

sialdemokratiet føre seg i striden, valde folk denne gongen å tru meir på seg sjølve og dei organisasjonane dei skipa til under kampen enn på trugsmåla frå DNA, Høgre og storindustrien. Det vart fleirtal mot EEC-medlemskap - også mellom dei som plar røysta på Arbeiderpartiet.

Dei reaksjonære toskane hadde løft ein stor stein. Han fall - på deira egne føter.

For arbeidsfolk vart det som følgde på opptaket av tingingane med Brussel ein stor skole i politikk. Dei lærte kven det var som våga å gå med dei og kven det var

som heldt seg bak og maste på for å få dei til å gå utfor stupet.

Dei lærte at det framleis går an for arbeidsfolk å reise krav mot framstøytta til monopolkapitalen - og vinne fram med krava. Dei lærte at samhald *gir* styrke, om ein avviser linja til klassesamarbeidarane i toppen av LO og DNA. Dei lærte at det som kan sjå stort og mektig ut, kan bli svakt og vaklande og let seg vinne over.

DNA prøvde å kome unna nederlaget ved å vedta ei »klår og utvetydig» fråsegn om sin truskap mot folkerøystinga og

handelsavtalen. Men handling tel alltid meir enn tale. Arbeidsfolks harme var blitt tent. Denne harmen flamma friskt etter Gjøvik-ultimatomet like før folkerøystinga, der Bratteli la hovudet sitt på blokka og kravde at folk skulle stemme ja for *hans* skuld.

Ved stortingsvalet fekk dei svi ein gong til. Tilbakegangen for DNA var større enn ved *noko* val i partiets historie! Dei stod att med skarve 35% av veljarane. Resultatet var utan tvil langt dårlegare enn dei hadde venta, i sær fordi brotet som kom i partiet på vårparten 1973 ikkje hadde gått særleg djupt.

»Lage vanskar, li nederlag.»

»Lage vanskar, li nederlag, lage vanskar igjen og li nederlag igjen heilt fram til undergangen, - det er den logikken imperialistane og dei reaksjonære over heile verda følgjer når dei har med folket sin sak å gjere, og dei vil aldri svikte den logikken», skreiv Mao Tsetung i 1949 (»Kast vekk illusjonene, førebu kampen«).

Denne logikken er DNA også tvungen til å følgje. I 1969 røysta fleirtalet av fiskarar og småbrukarar på DNA. Så frekt som DNA hadde fare fram mot desse gruppene under EEC-kampen, må ein tru at dei hadde rekna med å gi frå seg desse råystene. Det reknestykket gjekk opp, og vart nok meir kostesamt enn dei hadde tenkt. Sjølv om mange av desse veljarane gjekk til Senterpartiet, ser vi dette som ei vending i progressiv lei. Politikken til monopolkapitalen står svakare der enn i DNA-toppen.

I 1969 fekk partia til venstre for DNA ingen mandat. No fekk dei så mange røyster at SV står med 16 mandat på Stortinget. Vi synest dette er svært bra, sjølv om vi veit at det er smått med representantar frå venstrefløyane i desse partia. Vi skulle gjerne sett den sida meir styrkt, helst med ein representant frå

Raud Valallianse, som gjorde eit dårlegare val enn vi hadde venta.

Men det som gler oss mest, er tilbake-slaget for DNA. Det er det som er steinen som fall på reaksjonens eigne føter. Det er det dyraste tapet monopolkapitalen fekk av EEC-saka.

Kan DNA-leiinga snu?

AUF-formannen Rune Gerhardsen sleit seg mest ut under valkampen ved å reise land og strand rundt for å få folk til å tru at DNA hadde snudd og kome på rett veg att etter eit uheldig feilsteg i EEC-spørsmålet. Men AUF-formannen tar feil. DNA-leiinga har ikkje snudd - og vil ikkje kome til å snu. Dei har selt seg til kapitalen og har vigd seg til oppgåva å vere kapitalen sine ærendssveinar i arbeidarklassen. Den oppgåva vil dei aldri svice, sjølv om dei kan bli nøydde til å gå små krokvegar stundom for å halde orden på troppane sine.

Det burde EEC-kampen også ha lært progressive AUF-medlemer. Dei må da hugse krokvegen med å »vente på resultatet av tingingane», og kor mykje det betydde! Når DNA-leiinga gir seg ut på slike små krokvegar, er det toskeskap for dei som vil tene arbeidarklassen og folket si sak å gi seg til å tru dei. Krokane er teikn på at dei fryktar at folket fell frå dei. Da er det rett å kjempe for å vinne folk for ein annan politikk, ikkje å gi DNA hjelp og stønad.

Sjølvsagt veit vi at det finst store skarar i partiet som ikkje ønskjer å tene monopolkapitalen sin politikk. Vi veit også at det finst mange som stør den borgarlege politikken til leiinga, enda dette er ei linje som står i motstrid til deira eigne objektive interessar. Vi trur likevel det er gale å tru at dette gjer at DNA-leiinga kan bli tvungen til å snu. Dette tyder berre på ein ting - *nemleg at når klassekampen blir skjerpa, vil kamplinjene alltid kome til å*

**SVs stortingsgruppe — innledningen til en ny epoke i arbeiderbevegelsen i Norge?
Notis i Orientering fra september.**

gå tvers igjennom partiet, slik dei gjorde i EEC-kampen.

Det var dette som gjorde at det som såg stort og mektig ut, vart lite og makteslaust under kampen frå 1970-72. Det lovar svært godt for framtida at ein stor del av partiet sine tillitsmenn anten stødde EEC-motstanden eller i alle fall gjeikk i passivitet i desse åra. Det syner at dei er slik stilte at dei set truskapen til folket si sak høgare enn truskapen til dei borgarlege leiarane. - Dei må vinnast for folket også i tida framover. Men det gjer vi ikkje ved å hjelpe dei til å finne grunnar til å halde seg i lag med den borgarlege leiinga, men ved å vinne dei for kamp saman med deira kameratar i arbeidar-klassen.

DNA kan vinne att det tapte

Dette å ikkje la seg narre av krokvegane til DNA-leiinga, er det fleire enn AUF-formannen som må passe på. Vi er ikkje så trygge på kor lærdomane sit i leiarane i SV heller. Finn Gustavsens sine ord i Aktuell 22. september om at »Arbeider-

partiets arbeidsprogram gir glidemuligheter i sosialistisk retning, som levner håp, dersom partiet nå er villig til å snakke alvorlig», tyder i alle fall på at også han treng hjelp til å se rett i dette spørsmålet.

DNA vil gå mot folkets sak også i tida framover - i smått og stort. Dei kjem til å lage vanskar for seg igjen, og li nederlag, og dei kjem difor ein gong til å gå undergangen til møtes. Den logikken vil dei ikkje svikte. Men det vil ikkje seie at dei ikkje kan vinne over nederlaget denne gongen og kome seg på fote for ei lang tid att.

Det er utan tvil eit alvorleg steg dei mange har tatt, som har brote med det partiet dei til vanleg har stødd i val. Det ville vere gale å undervurdere det. Men vi skal hugse på at dei knapt har røysta på DNA med serleg stor glød i tidlegare val heller. Dei har røysta på det *trass i alt*, dels fordi det ikkje har vore andre klare og truverdige alternativ, og dels (og av den grunn) fordi dei kanskje har synest å se »glidemuligheter i sosialistisk retning» i

arbeidsprogrammet. Dersom det ikkje sett fram ein klar og grei arbeidarpolitikk frå partia til venstre i tida framover, og dersom *den* ikkje blir sett ut i livet med alvor og kraft, trur vi DNA kan kome til å vinne mykje av det tapte tilbake. Det kan tilmed hende at dei minst klarsynte av dei, til dømes dei som blei sitjande heime, kan kome til å gå til den gryande fascistiske rørsla til Anders Lange, og gi *den* eit folkeleg skinn.

»Kast vekk illusjonane, førebu kampen»

Vi trur det er rett det som står i artikkelen om »DNA, Tranmæl og enhetspolitikken» i dette nummeret, at SV vann tillit hos ein så stor del av arbeidarklassen i dette valet, ikkje minst fordi dei visste å stille klare arbeidarkrav fremst i valkampen. Dei stilte krav om bort med momsens, ingen statleg dirigering av lønsoppgjeret, slik Skånlandutvalet legg opp til, lågare husbankrente, utvida fiskerigrense osv. Dette var nytt for dei i denne valkampen, i alle høve for SF - som for gjekk til val på parolar som »Tenk selv, stadig flere gjør det» og elles berre skilde seg frå DNA i utanrikspolitikken.

Dei vann og mykje tillit denne gongen fordi dei stod vågde å stå saman, lot vere å slåss seg i mellom om røyster og lova å arbeide for einskap i det arbeidande folket. Dette syner at EEC-kampen ikkje berre har vore ein skole i politikk for folk flest, men og for partia - i alle høve for dei som ikkje har noko å tape på å lære av folket.

Tida framover vil vise kor mykje dei har lært, eller kor mykje av lærdomen som blir sett ut i livet. Vil dei stå for ein arbeidarpolitikk, må dei også halde fast på at det må vere ein politikk for *heile* klassen, ein politikk som set si lit til *den* og ser den som den viktigaste krafta for å oppnå endringar til folkets beste. Da må dei ikkje nøye seg med å fremme arbei-

darkrav - i valkampen, og love einskap - i valkampen - som berre omfatter dei sjølve. Da må dei setje kreftene inn på å vinne arbeidsfolk for kamp for desse krava - og i ord og handling arbeide for å styrke einskapen og kampkrafta til arbeidfolk sine organisasjonar. Den vrien SV - eller delar av SV - har gitt nei til moms-politikken sin, kan gi grunn til uro i så måte. Vi tenkjer både på Gustavsen i partileiardebatten, som uttala seg som om det hadde våre SV som hadde hatt 100 000 arbeidarar i streik mot momsens i våres - og vi tenkjer på underskriftsaksjonen, der SV vil få folk til å skrive under på støtte til seg samstundes som dei krev momsens vekk fra maten. Men det kan jo hende det berre er gamal vane som er vond å vende, og at slikt vil rette seg.

Reidar T. Larsen hevda i ein kommentar valnatta at framgangen for Valforbundet var opptakten til ein heilt ny epoke i historia til den norske arbeidar-rørsla. Han kan kome til å få rett, men vi meiner at dette enno er eit ope spørsmål. Dersom SV frå no av og framover kastar seg sjølve og venene sine med kraft ut i arbeidet for å styrke einskapen i arbeidar-klassen og folket, kastar all partisjåvinisme til sides, og legg vinn på å få i gang ein open og djuptgående diskusjonsrørsle om linjene for ein arbeidarpolitikk i Norge, da trur vi han får rett.

Dersom dei tar lett på dette og set si lit til det dei kan oppnå ved å få Arbeiderpartiet på gli og bind seg til å stø DNA-regjeringa, da trur vi den nye epoken vil la vente på seg.

AKP(m-l) vil ikkje stå på sida og vente og sjå kva lei det ber.

Kommunistane sine oppgåver

Den marxist-leninistiske rørsla har og lært mykje i EEC-kampen. Vi lærte så mykje at vi blei i stand til å skape eit program for kampen i Norge i dag på dei

viktigaste områda der monopolkapitalen står mot folket, - og eit program for kampen for sosialismen. Vi kom så langt at vi vann sterk nok oppslutning over heile landet og på arbeidsplassane til å stifte eit ekte kommunistisk parti i Norge att. Partiet er lite enno, og det er ikkje mange nok som veit kva det står for. Det er det berre å sjå på tala frå stortingsvalet for å få vite.

Vi veit i alle fall at kampen for sosialismen ikkje kan vannast utan eit kommunistisk parti. Og vi ser at dette partiet vil ha store oppgåver i tida framover - om ikkje det EEC-kampen har sett i gang i det arbeidande folket i Norge skal bli sett tilbake.

Det finst enno for få godt skolerte og konsekvente leiarar i arbeidarklassen - folk som er i stand til å skilje mellom ein rett og ein galen politikk og ikkje skyr arbeidet for å få dei mange i fagforeningar, burettslag og andre interesseorganisasjonar til å bli med i aktiv verksemd. Under den synsvinkelen må vi sjå arbeidet vårt for å fostre medlemene våre og vinne nye folk til partiet.

Vi er det einaste partiet som har eit klart syn på kva som er hovudmotsetninga i det norske samfunnet og kor uforsonleg ho er. Dette er ikkje berre eit spørsmål som avgjer synet på vegen til sosialismen - om ein greier å sjå det uomgjengelege i væpning av arbeidarklassen når oppgjeret kjem og ikkje unnet å førebu folk på det i dag. Det er heller ikkje i tillegg berre eit spørsmål som bestemmer om ein ser at proletariatet må skape sin eigen stat og øve diktatur over dei som vil gå monopolkapitalen og imperialismen sine ærend etter revolusjonen.

Det er mangel på eit klart syn i dette spørsmål som får enkelte i arbeidarrørsla til å tru det går an »å flå ein tiger klo for klo» og gjer dei blindt opptekne av dei

ettergivnadene dei kan få borgarskapet med på gjennom det borgarlege statsapparatet. Dei gløymer å sikre arbeidarklassen mot atterslag ved å styrke klassen politisk og bygge opp slagkrafta til organisasjonane hans.

nane hans.

Det får andre i arbeidarrørsla til å nøye seg med ultrarevolusjonære proklamasjonar, unnlate å ta del i den daglege kampen og splitte arbeidarklassen frå hans naturlege allierte.

Vi kan vente at *begge* desse retningane vil få vind i segla i tida framover, sjølv om vi ikkje ser grunn til å tru at den siste kan få rot i arbeidarklassen sjølve.

I denne situasjonen er det svært viktig at kommunistane arbeidar iherdig for å få *sitt* syn fram til verkeleg mange. Det kan spare arbeidsfolk for mange vonbrot i tida framover. Når vi held oss konsekvent til den einskapspolitikken som følgjer av vårt syn på kva som er hovudmotsetninga i samfunnet, er vi visse på at vi vil vinne fram med dette, sjølv om det skulle hende at vi måtte gå »mot straumen» ei tid.

Red/KJ

SFs PLAN FOR ET VENSTRESOSIALISTISK PARTI

Konturene av det nye partiet som skal skapes på grunnlag av Sosialistisk Valgforbund begynner å bli mye klarere enn da vi behandlet spørsmålet om SV i mai (se RF nr. 4). Den gangen var samarbeidet såvidt kommet i gang og partiperspektivet var uklart. I dag har SV en del praktisk og politisk virksomhet bak seg som gir oss muligheter til å si noe om hvor forbundet beveger seg, og ikke minst begynner hovedkrafta bak SV, nemlig SF, å uttrykke klarere hva som er målsetninga. I tittelen på denne artikkelen ligger det en påstand om at planene går i retning av et venstresosialdemokratisk parti. Hvorvidt denne påstanden er riktig kan sjølsagt bare framtida viser, men vi vil i denne artikkelen trekke fram elementer som vi mener peker i den retninga. Vårt hovedmateriale er SFs interne studieopplegg »Fra Valgforbund til parti» som kom i sommer.

1. SV kommer med nødvendighet til å bli et parti

Det er flere understrømninger som virker mot en partidannelse på basis av SV. Dels er det NKPs store problemer med å la seg nedlegge etter å ha eksistert i 50 år og med AKP(m-l) som konkurrent om kommunistnavnet. Dels er det innbitte partisjåvinister i SF som mener at SF er det gjeveste på jord og som ikke kan

tenke seg noe annet. Dels er det folk som er negative til å gå i parti med »kommunister». Flere slike hindringer kunne trekkes fram, men SFs plan går ut på at disse hindringene vil bli feid til side av »tingenes logikk». Spesielt etter SVs valgresultat er dette en helt riktig vurdering av situasjonen. SV-partiet kan i dag ikke stoppes. Det er et tog som er i gang. Faktisk er SV allerede i ferd med å bli et parti. Det som

Arbeidet for samling skal intensiveres

● I et enstemmig vedtak fra Sosialistisk Valgforbunds hovedstyre — tiltrådt av landsstyrene i SF, DS—Aik og NKP er man blitt enige om å intensivere prosessen med henblikk på organisatorisk samling i ett parti:

1. Partene er enige om en hurtig videreutvikling av Sosialistisk Valgforbunds organisasjon på alle ledd.

2. Drøftelsene med sikte på full organisatorisk samling av de 4 partene i valgforbundet settes i gang på grunnlag av de innstillinger som foreligger om samlingsprosessen. En komite nedsettes for å utarbeide forslag til den felles politiske og organisatoriske plattform.

3. Sosialistisk Valgforbund er enige om å innkalle til en landskonferanse i mars-april 1974. Denne konferanse tar bl. a. stilling til spørsmålene om tidsramme for organisatorisk samling. (Samlingskongress).

står igjen er de nødvendige vedtakene, og de vil komme av en serie forskjellige grunner, uansett hva opposisjonelle i f.eks. NKP ønsker.

a) Valget

Partene i SV opptrådte sammen og ble oppfatta som en enhet og det var denne enheten som fikk 240 000 stemmer. SVs velgere venter nå mer klarhet i hvilken politikk SV vil føre. Dette driver fram felles programarbeid, som må gå langt utover de 33 punktene. Valget har alt ført SFere, Reidar T. Larsen og AIKere sammen i en felles stortingsfraksjon, med Finn Gustavsen som leder (Reidar Larsen skal ledes av Gustavsen, et faktum som NKP-medlemmer sikkert tenker over i stille stunder). Utrednings- og propagandaarbeid vil kreve flere fellesorganer. Vi ser nå også at SV har fått et faglig utvalg. Flere utvalg vil følge. Alt dette og mer til er direkte følger av valget, og de får SV til mer og mer å likne et parti. De enkelte partiene, og særlig NKP (for ikke å snakke om AIK-DS) blir helt anonyme og trer i bakgrunnen. Det som mangler er å kaste på jorda. En bør også regne med at valget vil svekke motstanden mot sammenslutning i NKP, ettersom Larsen kom på tinging som et resultat av SV.

b) Taburettene

De 16 representantene til SV og det byråkratiet av sekretærer, reisesekretærer, daglige ledere, redaktører osv. som vil vokse opp i deres kjølvann formelig krever at SV blir et parti fortere enn svint. Alle vet at det skal svært lite til for SV til å ramle under den grensa hvor mandat-tallene blir små og posisjonene få. Derfor krever det apparatet som er i ferd med å bli skapt at man tar tiltak for å hindre at SV faller fra hverandre. Så lenge SV formelt består av ulike partier som hver for seg kan si opp avtalen så eksisterer det

ETTER STORTINGSVALGET

9

en slik trusel mot taburettene. En kan diskutere hvor godt SV kan holde sammen i alle fall, men det forhindrer ikke at det vil bli tatt tiltak mot en slik oppflissing. Og det enkelttiltaket som skiller seg helt klart ut som helt nødvendig er en rask partidannelse.

c) De uavhengige

SV består som kjent av SF, NKP, AIK-DS og uavhengige sosialister. Det er i dag mulig å melde seg inn i SV direkte. Tallet på folk som ikke har tilhørt noen av de tre partiene vil øke både totalt og i forhold til SVs samla medlemsmasse. Jo flere disse ikke-partimedlemmene i SV blir, jo sterkere vil presset for å gjøre om hele SV til ett parti bli. De har ikke kommet til noen av de tre partiene, men til SV. Splittes SV kan de gå tapt. I dag har de heller ingen formelle rettigheter i valg av den felles ledelsen, og dette med beslutningsprosessen er noe som SFs interne studiesirkel legger stor vekt på for å begrunne partiplanene.

d) Det faglige innslaget

SV har på en måte som aldri SF har klart, samla rundt seg opposisjonelle i fagbevegelsen. Det er liten grunn til å tro at disse fagforeningsfolka ville følge SF i tilfelle av et brudd i SV. SF som regner seg tallmessig og på andre måter i stand til å dominere et SV-parti kan bare sikre seg innflytelse over disse folkene ved å skape et slikt parti.

e) Valget 75

I SFs plan er forberedelsene til kommunevalget -75, dvs. høsten -74 satt som frist for partistiftelsen. Nå etter valget blir vel dette et enda sterkere argument. Med tallene fra en del kommuner vil sterke kommunestyregrupper og kanskje en og annen ordførerstilling vinke forlokkende. SV har ikke noe papir fra de 240 000 at

de vil stemme på dem neste gang, og derfor er det viktig for SV å sikre seg et apparat som kan konsolidere stillingen. Et slikt apparat er SV-partiet.

f) Sammensmeltinga har begynt

I dag eksisterer det ved sida av de tre partiene i SV også egne SV-grunnorganisasjoner, fylkesorganisasjoner o.l. Det planlegges et SV-studentforbund og et SV-ungdomsforbund kan vi også vente. Denne sammensmeltinga er kommet et godt stykke og kan vanskelig stoppes, og den skal ikke være kommet så svært mye lenger før det bare er å fastsette datoen for partistiftelsen.

g) SF satser på »tingenes logikk»

SF ønsker et SV-parti. SFs politikk og kader vil dominere et SV-parti, derfor har SF et sterkt ønske om å drive gjennom stiftelsen av dette partiet. Men i »Fra Valgforbund til parti» blir det lagt vekt på at man må ta seg tid og diskutere problemer og ulike oppfatninger. Fornuftig nok, SF trenger ikke å forsere fram SV-partiet, noe som antakelig ville skapt flere motsigelser, man behøver bare å styre vogna i den retning den i alle fall beveget seg.

Vi har møtt mange NKP-medlemmer som har bedyret at noen nedleggelse av NKP, nei det kommer ikke på tale. De har heller ikke blitt alarmert av dramatiske uttalelser fra SF eller fra Larsen, og derfor regner de med at det ikke vil skje. Dette er så naivt som det kan bli, fordi det, som vi har påpekt, er i gang ei utvikling av SV som helt logisk vil føre til et parti, og da trengs ikke de dramatiske uttalelsene.

2. Et SV-parti vil knytte seg til den sosialdemokratiske tradisjonen i norsk arbeiderbevegelse

I norsk arbeiderbevegelse finnes det to

hovedretninger opp gjennom historien. Den ene er den sosialdemokratiske og den andre den kommunistiske. Den sosialdemokratiske tradisjonen deler seg i en høyre- og en venstresosialdemokratisk retning, men begge er prinsipielt sosialdemokratiske. SF-teoretikeren Berge Furre ga i «Partiene svaren» foran valget, klart uttrykk for at SV følger opp den tradisjonen som Tranmæl og Nygaards-

som et uvesentlig spørsmål. For kommunister er det derimot ikke noe uvesentlig spørsmål hvem man regner som sine historiske forgjengere. Tranmæl og Nygaardsvold var talsmenn for den sosialdemokratiske tradisjonen i norsk arbeiderbevegelse. Skal man huske dem for spesielle »bragder» må det bli at Tranmæl ved dyktig taktikkeri klarte å dreie den revolusjonære arbeiderklassen i Norge inn

»Vår holdning til marxismens klassikere — må være en å p e n holdning.» (Fra SFs brosjyre »Fra Valgforbund til parti».)

vold representerte. Berge Furre er historiker og han sier ikke slikt av uvitenhet om hva de to nevnte herrer sto for, han sier det nettopp fordi han vet hva de sto for. Reidar Larsen gjorde ingen innvendinger mot Fures tolkning av SVs forfedre, ikke så mye som en reservasjon, så vi får tro at han er enig eller i det minste regner det

i høyresosialdemokratismen, og klasse-samarbeidet under et dekke av ultrarevolusjonære fraser. Nygaardsvold tok over driften av det kapitalistiske samfunnet og tøylet arbeiderklassens kamp ved hjelp av Hovedavtalen av 1935. Han innledet en korporativisering mellom staten, NAF og LO som har ført landet dit at arbeiderne

til slutt forlater DNA i protest mot akkurat slike tendenser.

I valgkampen førte SV fram en kritikk av DNA som gikk ut på at DNA hadde forlatt plattformen sin fra 30-åra og at SV ville gjenreise den. DNA har da også ganske riktig forlatt sin plattform fra 30-åra, dvs. partiet har gått over fra en venstresosialdemokratisk til en høyresosialdemokratisk plattform. Men den plattformen som SV da vil gjenreise var også sosialdemokratisk, sjøl om den var mer radikal.

Kommunistene derimot slutter seg til tradisjonen fra Marcus Thrane og Rudolf Nilsen. Samme Rudolf var en hard motstander av Tranmæls politikk. Å ta stilling for Tranmæl vil si det samme som å ta stilling mot Rudolf Nilsen og NKP i 20-og 30-åra.

3. SV-partiet og marxismen-leninismen

a) SF krever av NKP at man fraskriver seg leninismen, særlig er det partimodel-len SF er ute etter. Men om en leser f.eks. SFs hefte om sosialisme og kristendom ser en at SF stiller seg i motstrid til hele leninismens vesen. Lenin blir kritisert fordi han oppfattet marxismen som en verdensanskuelse, en filosofi og et helstøpt system, mens SF mener at marxismen bare er en metode, et verktøy som kan være nyttig uansett verdensanskuelse. Mens NKP i dag kaller seg marxist-leninistisk vil SF under ingen omstendighet godta at dette følger med inn i et SV-parti. Dette passer da også Larsen godt som lenge har lurt på hvordan han skal kvitte seg med den brysomme Lenin.

Videre krever SF at NKP gjennomfører »en grundig diskusjon av stalinismen og en ny vurdering av den kommunistiske bevegelsens strategi i de vestlige og industrialiserte land». (s. 11 i »Fra Valgforbund . . . »)

b) SF vil at SV-partiet skal ha en »åpen holdning til marxismen og nyere teori» (s. 12), at det skal »studere marxismen» osv., men det er også det lengste man går. Å prinsippfeste »en åpen holdning til marxismen og nyere teori» vil være å prinsippfeste prinsippløsheten. Stort mer uforpliktende går det vel ikke an å være. Sjøl Det Norske Arbeiderparti sto til venstre for dette så seint som i 1930 da partiet erklærte seg som et parti som »bygger på marxismen». NKP-medlemmer og tillitsmenn har sagt at de regner med at det nye partiet blir et marxistisk parti. Den marxismen som blir å finne i SV-partiets programerklæringer blir temmelig utvanna saker om vi skal tro SF-strategene. Det var ingenting i DNAs »marxisme» anno 1930 som hindret partiet fra å gå aktivt inn for å løse kapitalismens problemer fem år seinere. Hvilken garanti vil det ligge i enda mer vassne formuleringer i dag?

4. SV-partiet og overgangen til sosialismen

»Forholdet mellom reform og revolusjon: Tror en at kapitalismen kan avskaffes gjennom langsiktige og gradvise reformer? I hvilken grad er det enighet om at kapitalismen bare kan avskaffes gjennom en konfrontasjon med borgerskapet, en omveltning og et kvalitativt brudd med kapitalismen?» (»Fra Valgforbund . . . » s. 12)

Her stilles to linjer opp mot hverandre, tilsynelatende den reformistiske og den revolusjonære. Men leseren har sikkert lagt merke til de talende ordene som brukes til å definere revolusjon, nemlig »en konfrontasjon», »omveltning» og »kvalitativt brudd». Dette er katten rundt den varme grøten på nytt igjen. Ingen venstresosialdemokrat vil protestere mot konfrontasjoner og kvalitative brudd, men

han får gjerne frysninger av det virkelige innholdet i revolusjonen, nemlig det at en klasse med vold styrter en annen klasse og gjør seg til herre over samfunnet, og diktator over sine fiender.

Igen ligger faktisk DNAs program av 1930 til venstre for det mest venstreorienterte synet som antydes av SF. Der heter det at partiet »aktivt kjemper for den sosiale revolusjon, (og) må derfor innstilles på, i den overgangsperiode den avgjørende maktkamp pågår, å bruke hele arbeiderklassens organiserte makt for å bryte ned borgerklassens organiserte makt og muliggjøre oppbygging av et sosialistisk samfunn». (Arbeidernes leksikon, nytrykk 1973 sp. 302) Ullent dette også, javisst, men faktisk mindre ullent enn alt snakk om »kvalitative brudd». Det er med andre ord ingenting ved den måten SF legger opp spørsmålet om overgangen til sosialismen som skiller seg grunnleggende fra venstresosialdemokratismen.

5. SV-partiet og revisjonismen

Slik SF legger opp planene for det nye partiet vil det ikke bli et ortodokst Moskva-parti. Tvert om vil SF hevde sin rett til skepsis overfor Moskva og kreve en viss grad av løsrivelse fra NKPs side. Dette har en positiv betydning fordi det dermed ikke lenger vil finnes noe parti i Norge som støtter sosialimperialismen i det meste. Men bortsett fra dette åpner SFs plan for at moderne revisjonistiske standpunkter kan komme til å stå sterkere i tida som kommer enn de har gjort til nå. Det gjelder synet på parlamentarismen, synet på staten, synet på revolusjonen og proletariatets diktatur, og ikke minst gjelder det slike spørsmål som den alleuropeiske sikkerhetskonferansen. Det er ikke bare NKP som kommer til å bringe med seg den moderne revisjonismen inn i SV-partiet, foruten i deler av SF' så finnes

den moderne revisjonismen også i AIK-DS og blant de uavhengige. At krefter som på hvert sitt hold har hevdet revisjonistiske standpunkter nå samles i ett parti vil så avgjort kunne styrke revisjonismens stilling i Norge. Det er da også det Reidar Larsen sikter til når han forsikrer sine partifeller om at NKPs synspunkter vil vinne fram i et slikt fellesparti. Den dårlige sida ved NKPs synspunkter vil ganske sikkert kunne styrke sin stilling.

Et av de moderne revisjonistiske synspunkter som står sterkt i alle SV-grupperingene er synet på parlamentarismen. Vi kommunister hevder at parlamentarismen er en form for borgerskapets diktatur, som riktignok er å foretrekke framfor fascismen, men like fullt en borgerlig styreform. Vi mener at vi kan delta i parlamentet i første rekke for å bruke det som et utgangspunkt for å skolere arbeiderklassen. Vi vender oss mot den oppfatninga at parlamentet kan innføre sosialismen og vi hevder bestemt at parlamentarismen vil være en ubrukkelig styreform under sosialismen.

SF derimot har formulert sitt syn slik: »Kampen for sosialismen kan ikke bli ført fram til seier bare gjennom Stortinget, men kamp innenfor og utenfor folkevalgte organer må gå hand i hand. Folkets egen innsats er den avgjørende faktor – det parlamentariske arbeidet må innordnes denne innsatsen.» (SFs valgprogram sitert etter »Fra Valgforbund . . .» s. 12)

Som leseren sikkert alt har merket seg, så sier SF at seieren »ikke bare» kan vinnes gjennom Stortinget. Det er sjølsagt å tillegge arbeidet i Stortinget en helt annen og større vekt i kampen for sosialismen enn hva marxist-leninister gjør. Ikke engang DNA anno 1930 ville drømme om å påstå at sosialismen »bare» kan vinnes gjennom parlamentet. Tvert om sa programmet at »denne arbeidernes frigjørelse må være deres eget verk».

Det som mangler i SFs og SVs analyse av parlamentarismen og som også manglet i DNAs analyse av 1930 er en konstatering av parlamentarismens klassekarakter, dens fullstendige ubrukelighet i den sosialistiske revolusjonen og den sosialistiske oppbygginga. Å si at «folkets egen innsats er den avgjørende faktor» eller at «arbeidernes frigjørelse må være, deres eget verk» blir utelukkende frasemakeri så lenge en ikke har forstått parlamentarismens vesen på den ene sida og revolusjonens vesen på den andre. Det er ingenting ved det siterte SF-standpunktet til parlamentarismen som betyr en prinsipiell hindring mot en gradvis overgang til sosialdemokratismen.

Marx trakk den lærdommen av Pariserkommunen at arbeiderne ikke rett og slett kan overta det gamle statsapparatet og bruke det til sine egne formål, men at de må knuse den borgerlige staten og bygge opp sin egen stat. I SF er det en framherskende oppfatning at riktignok er staten «ein reidskap for produksjonssystemet og kapitalens profittinteressen» (SFs prinsippfråsegn), men den har ikke «en total klassekarakter». Dette siste er en vanlig SF-kritikk av AKP(m-l)s standpunkt til staten, og det inviterer til at staten faktisk kan overtas av arbeiderklassen og brukes til dens egne formål. Også NKP står for ei slik linje når prinsippprogrammet snakker om at nøkkelposisjoner i staten må besettes av demokratisk innstilte personer for dermed å gjøre staten til en stat i tråd med folkets interesser.

Igjen er det grunn til å minne om at SFs og (NKPs) programformulering ikke skiller seg vesentlig fra det venstresosialdemokratiske programmet av 1930. Der het det at «Den organiserte kapitalmakt behersker nasjonens økonomiske liv og utnytter de offentlige organer og statsapparatet i sin klasseinteresse.» (Arb.leks. 1973 sp. 301)

6. Konklusjon

SF er drivkrafta bak det nye SV-partiet og behøver bare å stimulere en nødvendig utvikling som alt er i gang. SFs politikk og strategi vil bli dominerende i et slikt SV-parti. Slik SF legger opp det nye partiets plattform så vil den ikke skille seg prinsipielt fra venstresosialdemokratismen, og vil i så fall bety et tilbakeskritt for mange av de radikale folkene som utvilsomt vil slutte opp om dette partiet fordi de ønsker seg vekk fra sosialdemokratismen.

Ennå står det igjen å se om SFs plan blir fulgt og det står igjen å se om SV-partiet vil stanse marsjen mot venstre og stoppe opp ved venstresosialdemokratismen. Det står igjen å se om SVs riktige kritikk av sosialdemokratiet på en del punkter (SF: DNA har «i dag inngått en allianse med monopolkapitalen») vil lede det nye partiets praksis, eller om det vil oppstå en kløft mellom liv og lære. Det står ikke minst igjen å se om idealiseringa av Tranmæl også vil bety en videreføring av den tranmælske «enhetspolitikken» (Enhet, javisst, men på vårt grunnlag. Jfr. SVs underskriftskampanje til støtte for «SVs krav om bort med matmomsen».)

Vi kan med andre ord ikke trekke noen endelig konklusjon om hva slags parti SV-partiet vil bli, men vi kan peke på at det er sterke krefter som trekker det mot venstresosialdemokratismen.

Pål Steigan.

TRANMÆL, DNA OG ENHETSPOLITIKKEN

I et TV-program i valgkampen uttalte Berge Furre at Sosialistisk Valgforbund burde føre videre tradisjonen fra Jaabæk, Tranmæl og Nygaardsvold. Det er kanskje flere enn meg som lurte på hva ved Tranmæl han ville bygge på, (for ikke å snakke om Nygaardsvold, men han får bli tatt opp i en annen sammenheng). Det er mulig at han tenkte på Fagopposisjonen av 1911 og kampen mot den gamle reformistiske ledelsen i Arbeiderpartiet, men da kunne han ha presisert det. Også da kan det vel hende at det er andre det er mer å lære av når det gjelder å finne et teoretisk fundament for det nye partiet. I alle fall – inntil jeg hører noe annet, har jeg en sterk mistanke om at Berge Furre også har tenkt på Tranmæl etter splittelsen i DNA i 1923, da NKP ble dannet. Siden Reidar T. Larsen også var til stede i dette TV-programmet og ikke kom med noen kommentarer til Berge Fures uttalelser, tror jeg det kan være god grunn til å trekke fram litt historie.

Tranmæls rolle i DNA

Nå var aldri Tranmæl formell leder av DNA. Men det ser ut til at han i lang tid var *ledende*, om ikke *den* ledende, i å utforme DNAs politikk. Som redaktør av »Arbeiderbladet» representerte han partiet utad. Han hadde en tendens til alltid å være med i viktige komiteer og representasjoner. På kongresser, landsmøter o.l. var innleggene hans alltid autoritative, de kom gjerne seint i debatten og åpnet sjelden for diskusjon, men slo fast hva

som »måtte være den riktige politikken». I »Arbeiderbladet» hadde han en viktig funksjon i å gi en revolusjonær begrunnelse for alle skritt til høyre. I mai 1924 hadde jernarbeiderne i Oslo vært i »ulovlig» streik i 7 måneder, og de var fullt innstilt på å føre kampen fram til seier. Da LO-ledelsen ville tvinge den tilbake til arbeidet sammen med titusener av andre arbeidere i streik eller lockout, uten at noen hadde fått sikkerhet for resultatene,

skrev Tranmæl at det bare var snakk om en »ömgrupping av troppene» — den »indirekte kamp» som nå kom var like viktig. Da DNA i 1925 nedla militærstreikaksjonene som året før hadde vært det mest revolusjonære som tenkes kunne, var det egentlig snakk om en »opptrapning av kampen». Dette var også kjernen i DNAs politikk i 20- og i begynnelsen av 30-åra — rask marsj mot høyre mens de stadig viftet med røde flagg. (Det som forandret seg i løpet av 30-åra, var ikke at marsjen mot høyre stoppet, men at de ble forsiktigere med de røde flaggene).

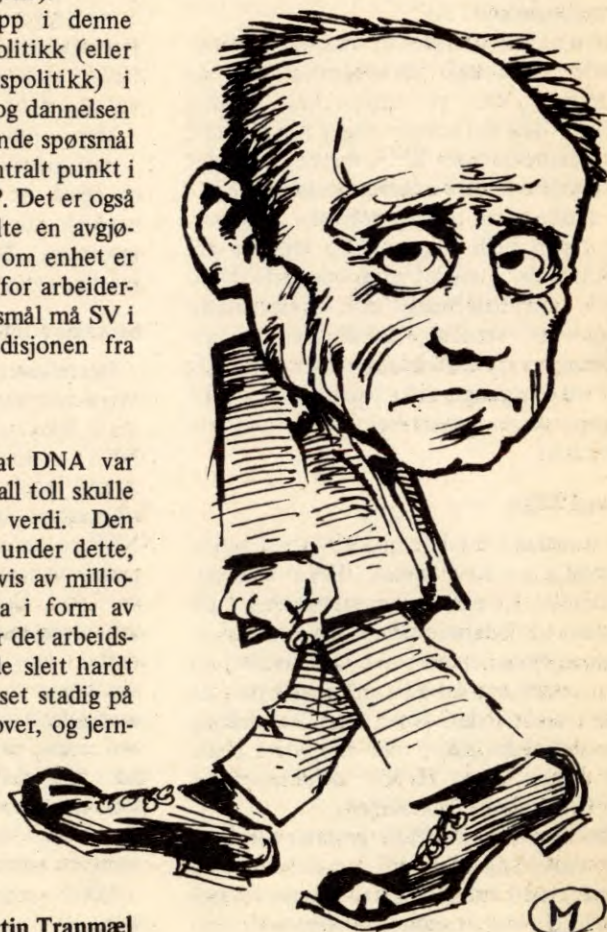
Det jeg særlig vil ta opp i denne artikkelen er DNAs enhetspolitikk (eller retttere mangelen på enhetspolitikk) i årene etter splittelsen i DNA og dannelsen av NKP. Dette var et brennende spørsmål for arbeiderklassen, og et sentralt punkt i striden mellom DNA og NKP. Det er også tydelig at Tranmæl her spilte en avgjørende rolle. Men spørsmålet om enhet er også et brennende spørsmål for arbeiderklassen i dag, og i dette spørsmål må SV i alle fall ikke bygge på tradisjonen fra Tranmæl.

Gulltollen

Knappt en måned etter at DNA var splittet vedtok Stortinget at all toll skulle beregnes etter gullkronas verdi. Den norske kronas verdi lå langt under dette, og vedtaket betød at hundrevis av millioner ville gå rett i statskassa i form av høyere priser. Som vanlig var det arbeidsfolk som skulle betale, og de sleit hardt nok fra før — kapitalen presset stadig på for å presse lønningene nedover, og jern-

arbeiderne i Oslo hadde gått til »ulovlig» streik mot et kraftig lønnsnedslag som hadde vakt harme langt utover arbeidernes rekke.

NKP tok straks initiativ til å få dannet en enhetsfront mot gulltollen. De sendte henvendelse til DNA, NSA (Norges Social demokratiske parti, et vaskeekte reformistisk parti som brøt med DNA en tid etter at den radikale retninga hadde overtatt ledelsen av DNA i 1918. Det var disse DNA slo seg sammen med i 1927), Norges

Martin Tranmæl

Syndikalistiske forbund og Landsorganisasjonen. Forslaget deres gikk ut på at alle skulle velge representanter til et fellesutvalg som skulle lede aksjonene mot dette reaksjonære framstøtet. Svarene de fikk var positive, men alle stilte som betingelse at DNA måtte være med. Men det ville ikke DNA. Begrunnelsen var: *»Vi har liten tro på at det kan utrettes noe nevneverdig for denne oppgaven ved et fellesutvalg på kanskje 20 medlemmer eller mer fra organisasjoner som nærer de mest motstridende politiske og sosiale anskuelser, og som vanlig er uenig om de taktiske fremgangslinjer...»*

M.a.o. enhetsfront er umulig. I stedet skulle de lokale samorganisasjoner ta initiativet. Det var neppe helt alvorlig ment – hvis det var så umulig for partiene å samarbeide som DNA mente, ville det også måtte lamme samorganisasjonene når de skulle sette i gang politiske aksjoner. Det kom heller ingen slike initiativ fra DNAs side. I stedet propaganderte Tranmæl i Arbeiderbladet for at det måtte skapes en «virkelig enhetsfront» – *en samling av arbeiderklassen i ett parti*. Og det med utgangspunkt i partier som ikke engang kunne samarbeide om konkrete aksjoner!

1. mai 1924

I samband med 1. mai 1924 var tonen plutselig en helt annen. DNA tok sjøl initiativet til enhetsdemonstrasjoner. De foreslo at ledelsen skulle ligge hos samorganisasjonene, men var også innstilt på at partiene var med på opplegget hvis de andre ønsket det. Noen varig forandring innvarslet det ikke, men det førte i alle fall til at over 20 000 arbeidere gikk samlet i tog den 1. mai-dagen.

Det har nok vært flere grunner til at det ble enhet da. En ting er at det brøt mindre med Tranmæls partiplaner å inngå samarbeid om et enkelt arrangement, enn

et samarbeid som strakte seg over lenger tid og kanskje var mer forpliktende. (Var det noen som kjente seg igjen?) Det var også andre grunner. Den vinteren og våren hadde vært preget av svære arbeidskamper, med den ulovlige jernstreiken i spissen. Det må ha vært et veldig sterkt krav fra arbeiderne om at den enheten og kampkraften som fantes måtte gi seg uttrykk 1. mai. I den kampen som pågikk spilte NKP en relativt ledende rolle; det kunne neppe sies om DNA som helt og fullt solidariserte seg med LO-ledelsen, som nettopp i de dager av all makt prøvde å nedlegge jernstreiken, på tross av at jernarbeiderne med overveldende flertall hadde bestemt å fortsette streiken. Det var nok behov for å markere seg.

Men enda en ting kom til: I det 1. mai-manifestet DNA sendte ut i slutten av april tas nemlig enheten 1. mai som uttrykk for at samlingstanken har brutt igjennom, DNAs samlingstanke vel og merke, *organisatorisk samling om DNA*.

Stortingsvalget 1924

Hestehoven hadde stukket fram. Og etterhvert ble den tydeligere. For det som ennå ikke var klart, var hvilket grunnlag DNA mente «arbeiderklassens samling» skulle bygge på. Det viste seg ved Stortingsvalget. Allerede i mars 1924 sendte NKP en henvendelse til DNA og NSA om enhet ved valget. Utgangspunktet deres var den skjerpede klassekampssituasjon arbeiderklassen var i, og behovet for enhet. Om partiene skrev de: *»At det eksisterer tre arbeiderpartier i landet, er uunngåelig så lenge det hersker uenighet om visse prinsipielle spørsmål. Men så sant de føler seg og vil ansees som arbeiderpartier vil de i alle spørsmål hvor de faktisk er enig, også opptre enig, i kampen mot den felles fiende...»*

DNA svarte med å stille en del spørsmål, men allerede dagen etter, før

NKP hadde fått anledning til å svare skrev Tranmæl i «Arbeiderbladet» at enhetsfront var umulig, og organisatorisk samling det eneste alternativet.

Årsaken til at DNA ikke kunne gå med på enhet denne gang, var at de var for revolusjonære: *»Ved hjelp av en allianse ved stortingsvalget kan man muligens greie å få valgt noen flere representanter. Men det kan ikke ansees for å være av avgjørende betydning . . . Vårt parti hevder – i overensstemmelse med det store flertall av klassebevisste arbeidere her i landet – at arbeiderklassens politiske makt langt mere beror på den kampviljen og styrken av de organisasjoner som arbeiderne er i besittelse av . . . Det norske Arbeiderparti kan derfor ikke akseptere forslaget om en enhetsfront, hvis egentlige innhold bare er en valgallianse . . .»*

Sin respekt for arbeidernes kampvilje hadde de nettopp vist i de dager ved sammen med LO-ledelsen å tvinge de streikende jernarbeiderne tilbake til arbeidet.

Klassedommene

Den enhetsfronten på konkrete kamp-saker som kunne ha sikret at en enhetsfront ved valg ville blitt noe mer en *»bare en valgallianse»* ble det smått med. F.eks. rettet NKP flere henvendelser til DNA om at de skulle rette en felles kamp mot de klassedommene som reaksjonen turte fram med. Situasjonen var den at det stadig satt ledende politikere fra DNA, NKP og ungdomsforbundene i fengsel for å ha *»oppfordret til ulovlige handlinger»* m.m. Også her vegret DNA seg. De kunne nok gå med på felles protestmøter når *»det var hensiktsmessig»*. Men det hendte det at det viste seg mer *»hensiktsmessig»* å sende petisjoner til Stortinget for å få ut *»sine»* folk! Noen felles kamp mot reaksjonen ble det ikke.

Halvard Olsens forslag

Det ble etter hvert stadig flere som så at denne situasjonen var uholdbar. Det ble også slik at mangelen på enhet førte til at alt for stor del av kreftene ble brukt til kamp arbeiderpartiene imellom. Ikke minst var dette tilfelle i LO. Formannen i LO, Halvard Olsen, tok derfor – etter henstilling fra Bygningsarbeidernes landsstyre initiativ til forhandling mellom LO, DNA, NSA og NKP for å komme fram til en eller annen form for enhet.

Halvard Olsen var nok en innbarka reformist. Han hadde blitt ekskludert av NKP allerede i 1924 fordi han som formann i Jern- og Metallarbeiderforbundet hadde fårrådt jernstreiken. – Men han var partiløs, og opptatt av LOs enhet. Forslaget hans gikk ut på omtrent følgende: Det skulle dannes en komite med representanter fra LO og arbeiderpartiene som skulle sørge for politisk samarbeid på konkrete saker. Ut fra denne komiteen skulle det så dannes lokale samarbeidskomiteer. Dette skulle eventuelt danne basis for en seinere samlingskongress. Så klart var forslaget ikke, men det ga i alle fall et utgangspunkt for samarbeid.

Ideen om et «Labour-party»

For NKP var stillingen vanskelig. Alle forsøk på å oppnå enhet hadde strandet på DNAs partisjævinisme. Men det var neppe skikkelig avslørt for massene. – Tranmæls demagogi om at det var DNA som sto for en *»virkelig enhet»* hadde nok bidratt til å tilsøre det. Folk ønsket resultater, og NKP måtte prøve å utvikle formene for enhet slik at det ble mulig.

Etter en del indre motsigelser gikk de inn for å danne et «Labour-party» etter mønster av det løst sammensatte engelske arbeiderparti. Tanken var et parti som skulle omfatte både de forskjellige arbeiderpartiene og LO, men hvor disse opp-

rettholdt sin sjølstendighet innen partiet. Subsidiært var NKP villig til å gå inn for Halvard Olsens forslag.

Samling til høyre

NSA var villig til å forhandle ut fra de forslag som forelå. Forholdene skulle ligge til rette for en ny situasjon. Igjen strandet alt på DNA. Deres forhandlere, Tranmæl og Oscar Torp, stilte ultimatum: *Først* måtte det vedtas at samlingspartiene skulle skje i ett parti uten fraksjoner, så kunne det forhandles. Alt annet var «enhetsfront» og det ville de overhode ikke diskutere. Dermed brøt forhandlingene etter hvert sammen.

At det seinere ble tatt opp forhandlinger mellom DNA og NSA skyldtes at NSA var villig til å forhandle på DNAs premisser — dvs. til å gå inn i DNA. I 1927 var det utvidete DNA et faktum. På samlingskongressen var det lite politiske kamper, men en del kamp om de ledende posisjonene. DNA tok rimeligvis brorparten.

NSA hadde imidlertid ingen grunn til å

klage. Det nye partiets program sto nærmere deres gamle reformistiske standpunkter enn DNAs tildligere. Det sto ikke et ord om revolusjonen eller proletariatets diktatur. For øvrig var det så rundt formet at de som hadde behov for det, skulle kunne tolke det revolusjonært. Men høyrekursen var klar, og den har ført DNA dit det står i dag.

»Vi er av samme ætt. Og samme kår!«

At DNA i 20-åra kjempet mot enhetsfronten og samtidig gikk raskt mot høyre, var neppe helt tilfeldig. Et parti som nektet å erkjenne at folk i andre partier — og de som av forskjellige grunner står utenfor partiene — også er verdifulle krefter i kampen for arbeiderklassens rettigheter, *kan* ikke holde seg sunt og friskt. Det hjelper ikke om det er aldri så stort og mektig. Det er i alle fall lite i forhold til klassen som helhet. Alle partier trenger også impulser og korrekser fra arbeidsfolk utenfor deres egne rekker, og det får de bare gjennom å våge å kjempe sammen med dem. Det var denne erkjen-

nelsen som fikk NKP'eren Rudolf Nilsen til å skrive — i 1927:

**Nuvel — hva så, om jeg er kommunist,
du tranmælit og han er sosialist?**

For frender, frender er vi dog til sist.

Diktet begynner slik:

Vi er av samme ætt. Og samme kår.

**Vi høster alltid mindre enn vi sår,
så lenge det er fienden som rår.**

**Vi er av samme ætt. Og i vårt hat
til borgerdømmets råtne fortidsstat
er vi fullkomment like, kamerat.**

**Vi er av samme ætt. Den samme hel
vil trampe både dig og mig ihjel
såsant vi taper trossen i vår sjel.**

Vi i AKP(m-l) mener at arbeiderpoli-
tikk i dag må føre Rudolf Nilsens tradi-
sjon videre, og la Tranmæl ligge. Vi synes
i alle fall NKP burde være enig med oss i
dette.

Hvor går SV?

I dag er mange opptatt av hvor SV går
nå, — om det vil stå for en konsekvent
kamplinje, eller bli et »venstrekorrektiv»
til DNA på Stortinget. Å føre en forsiktig
politikk overfor DNA for å samle så
mange som overhode mulig i ett parti,
ville være å skru klokka tilbake. Arbeids-
folk ga SV tillit ved valget fordi de sto for
noe *annet* enn DNA — fordi de fremmet
arbeiderkrav der DNA i flere ti-år har
stått for kapitulasjon og klassesamarbeid.
Skal de beholde den tilliten, må de forene
seg med alle dem som vil kjempe for disse
kravene, og ikke la seg binde av DNA,
som frykter enhver bevegelse som kan
bringe arbeiderklassen et steg framover.
Vi i AKP(m-l) har ikke noe ønske om å
stå aleine med en slik politikk.

I. B.

Johanna Schwarz: PROLOG

till AKP(m-l)s presentationsmöte i Bergen
torsdagen den 1. mars 1973

Vi har alla sett dem
vi som bor här i väst.
Glimtvis genom tågets fönster –
slingrande i sekvenser
på bussens trevande färd
uppåt och nedåt
på en handsbredds väg
mellan fjäll och stup.

Vi har alla sett dem:
bäckarna i våra dalar.
Som breda, grönvita band,
som smala, pulserande kritstreck
på grått fjäll.
Bäckarna – det rinnande vattnet –
som förenar himlen och fjällets topp
med dalen där nere.

Vi har alla sett dem.
Men vad ser de?

Först sig själva, glidande eller i språng
neråt, neråt, neråt – men vart?
Och varför?

Därpå varandra – plötsligt
ett grönvitt band, ett pulserande kritstreck
på dalens andra sida
mot grå grund.
Och de ropar: »Hallå, kamrat!
Vi ska visst åt samma håll. Men vart?
Och varför?»

Och har två först upptäckt varandra,
ser de flera:
många många på väg mot samma mål.
Och det drömmes en dröm
och det diktas en sång
om mäktigt brus,
om väldigt dån,
om brinnande ljus,
om snurrande hjul,

om tunga bördor i lätta lyft.

Vem drömde drömmen?
Alla och ingen.
Vem diktade sången?
Ingen och alla.
Men det är och förblir
bara dröm och dikt
för beckar, smala som kritstreck.

Vi har alla sett den,
vi som bor här i väst.
Glimtvis genom tågets fönster –
i lugna minuter medan
bussen vilar i jämn fart
på banad väg.
Vi har alla sett den –
älven, den mäktiga, målet
för dalens grönvita band och pulserande
kritstreck.

Och det hälsas och växlas ord
mellan dalens bäckar och älven.

Så säger beckarna: Någon har drömt en
någon har diktat en sång dröm
om vattnets styrka,
om mäktigt brus,
om väldigt dån,
om ljus som tänds,
om snurrande hjul,
om tunga bördor i lätta lyft.

Så säger älven: Hör, alla dalens bäckar!
Drömmen är sanning.
Dikten är handling.
Hör mäktigt brus,
hör väldigt dån,
se tända ljus,
se snurrande hjul,
se tunga bördor i lätta lyft!

Jag är allt detta.

Jag är älven.

Men var — frågar bäckarna —
hämtar du bruset och dånet?
Och var får du hjuset
och kraften som driver hjul
och förvandlar tunga bördor till lätta lyft?

Älven svarar: Från var och en av er.
Jag samlar alla sorl, så de blir till dân.
Jag tar vara på också de minsta,
knappast synliga rännilars fall.
i mig blir det samlat till kraft.
Utan er bäckar, stora och små,
som förbinder min fåra
med himmelens regn och topparnas
smältande snö,

vore jag tom och död,
stum och utan kraft.
Det är ni som brusar i mitt brus.
Det är ni som dânar i mitt fall.
Det är ni som skapar
ljus som tänds
hjul som snurrar
och lätta lyft av tunga bördor

Bäckarna svarar:
Stor är vår kärlek till dig
som samlar vårt svaga sorl
och vår obetydliga kraft
och formar om dem til dân och dåd.
Men tänk om vi fryser till!
Tänk om vi torkar ut!

Älven svarar: En bäck som istapp
är bara en kort episod.

En sinande rännil, när sommarn är torr,
kan inte döda en älv.

Så länge is smälter,
så länge regn faller
skall älven tjäna dalens bäckar
förena och forma all deras samlade kraft
til dân och dåd.

boligspørsmålet

OBOS-

redskap for leieboerne?

Røde Fane kommer i tida framover til å bringe flere artikler om årsakene til boligkrisa og hvordan den rammer det arbeidende folket. Vi kommer også til å legge fram kommunistenes syn på hva arbeidsfolk kan stille opp mot problemene, hva det er mulig å kjempe mot med framgang i dag og hvilke problemer som bare kan løses gjennom sosialistisk revolusjon.

Både Rød Valgallianse og Sosialistisk Valgforbund tok opp boligproblemene i valgkampen og reiste arbeidsfolks krav.

En ting er å reise kravene. En annen ting er å skape en opinion bak dem og gi denne opinionen tilstrekkelig organisatorisk styrke til at kravene kan bli presset igjennom.

Etter alt å dømme er det fortsatt uenighet blant dem som ønsker forbedring av folkets boligsituasjon om hvordan dette skal gjøres. Det er også uten tvil en rekke spørsmål som verken vi kommunister eller andre har tilfredsstillende svar på i forbindelse med dette. Vi kommer derfor til å legge vekt på å få i gang diskusjoner om disse sakene framover.

Denne gangen trykker vi en artikkel om OBOS, som er den største lokalorganisasjonen innenfor boligkooperasjonen. Så stort som OBOS er, vil det sannsynligvis være mye av det som legges fram som ikke uten videre lar seg overføre på andre lokale boligbyggelag. Vi tror likevel også folk i andre byer og tettsteder kan dra nytte av de synspunktene som legges fram – og oppfordrer dem samtidig til å sende oss materiale om hvordan boligkooperasjonen fungerer andre ateder.

Red.

HVA ER OBOS?

Utgangspunktet for analysen er følgende: – OBOS som foretak bygger og

administrerer storparten av boligmassen i Oslo. OBOS står derfor ansvarlig for svært mye av boligpolitikken i dag. – Gjennom

borettslaga organiserer OBOS en betydelig del av leieboerne i byen. Dette har betydning for folkets kampmuligheter.

I dag er OBOS i hovedsak grunnet på den sosialdemokratiske kooperasjonsideologien. For det første administrerer det boligene for sine medlemmer og for det andre reises nye boliger ved kollektiv innsats. Det siste formålet har alltid vært omstridt i kooperasjonen, fordi dette har gjort det nødvendig å ha en sterk sentral dirigering av økonomien og krevd store ytelser fra de medlemmer som allerede har fått tilvist bolig.

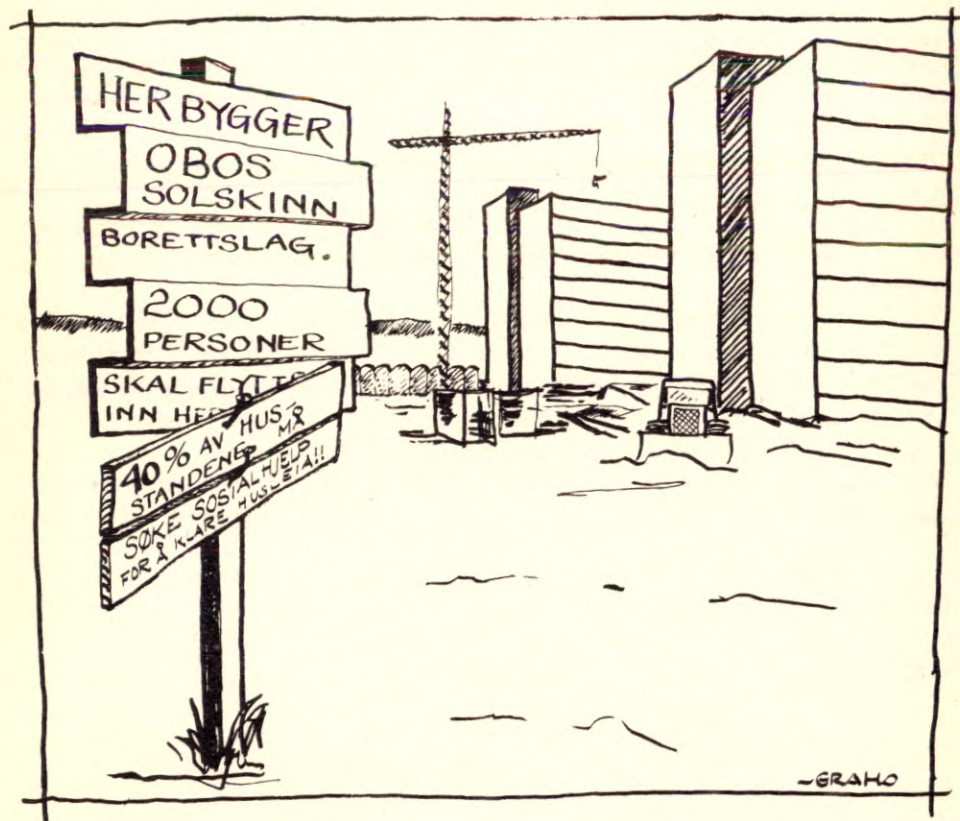
Som svar på dette har lederskiktet alltid brukt krav om solidaritet – «løfte i flokk» som det ofte uttrykkes. Dette står i strid

med f.eks. Engels påstand om samvirkeprinsippets udugelighet. Hans påstand er at proletariatet ikke har midler, verken enkeltvis eller samlet til å løse sine boligproblemer under kapitalismen.

Boligkooperasjonens røtter

Det var klassekampen og arbeiderklassens vilje til å ta sakene i egne hender som var grunnlaget for dannelsen av boligkooperasjonen, men siden den gang har sosialdemokratiet med sin klasse-samarbeidsideologi bygd opp et redskap som etter hvert skulle tjene monopolkapitalen og staten.

Boligkrav var sentrale i de fleste store massekampene rundt første verdenskrig.

Videre har vi helt siden før århundreskiftet hatt mange tillop til at arbeidsfolk tok sakene i egne hender på samvirkebasis. I stor grad var denne politikken preget av idealisme og utopiske retninger fra kontinentet. Boligproblemene var store og folk blei presset til tiltak. Samtidig er det umulig å påvise at kommunister eller andre var i stand til å formulere noen skikkelig politisk linje.

Etter vårt skjønn stod kampen mellom to veger å gå: *Å markere en kamplinje uttrykt ved å skaffe folk leieboerorganisasjoner, eller å innføre klassesamarbeidet uttrykt ved kooperasjonen.* Den siste vant fram uten særlig mye motstand.

OBOS som boligbygger og forvalter

Siden OBOS ble stiftet i 1929 og fram til januar 1973 hadde OBOS bygget 46 900 leiligheter. For perioden 1973-77 planlegges nye 10 000 leiligheter bygd. Til sammenligning er samlet boligmasse i Oslo 120 000 boliger. De samlede investeringene fordeler seg slik: Fram til krigen 40 millioner. Med investeringene etter 1945 får vi en sum på 2,6 milliarder. De viktigste kildene er for det første lån i Husbanken på ca. 1,68 milliarder og midler fra beboerne på ca. 460 millioner.

OBOS som kapitalistisk foretak

Ved utgangen av 1972 sysselsatte OBOS 164 personer:

Sentral og felles adm.	55
Prosjektering og byggesektor	32
Regnskapsavd.	26
Forvaltningsavd.	51

Denne arbeidsstokkens oppgaver fordeler seg på to områder. For det første fyller de det arbeidsbehovet OBOS har som forretningsfører for alle borettslagene som er tilsluttet organisasjonen. For det andre tar de seg av de oppgavene OBOS driver med som byggefirma, konsulent- og planleggingsfirma på vanlige kapitalistiske premisser.

Den økonomiske virksomheten til

OBOS ligger følgelig på to plan. Den *indirekte* økonomiske virksomheten OBOS utfører som forretningsfører for borettslagene gir organisasjonen kontroll med enorme ressurser. Det er derfor viktig å finne ut hvilke politiske retningslinjer som følges på dette området. På den andre sida driver OBOS selv sin egen kapitalistiske virksomhet, også ut over at det virker som konsulentfirma. Vi har prøvd å undersøke denne sida, og vil hevde at midlene brukes slik at det er skapt et økonomisk grunnlag for et borgerskap på toppen. Hvis dette er riktig, har det stor betydning for forholdet mellom toppen og medlemmene i OBOS.

OBOS' kapitalistiske virksomhet

OBOS deltar som aksjeeier i andre selskaper. Et konkret eksempel er interessene i A/S Ringsakerhus, et firma som produserer ferdighus. Der er OBOS representert med kapital og folk i styret.

Ifølge regnskapet har OBOS videre om lag 40 millioner investert i tomteeiendommer og saneringseiendommer.

I den forbindelse vil vi trekke fram de synspunktene saneringssjef Hjortås i Oslo kommune har lagt fram i en artikkel i OBOS-bladet. Han forklarer at verdien (takseringen) av slike saneringseiendommer blir fastsatt på grunnlag av den framtidige utnyttelsesgraden. En utnyttingsgrad som er lav – f.eks. 0,4 – gir langt lavere takst enn en utnyttning som er høy – f.eks. 1,5.

For OBOS må dette innebære to ting. For det første at de må strebe etter en høy utnyttingsgrad (dvs. mange leiligheter på tomte) ut fra *økonomiske* interesser. Ikke fordi det nødvendigvis gir rimeligere boligheter, *men fordi det betyr høyere verdi på eiendommene.* For det andre forteller det at OBOS – eller i hvert fall deres rådgiver, sosialdemokraten Hjortås – ser på OBOS' saneringseiendommer som *forretningsobjekter*, akkurat som enhver annen saneringsspekulant i Oslo.

OBOS har dessuten et datterselskap

som heter OBOS-Forretningsbygg. Dette firmaet disponerer og leier ut forretningslokaler og parkeringsbygg til en samlet skattetakst på 137 millioner. Det har en aksjekapital på 103 000, et styre som i hvert fall er besatt av folk fra OBOS og en utgift til administrasjon på hele 726 000 i 1972. Driftsregnskapet har en balanse på 18,7 millioner. Leieinntektene er litt over 18 millioner aleine og gjeldsrenter er største utgift om lag 10 millioner. Tilgjengelig materiale gir ikke mange opplysninger om hva dette er for slags tiltak. Vår mening er at det ubetinget er uttrykk for kapitalistisk virksomhet, – *med medlemmenes midler som grunnlag*. Foretaket minner ellers om de metodene som tas i bruk når kapitalister enten skal unndra seg skatt eller får kanalisert midler inn i profittabel virksomhet og rammene for dette er trange.

Vi kan også nevne OBOS' tvilsomme »lån» fra datterselskapene.

Borettslagene samler i løpet av året inn betydelige summer gjennom husleia. Ved årsskifter og ved andre anledninger skal disse pengene brukes til å betale offentlige avgifter, avdrag til banker osv. Men fordi husleia betales månedlig vil det med jevne mellomrom samle seg betydelige summer på borettslagenes konti. Dette bruker OBOS sentralt til å yte byggelån til nye lag som er under oppføring. Dermed tappes de »gamle» lagene for renteinntekter (det kan dreie seg om størrelsesordenen 20 000 kroner for et middels stort lag årlig). Dette er ingen forbrytelse i seg sjøl, men det danner et økonomisk grunnlag for kapitalisme innenfor organisasjonens rammer.

OBOS fører monopolkapitalens og statens politikk

Hvordan stiller OBOS som organisasjon seg til statens politikk og hvordan stiller de seg til kapital som er virksom innafor boligbygginga.

Et illustrerende eksempel er den holdningen OBOS tok til de tiltakene som ble satt i verk sammen med at Boligmeldinga

ble vedtatt i fjor sommer. Vi skal kort nevne noen av tiltakene.

Det vesentligste var hevinga av Husbankrenta fra 5 til 5 1/2%. Dette medførte jamt over 10% husleieøkning.

Dessuten ble en rekke tidligere støtte-tiltak barbert bort: Fritak for eiendoms-skatt for nyere hus, nedskjæring av momsrefusjonen osv.

Men sukkerbiten som skulle få folk til å svelge disse tiltakene var en ny låneordning som ble kalt »utjamningslån». Grunnen til at dette ble innført er at mange som flytter inn i nye hus, ikke engang er i stand til å betale rentene de første årene (og langt ifra betale ned på lånet). Derfor skal de nå få anledning til å betale bare så mye de makter de første årene (og ikke *mer* ved hjelp av stønad), for siden å ta det tapte igjen (når deres inntekter har steget og andre utgifter har blitt lavere). Regjeringa har regnet ut at for et gjennomsnittslån i Husbanken vil dette føre til at *lånet bare øker og øker de første 8 årene*. Først etter 13 års *møysommelig sparing og tilbakebetaling* har lånet kommet ned igjen på utgangspunktet.

OBOS agiterer i sine brosjyrer for denne folkefiendtlige politikken og går dessuten inn for å sabotere og motarbeide de spredte forsøkene som gjøres rundt omkring for å stanse forverringspolitikken.

Det andre området er forholdet til entreprenører, banker og andre produsenter i byggebransjen. Vi har ikke greidd å finne ut om OBOS har direkte forbindelser med slike kapitalister. Om de finnes eller ikke behøver ikke å være avgjørende. I alle fall har flere borettslag gjort bitre erfaringer med til dels store overskridelser på byggeregnskapene i den seinere tida. Når de har tatt dette opp med OBOS, har OBOS gått aktivt mot å avklare bakgrunnen for slike forhold, og har gitt unnvikende og uholdbare forklaringer.

OBOS har rett og slett stilt seg på kapitalens side og ikke gitt noen støtte til

beboernes soleklare rett til å beskytte sine interesser.

Endelig kunne vi nevne OBOS' holdning til bomiljøspørsmål. Den har vært å forsvare seg sjøl og slå tilbake forsøk på lokale initiativ.

OBOS-ledelsen

OBOS' styre er sterkt dominert av folk med tilknytning til Landsbanken og NKL. Formannen har også tillitsverv i Landsbanken. Formann J.Aa. Bonnevie er dessuten direktør i Boliginstituttet i Oslo Kommune. Dessuten sitter det i styret for øvrig, etter våre opplysninger, ytterligere en person fra Landsbanken og en person med tilknytning til Elkem-Spigerverket. To av de øvrige styremedlemmer

er kommunalt oppnevnt (fra H og DNA). De resterende to er enten ukjente eller kjente arbeiderpartinavn. Blant vararene til styret merker vi oss to representanter for NKL, nemlig ved en direktør og en sekretær.

Hovedtrekkene er klare: sterk innflytelse fra byråkratkapitalistene og høyresosialdemokratiet.

OBOS som masseorganisasjon

OBOS organiserer to ulike grupper. For det første de såkalte hussøkende, de som har tegnet medlemskap og venter på bolig i selskapet. For det andre – og det er den gruppa vi vil legge vekt på de som bor i selskapets boliger, de tusener av familier som har fått sin bolig og er organisert gjennom borettslaga som andelshavere i datterlaga.

Pr. 1 januar 1973 fantes det 219 borettslag, 12 andre boligselskaper som er knyttet til OBOS og 21 trygdeheimer.

Uansett hva slags klassemessig stilling toppen i OBOS står i, mener vi at borettslagene kan fungere som interesseorganisasjoner og kan gjøres til redskaper for folks interesser.

En medlemsundersøkelse i OBOS sier følgende om hvem som bor i OBOS:

OBOS INFORMERER!

MEN HVA GJØR OBOS MED DET?

Hva går husleien til ?

(basert på gjennomsnittlige utgifter i alle lag)

Fondsavsetning	0,9 %
Forsikring	0,8 %
Vaktmester, styre, administrasjon	5 %
Skatter og off. avgifter	7,3 %
Drift/vedlikehold	9 %
Sum driftsutgifter	23 %
Avdrag	12,6 %
Renter	64,4 %
Sum kapitalutgifter	77,0 %

OBOS-medlemmenes yrkesbakgrunn:

	Bor i OBOS	Hussøker i OBOS
Teknisk/humanistisk	10,0	17,9
Adm., kontor, handel	29,0	31,5
Industri, bygg/anlegg	24,3	15,4
Transport, kommunikasjon	6,8	6,8
Servicearbeid	8,0	6,5
Pensjonister, trygdete	16,5	4,1
Andre ikke yrkesaktive	5,5	9,8
Ungdom under utdanning	0,8	7,9

OBOS-leieboernes yrkesbakgrunn etter boligens alder

Teknisk, humanistisk	17,9	7,7
Adm., kontor, handel	33,3	29,4
Industri, bygg/anlegg	15,4	29,0
Transport, kommunikasjon	6,8	6,0
Servicearbeid	9,4	6,9
Pensjonister, trygdete	9,4	15,7
Andre ikke yrkesaktive	6,8	4,4
Ungdom under utdanning	0,9	0,8

Dette betyr at industriproletariatet er sterkt representert, videre det øvrige proletariatet og de nærmest tilknyttede lag av mellomsiktene. Som helhet er det ikke noen entydig proletarisk medlemsmasse, men medlemmene tilhører i det vesentlige de undertrykte klasser og skikt i byen.

Borettslaga som interesseorganisasjoner.

Det er enkelt å oppsummere at lagas stilling i dag er svak og at aktivitet og kamp kveles fra toppen. Men likevel eksisterer det en vilje til å slå ring om borettslaga blant medlemmene. Det er en stigende misnøye med ledelsens politikk, og en økende vilje til kamp.

Det er to grunnleggende behov som må fylles.

– For det første trengs det omfattende politisk informasjon og skolering. Den borgerlige toppen kan i dag høste lettvinde seirer fordi medlemmene ikke kjenner de virkelige forholdene. Folk blir tatt på senga, – og svart blir hvitt.

For det andre trengs det en demokratisk arbeidsstil i laga. Dette mangler ofte fullstendig. All utløsning av folkelige krefter står og faller på dette. Folk må lære at de kan slåss og lære seg arbeidsmetodene. Dette er en meget viktig og trolig langvarig prosess etter så lang tids sosialdemokratisk knebling. I arbeidet med å gjenreise politikken og det demokratiske livet må vi ta utgangspunkt i hele det spekteret av behov borettslaget har, og ikke vanskjømte noen av de svært

ulike motsigelsene som må løses. Her bør alle kamerater i slike lag studere erfaringer med tilsvarende politiske oppgaver i fagbevegelsen nøye.

Ledelsen fører ikke medlemmenes politikk

OBOS er preget av sosialdemokratiets klassesamarbeidsideologi og kooperasjonspolitikk. Dette har resultert i at OBOS ved sin ledelse fører en borgerlig politikk – monopolenes og statens politikk – i stedet for en politikk for sine medlemmer. Det har også ført til at det er utviklet et økonomisk grunnlag for kapitalisme og et borgerskap i toppen.

Styrk borettslagene

Borettslagene er i utgangspunktet mulige interesseorganisasjoner. De organiserer en betydelig del av undertrykte lag og klasser i byen. Å gjenreise disse som organisasjoner for beboerne og styrke deres kampkraft krever politisk masse-skolering og oppbygging av demokrati. Dette er en oppgave alle på venstresida må ta svært alvorlig.

Å styrke borettslagenes kampkraft for beboernes interesser dreier seg først og fremst om kamp mot staten. Det faktum at det finnes en kapitalistisk topp i OBOS har betydning for beboernes muligheter til å forsvare seg mot forverringspolitikken. Alle tegn tyder på at toppen vil sette seg imot en grunnplansreisning. Et viktig spørsmål blir om dette skiktet må nedkjempes eller om det kan isoleres eller nøytraliseres. Vi bør være forberedt på det verste fra toppskiktets side, men taktisk kan vi la dem velge å stille seg mot, for, eller nøytralt til beboernes kamp.

RS/SV

sosialisme/kapitalisme

Sosialisme i Aust-Europa?

1. januar 1968 trådte eit nytt økonomisk system i verksemd i Ungarn. I samband med det har eit ungarsk forlag, Akademiai Kiado, gitt ut to artikkelsamlingar på engelsk. Dei fortel kva det nye systemet går ut på og kva for følgjer det har hatt.

Den svenske økonomiske historikaren Bo Gustafsson, som er med i sentralkomiteen i SKP (tidlegare KFML), har skrive ein artikkel om dette nye økonomiske systemet på grunnlag av dei to ungarske bøkene. Vi prentar første del i dette nummeret. Andre del kjem i neste nummer.

Til neste nummer er vi lova ein kommentar frå Georg Ovesen, sentralstyremedlem i NKP.

Kvifor tar vi opp dette emnet?

»Etter at proletariatet har overtatt den politiske makt, finnes det to diametralt motsatte linjer for den økonomiske oppbygging: Skal politikken kommandere økonomien eller skal det brukes 'økonomiske metoder for å lede økonomien'? Skal den proletariske politikken til enhver tid være i kommandoposisjon, eller må 'profitten være i kommandoposisjon'?»

Dette skreiv korrespondentgruppa i Kirins revolusjonære provinskomite i ein artikkel etter kulturrevolusjonen. Artikkelen blei utgitt på norsk i 1970. (»Den sosialistiske oppbygging og klassekampen på det økonomiske området»)

Artikkelen er eit oppgjer med den økonomiske politikken til Sun Yeh-fang – ein økonom som hadde utdanninga si frå Sovjet og stødde Liu Shao-chi i tjukt og tynt. Dei syner at krava hans om at ein skulle setje den proletariske politikken til sides på det økonomiske området og la

profitten vere leidestjerne, i røynda var krav om å la borgarlege politiske retningslinjer styre økonomien. Dei peiker på at dette ville undergrave det økonomiske grunnlaget for proletariatets diktatur. Dermed er vegen open til å innføre kapitalismen på ny.

Bo Gustafssons artikkel syner at den vegen Ungarn har slege inn på, er nett den same som den kinesarane gjekk til åtak på og vann over under kulturrevolusjonen. Det kjem fram av det ungarane sjølv skriv, at det nye systemet legg leiinga over økonomien i hendene på eit lite skikt av direktørar og at arbeidarklassen skal ha lite eller ingenting å seie på dette området.

Klassekampen under sosialismen

Kinesarane hevdar at kulturrevolusjonen var ein open kamp mellom dei kreftene som ville innføre kapitalismen i Kina på ny, og det store fleirtalet

av folket som ville føre sosialismen framover. Dei seier at slike kampar ikkje er til å unngå under sosialismen og at det vil bli nødvendig med fleire slike politiske revolusjonar i lang tid framover. Dei same røynsleane er hausta i Albania. Der har dei gjennomført ei revolusjoneringskampanje med det same målet som den kinesiske kulturrevolusjonen. I ein tale ved 150-årsfeiringa for Karl Marx' fødsel, syner Truong-Chinh at Vietnams Arbeidsparti deler desse oppfatningane: *»I Nord-Vietnam held for tida kampen mellom den sosialistiske vegen og den kapitalistiske vegen fram, heilt til det er gitt eit endeleg svar på spørsmålet 'kven vil vinne'? Dette vil bli ein langvarig, vanskeleg og innfløkt kamp.»* («Forward Along the Path Chartered by K. Marx», Hanoi 1969 – Truong Chinh er medlem av politbyrået i Vietnams Arbeidsparti).

Kommunistpartia i Albania og Kina held fast på at ein slik kamp også har funne stad i Sovjetunionen og Aust-Europa. I dei landa har kampen ført til at eit nytt borgarskap har vunne den politiske og økonomiske makta. Landa er ikkje lenger sosialistiske, men kapitalistiske.

Kva meiner partia på venstresida i Noreg?

AKP(m-l) stør dette synet. Det er vi aleine om av partia på venstresida. Om ein les SFs studiehefte nr. 7, avsnittet om *»Forholdet til sosialistiske land»*, finn ein rett nok at det partiet finn grunnar til å *»avvise desse land som forbilder for vår samfunnsforming»*. For ikkje å bli for *»ensidige»* legg dei til at dette ikkje må stengje *»for ein innhøsting av impulser og ideer fra deres samfunnsordning»* – om vi kan ha nytte av dei.

Det er heller ikkje spørsmålet om sosialisme eller kapitalisme som ligg til grunn for avvisinga. Når dei ikkje vil ha Sovjet og Aust-Europa til førebilete, er det fordi desse landa skal ha sett marxismen-leninismen ut i praksis. *Den* skal vere rota til alt vondt i desse landa.

Til gjengjeld kjem dei med nokre godord om *Jugoslavia*. (Om utviklinga av kapitalismen der, sjå Raude Fane 1/73). Partiformannen til nyleg – no parlamentarisk leiad for SV på Stortinget – Finn Gustavsen, peikte forresten ut det landet som sitt førebilete i eit intervju med Stavanger Aftenblad tidleg i valkampen.

I ein kronikk i Dagbladet i september avviste elles den leiande SF'aren Lars Allden kinesarane sitt syn på Sovjet. Vi fekk vite at feilen ikkje er at Sovjet har gått den kapitalistiske vegen, som dei kinesiske kommunistane *»trur»*. Feilen er at Sovjet-leiarane er for opphengde i dogmatisk marxisme.

Det studieheftet har å seie om Kina er svært tvetydig. Etter det ein kan skjønne, skal kinesarane vere i godt gjenge med å gå i same leia som Sovjet. Dei følgjer jo *»også»* ei marxist-leninistisk line. Elles kjem det fram at SF ikkje finn *»å kunne framstille Kina som det forbilde vi som norske sosialister følger»*, fordi Kina er så ulikt Norge på alle måtar at det ikkje er noko å by arbeidsfolk her i landet.

Synet til NKP

I eit debattinnlegg i Klassekampen i august la Åge Fjeld fram sitt syn på desse spørsmåla. Han er med i sentralstyret i NKP. Vi trur derfor at partiet har det same synet som han.

Han hevda at NKP *»etter 50 års klassekamp-praksis, studier av norsk virkelighet, marxistisk teori og studiereiser i ulike sosialistiske land»*, kan *»fastslå at 'sosial-imperialisme' er et småborgerlig, kvasirevolusjonært kunstprodukt som ikke har relevans i virkeligheten. Sovjetunionen, Kina og de øvrige sosialistiske land er på ulike stadier i sosialistisk utvikling og har alle ulike problemer som de søker å få bukt med, med mer eller mindre gode resultater.»* (Uthevingane har vi gjort.)

Han sa vidare at NKP hadde kritiske og positive merknader til tilhøva i alle desse landa, men at ingen skulle kunne tvinge dei til å *»danne seg et gudebilde av*

enkelte land eller ledere».

I programforslaget som no blir drøfta i partiet, er røynslene frå kulturrevolusjonen i Kina og revolusjonerings-

kampanja i Albania sletta heilt over. Her er det ikkje snakk om nokon »langvarig, vanskeleg og innfløkt kamp» mellom den »sosialistiske vegen og den kapitalistiske

Albania: Proletariatet sin politikk i leiinga.

vegen», som i vietnamesaren Truong-Chinh's tale. Her er borgarskapet blitt borte straks sosialismen er innført, og dei klassane som er att – arbeidarar, bønder og intellektuelle – utviklar seg »dynamisk» og »harmonisk» fram mot større einskap. (Vi held oss til Pål Steigangs referat i Klassekampen nr. 17 i år.)

Rett nok hevdar dei at »sosialismen avskaffer den kapitalistiske konkurranse og profittmotivet i produksjonen». Like fullt står dei på det synet at samfunns-systemet i Sovjetunionen og Aust-Europa er sosialistisk, enda dei må vite at den store »nyvinninga» til Krustsjovs økonomiske teoretikar Efsei Liberman nettopp var at profitten må vere det leiande motivet i den økonomiske oppbygginga. Dette prinsippet er også sett ut i praksis, ikkje berre i Sovjet, men også i Ungarn, som Bo Gustafssons artikkel syner.

Vil NKP vurdere spørsmålet på ny?

Det kan vere fleire grunnar til at NKP ikkje er viljug til å sjå kor utviklinga har gått i Sovjetunionen og Aust-Europa. Det kan vere vanskeleg å gå med på at Sovjetunionen og dei tidlegare folkedemokratia ikkje lenger er kva dei var, når ein har stått aleine om å forsvare kommunisme og sosialisme i mange harde år. Mange ser sikkert også Sovjetunionen som eit slag motvekt til USA og synest i alle fall mykje av det dei ser i Aust-Europa virkar sunnare enn det norske borgarskapet sitt knefall for USA til dømes på det kulturelle og det utanrikspolitiske området.

Trass i dei studiereisene Åge Fjeld taler om, trur vi dette botnar i mangel på opplysningar og eit alt for tradisjonsbunde tenkesett. Til nå har vi sett lite vilje i partiet til å ta dette opp til omprøving.

Som partnarar i Sosialistisk Valforbund er NKP og SF i gang med å utarbeide eit sams ideologisk grunnlag. Det tyder mellom anna at NKP no er nøydd til å ta si holdning til spørsmålet om sosialismen i Aust-Europa opp til ny prøving. SF vil

nok vite å halde på sitt tredje standpunkt, som går utanom alle teoriar om kva som er sosialisme og kva som ikkje er det i verda i dag. Kan hende vil SV løyse floken ved å la vere å ta stilling til dette spørsmålet, eller løyne det i ei tåke av tomme fraser.

Diskusjon er naudsynt

Vi meiner dette ville vere til skade for den progressive rørsla i Norge. Aspengren hevda nok på eit møte i Jern og Metall i Oslo i mai at det berre var 1 prosent her i landet som ønskjer sosialisme i Norge. Vi for vår del trur nå det er fleire – også fleire enn dei som gav røysta si til SV og Raud Valallianse i september. Etter som dei kjem i rørsle, vil det bli mange som krev svar på kva partia meiner når dei taler om sosialisme i landet vårt. Da er det lite truleg at det kjem noko godt ut av å slette over skiljelinene mellom så ulike økonomiske system som det ein finn i dei Sovjet-dominerte landa med profitten som drivkraft for økonomien, og det ein finn i Kina, Albania og Nord-Vietnam, der den proletariske politikken er sett i høgsetet. Det vil også bli lite å vinne på å halde munn om desse spørsmåla. Om ein gjer dette eller hint, vil nok både Aspen-gren, Seip, Lange og Willoch vite å bruke forholda i Sovjet og Aust-Europa til å få arbeidsfolk til å seie seg vel nøgd med det borgarlege diktaturet.

Derfor vil vi i alle fall gjere vårt til å legge fram opplysningar om skilnaden på sosialisme og kapitalisme i tida framover, og få i gang diskusjoner om slike spørsmål.

Vi er glade for at Georg Ovesen i NKP har sagt seg viljug til å leggje fram sitt syn på dei spørsmåla Bo Gustafssons artikkel reiser. Vi meiner det også er behov for avklaring av SF sitt syn, og gir gjerne plass til kommentarar frå dei i dei følgjande nummera.

Bo Gustafssons artikkel er tidlegare prenta i SKPs organ Marxistisk Forum nr. 4/73. Dei mellomtitlane som ikkje står med store bokstavar er sette til av oss.

– Dei to ungarske bøkene han omtaler er *Reform of the Economic Mechanism in Hungary. Nine studies edited by Istvan Friss* (Budapest 1971) og *Reform of the Economic Mechanism in Hungary. Deve-*

lopment 1968–71. Edited by Otto Gado (Budapest 1972). Dei er nemnde som »Friss» og »Gado» med sidetall etter i artikkelen.

KJ

ABONNER PÅ KLASSEKAMPEN!

Han abonnerer på *Klassekampen*. Banksjef Melander, Den Norske Creditbank. Banken abonnerer på eitt eksemplar, og vi går ut frå at banksjefen har førsteretten.

Abonnerer du?

Dersom du vil vite meir om AKP(m-l) sin politikk, abonner på *Klassekampen*. Interesserer du deg for kryssord, sport, kvinnekamp, fagleg kamp, klassekamp i det heile tatt, så abonner på *Klassekampen*. Og har du meiningar, idear, stoff du vil ha fram, så skriv til *Klassekampen*.

Til abonnement bruk *postgiro* nr. 20 66 99. Adresse: *Klassekampen*, boks 6179 Etterstad, Oslo 1.

Prisar: eit år kr. 60, eit halvt år kr. 35, tre månader kr. 15. For ungdoms- og yrkesskoleelevar, gymnasiastar, soldatar, sivilarbeidarar, arbeidslaus ungdom og pensjonistar: eit år kr. 50, eit halvt år kr. 35 og tre månader kr. 18.

Laussal kr. 1,50.

Bo Gustafsson: Det nye økonomiske systemet i Ungarn

1. BAKGRUNNEN

Etter 1945 gjennomførte Ungarn som de andre folkedemokratiene en jordreform som det lenge hadde vært behov for og nasjonaliserte samtidig industrien. Fra og med 1950 innledet de den sosialistiske industrialiseringen av landet. Det ble oppnådd store resultater. Men de samme feilene ble gjort i Ungarn som i Sovjetsamveldet: Det ble satset for mye på tungindustrien og for lite på den lette industrien og særlig på jordbruket.

Under den første femårsplanen (1950–54) fikk tungindustrien 42 prosent av alle investeringer, mens jordbruket bare fikk 16 prosent enda nesten halve befolkningen var jordbrukere. Antall produserte jordbruksmaskiner sank eller stagnerte. I tillegg lot de være å fordele en stor del av den jorda som godseiere og storbønder hadde måttet avstå. Isteden ble den beholdt som »reservejord».

Kollektiviseringen ble drevet igjennom både med og mot bøndernes vilje. Real-lønnene til industriarbeiderne falt betydelig.

På grunn av disse feilene oppstod det dyptgående motsetninger mellom folket på den ene siden og parti- og statsledelsen på den andre. Massenenes bestemmelsesrett og innflytelse ble innskrenket til fordel for partiets og statens organer.

Opprøret i 1956

Stalins død i 1953 førte med seg forandringer også i Ungarn. Imre Nagy ble ny ministerpresident. Han kritiserte den skeive industrialiseringen, at det ikke var lagt vekt på å opprettholde arbeidernes levestandard og at en hadde satt til side frivillighetsprinsippet i kollektiviseringen. Det ble gjennomført visse positive forandringer. Men samtidig kom nye feil til i stedet for de gamle. Omleggingen skjedde svært brått og gikk for langt i mange tilfeller. Bl.a. erklærte regjeringen at den hadde tanker om å oppløse kollektivbruk.

Da Malenkov ble styrtet i februar 1955, kom det også en reaksjon mot politikken til Nagy. Men før de rakk å fastlegge en ny linje, kom opprøret i oktober 1956. Det forandret situasjonen fullstendig.

Opprøret ble utløst av Krustsjovs tale på den 20. partikongressen i Sovjetsamveldet. Det ble båret fram av en berettiget misnøye med den feilaktige økonomiske politikken og det innskrenkede demokratiet. Arbeiderne og folket krevde f.eks. lovlig anerkjennelse av streikeretten, revisjon av arbeidsnormene, lønnsforhøyelser og en ny jordbrukspolitikk.

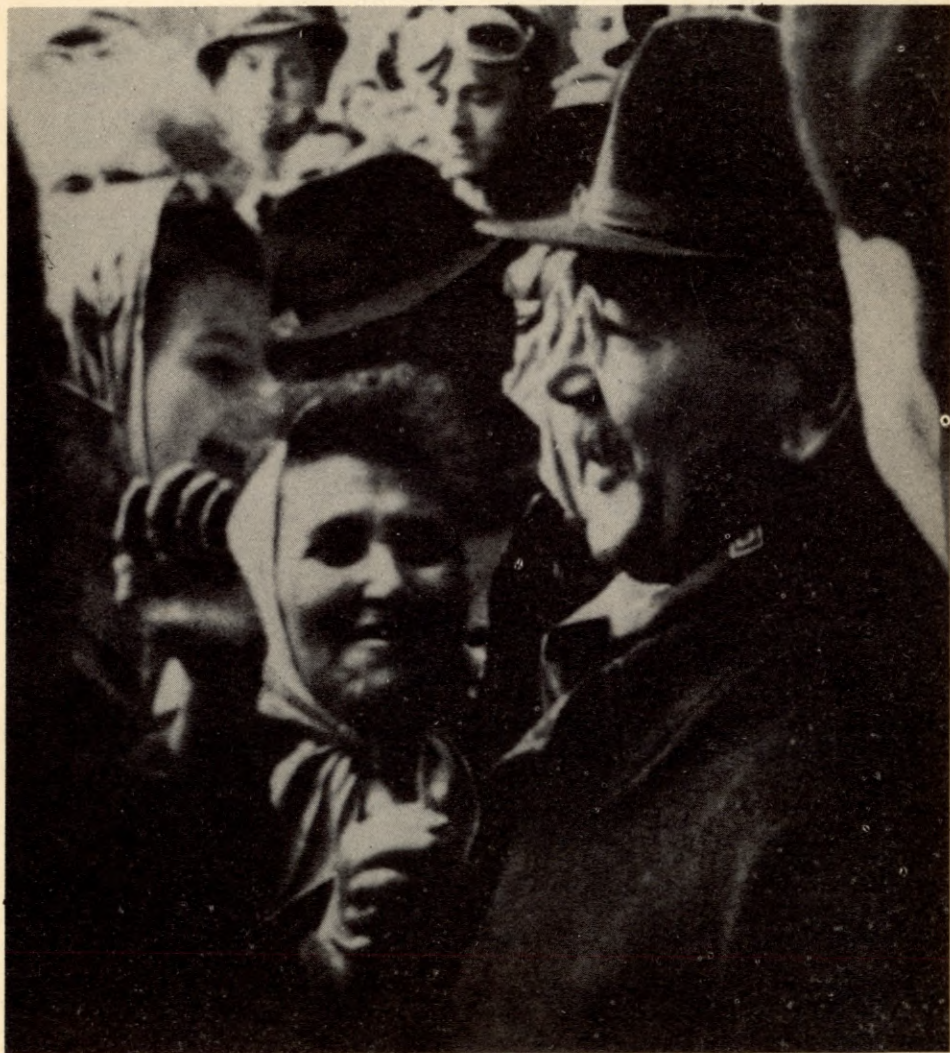
Men fordi det kommunistiske partiet hadde isolert seg, overtok reaksjonære og til og med fascistiske krefter meget hurtig ledelsen av opprøret. I begynnelsen av

november ble de såkalte revolusjonære komiteene dominert av disse kreftene. I store deler av landet hersket det hvit terror — først og fremst rettet mot kommunister og jøder. Til og med

Washington beklaget at opprøret gikk «alt for langt til høyre altfor hurtig» (to far to the right too fast).

4. november erklærte Janos Kadar at det var opprettet en ny regjering med et

Imre Nagy

program som gikk ut på nasjonal sjølråderett, fortsatt sosialistisk samfunns-system, høyere levestandard, opphevelse av byråkratiet, arbeiderstyre i bedriftene, avskaffing av tvangsleveranser fra jordbruket og demokratiske valg. Samtidig vendte Den røde arme tilbake til Budapest og slo ned kontrarevolusjonen.

Tida etter opprøret i 1956

Det nye regjeringsprogrammet ble bare delvis gjennomført. Tvangsleveransene fra jordbruket ble avskaffet og lønnene ble øket. Men den grunnleggende feilen, at arbeiderne og bøndene ikke hadde reell makt, den ble ikke skaffet av veien. Riktignok ble det innført såkalte bedriftsråd, men de hadde ikke særlig mye avgjørelsesmyndighet. I stedet begav en seg ut på den veien som Jugoslavia allerede hadde slått inn på og som også ble retningsgivende for utviklingen i nabolandene.

Det ble innført et fortjenesteandels-system som innebar at bedriftens fortjeneste ikke lenger skulle betales inn til statsbudsjettet, men beholdes i bedriftene – dels til investeringer, dels til fordeling blant de ansatte. Desto høyere profittkvote en bedrift kunne oppnå, desto større del av profitten kunne det beholde.

Dessverre viste det seg at dette systemet ikke kunne føre med seg noen grunnleggende forandring til det bedre. Akkurat som i Sovjetsamveldet og i andre land der revisjonistene satt med makta, ble også tida etter 1956 i Ungarn preget av synkende økonomisk vekstøkning, utilstrekkelig forbruksvareproduksjon, sein utvikling av jordbruket, dårlig varekvalitet og usolgte lagre.

I Kina og Albania har disse og lignende problemer blitt løst gjennom en politisk revolusjon – kulturrevolusjon – som har gjeninnført massenes initiativ som hoveddrivkrafta i den økonomiske utviklingen, forandret produksjonsforholdene i bedriftene og dermed også frigjort produktivkreftene. I landene der revisjonistene har hatt ledelsen har massene ikke vært i

stand til å drive igjennom sin vilje mot de ledere i parti og stat som følger Krustsjovs vei.

Liu Shao-chi falt. Men Bresjnev, Kadar med flere sitter ved makten. Revisjonistenes svar på Øst-Europas utviklingsproblemer er de nye økonomiske reformene, som har gitt seg uttrykk i *profittsystemet*. Det gjelder også den reformen som trådte i kraft i Ungarn 1. januar 1968.

2. DET NYE ØKONOMISKE SYSTEMET

Hensikten med det nye systemet er »å øke effektiviteten i planleggingen og i den økonomiske virksomheten for å påskynde utviklingstakten», heter det i artikkelsamlinga til Friss (Friss, s. 11).

Planene angir ikke lenger noen mål for de enkelte bedriftene. Staten har rett til å opprette og oppløse bedrifter, ansette og avskjedige bedriftsledere, fastsette grunnlønner, revidere regnskaper og gripe inn i bedriftens forvaltning i nødssituasjoner. Men innenfor hver bedrift er det direktøren som bestemmer hvor stort omfang og hvilken retning produksjonen skal ha.

Den statlige planleggingen som finnes er derfor nærmest en slags »rammeplan». På grunnlag av den spontane utviklingen i bedriftene prøver den å forutsi den kommende utviklingen.

Akkurat som i de kapitalistiske landene påvirker staten bedriftene først og fremst gjennom kredittpolitikk, beskatning og kontroll med utenrikshandel og valutapolitikk. Det eneste som avgjøres av staten, er meget store investeringsprosjekter som øker produksjonen med minst 25-30 pròsent (Friss, 259–261). Dessuten forekommer det en viss priskontroll.

Maksimering av profitten

Målet for den enkelte bedriftsleder er å maksimere profitten. »Med det mener vi at lederne og hele kollektivet i hver bedrift skal være interessert i å oppnå høyest mulige profitter» (Friss, s. 13). »Ifølge vår oppfatning fremmes en rask utvikling best ved å maksimere profit-

Janos Kadar

tene» (Friss, 168). Dermed er det først og fremst bedriftsledernes interesse av maksimal profitt som er utslagsgivende:

»Det er viktig at vurderingen av det arbeid som utføres av de bedriftslederne som myndighetene ansetter, blir gjenspeilet i den personlige inntekten og de bonusene som de ledende organene bestemmer» (Gadø, 107).

»Det nye systemet motiverer bedriftene til å planlegge slike løsninger som gir maksimal profitt som resultat» og »Den direkte forbindelsen mellom de nasjonale planene og bedriftenes planer, og den faste organiseringen som var nødvendig for å opprettholde denne forbindelsen har opphørt å eksistere» (Friss, 170).

For å gjennomføre dette systemet har bedriftenes profitt blitt delt opp i to fond – et utviklingsfond og et fortjenesteandelsfond. Utviklingsfondet settes av til bedriftenes investeringer og fortjenesteandelsfondet deles mellom de ansatte.

Fortjenesteandelsfondet

Hvordan blir så fortjenesteandelsfondet fordelt. Svaret er å finne i artikkelsamlingen til Friss:

»Bedriftens arbeidere og ansatte deles etter fortjenestefordelingssynspunkt opp på følgende måte:

a) De første kategoriene omfatter administrerende direktører, direktører og viseadministrerende direktører – ansatt av myndighetene, de personer som ansettes av direktørene som ledere for seksjoner, fabrikker, større verksteder og andre ansatte i tilsvarende stillinger, og i tillegg økonomiske og tekniske konsulenter.

Ifølge beregningene består antallet slike personer av opptil 0,5–1 prosent av hele personalet i forskjellige bedrifter.

Personer som tilhører denne gruppen har som gruppe rett til å motta profittandeler på opptil 80 prosent av sine faste lønner.

b) Til den andre kategorien hører ledere i seksjoner og underseksjoner som ikke er med i den første kategorien, verkstedledere, høyere formenn, formenn, prosjektører, konstruktører, teknikere, økonomer osv. Deres totale antall beregnes til 4,5–12 prosent. Profittandelen for denne gruppen kan gå opp til 50 prosent av lønna.

c) Til den tredje kategorien hører alle andre ansatte, og arbeidere, dvs. 87–95 prosent av alt personale. Profittandelen til denne gruppa kan gå opp til 15 prosent av lønna.

Oppdelingen av fortjenesteandelsfondet mellom disse gruppene skjer ifølge de forholdstall som kommer fram når de totale årslønnene multipliseres med de andelsprosentallene som er oppgitt ovenfor» (Friss, 37).

Dersom direktørgruppens årslønner i en storbedrift kommer opp i 10 millioner, mens formanns- og teknikergruppens

årslønner kommer opp i 20 millioner og arbeidernes i 70 millioner, da mottar direktørgruppen 8 millioner, formanns og teknikerguppen 10 millioner og arbeidergruppen 10,5 millioner av fortjenestefondet.

Innenfor hver gruppe er fordelingen helt fri. I prinsippet kan den enten deles likt mellom alle eller samles på *en* person. Hvordan fondet fordeles blir avgjort på grunnlag av den kollektivavtalen som direktøren inngår med fagforeningen på bedriften.

»Innenfor de grensene som avgjøres av denne avtalen, bestemmer direktøren hvordan fondet skal fordeles på hver person for seg, etter først å ha tatt fagforeningens syn i betraktning» (Friss, 39). Direktøren ansettes av et regjeringsorgan etter at fagforeningens syn er innhentet. Fagforeningene har ikke veto rett i slike ansettelsesspørsmål (Friss, 39).

Økte inntektsforskjeller tilskilt

Dette systemet er følgelig slik innrettet at det fører til økte inntektsforskjeller i samfunnet. Dette er også den uttalte hensikten:

»Når det gjelder lønnene kan man anta at det kommer til å inntre en større differensiering og kanskje også en raskere økning. Som et resultat av dette kan visse individuelle lønner i en bestemt bedrift eller institusjon komme til å stige betraktelig» (Friss, 24).

»Det er nødvendig å motvirke de elementene som virker utjevne og øke effekten av de elementene som fører til en rasjonell differensiering» (Gado, 79).

»Differensieringen av de personlige inntektene som en funksjon av arbeids effektiviteten skal økes» (Gado, 91).

»De forandrede verdiene på lønnsøkingsindikatoren kommer til å resultere i *en mer intensiv differensiering* av de personlige inntektene i industrier og

bedrifter enn tidligere. Differensieringen økes av høyere effektivitet og produktivitet, men også av de forskjellige vilkår som avgjør i hvilken utstrekning bedriftene kan øke sine profitter. Allment sett kommer arbeidere i mer effektive bedrifter til å oppnå høyere inntekter enn de som arbeider i mindre framgangsrike bedrifter. Betydelig forskjeller i lønner og personlige inntekter vil imidlertid også oppstå på grunn av andre faktorer enn den økonomiske effektiviteten. (Gado, 100).

»De personlige inntektene kan antas å bli mer differensierte på grunnlag av bedriftenes effektivitet. Dette må også bidra til differensiering mellom yrker, næringsgreiner, grupper innenfor bedriftene osv.» (Gado, 105).

Fagforeningenes rolle

De to artikkelsamlingene har svært lite å si om fagforeningens rolle i det nye systemet. Ifølge det vi har sett har fagforeningen rett til å gi sitt syn til kjenne når det gjelder ansettelsen av bedriftsledere. Men den har ikke veto rett. Kollektivavtalen fastsetter rammene for hvordan fortjenestefondet skal disponeres, men det er bedriftsdirektøren som bestemmer hvordan fondet skal fordeles mellom hver enkelt ansatt.

Når det gjelder beslutninger som angår arbeids- og leveforholdene i bedriftene, skal en innhente fagforeningens syn. Den faglige landsorganisasjonen »har rett til å uttrykke sitt syn i ethvert arbeids- og lønsspørsmål av nasjonal betydning» (Friss, 39). Fagforeningen kommer også inn i de »overvåkningsorganene» som kan opprettes på større bedrifter. Medlemmene av dette organet oppnevnes av staten, partiorganer og faglige organer og består dessuten av »uavhengige faglige eksperter». Overvåkingsorganet har ingen annen myndighet enn rett til å uttale seg om bedriftens årsberetning og om bedriftens virksomhet som helhet (Friss, 207).

Fagforeningens bestemmelsesrett er innskrenket til ett område:

»Fagforeningen på bedriften bestemmer — etter å ha innhentet direktørens syn — i spørsmål som angår bruken av bedriftens bidrag til fritidsfondet,

sosiale bidrag, driften av bedriftens kultursentra og bibliotek, utgiftene til idrettsklubben og mindre innkjøp som har med den sosiale velferden å gjøre» (Friss, 9).

Fortsettes

»Partiboka » blir den kalt — og den er uunværlig for alle som ønsker viten om AKP(m-l)s programfestede politikk. Pris kr. 8,-. Bestill fra Forlaget Oktober A/S, Boks 8379 Hammersborg, Oslo 1.

internasjonalt

Hvorfor falt Allende?

I begynnelsen av september ble presidentpalasset i Santiago i Chile stormet av avdelinger fra hæren. President Allende ble drept. Den folkefrontregjeringa som hadde sittet fra september 1970 ble styrtet. Det ble innført et fascistisk terrorstyre som straks satte i gang med likvidasjoner og massearrestasjoner for å utrydde venstrebevegelsen i landet.

Vi trykker her en artikkel som tar opp forutsetningene for fascistkuppet, viser hvilke lærdommer som må trekkes av det som skjedde og peker på betydninga av å komme raskt i gang med solidaritetsarbeid. – Vi kommer med mer stoff om Chile i neste nummer.

CHILES SÆREGNE STILLING I SØR-AMERIKA

Chiles historie er i store trekk den samme som historien til de andre landene i Sør-Amerika. Den forteller først om kolonialismens herjinger da landet var underlagt Spania, deretter om imperialistisk utplyndring fra Storbritannia og seinere USA. Men i motsetning til resten av Latin-Amerika har militæret blandet seg lite inn i politikken de siste 40 åra. Dertor har det oppstått en myte om det borgerlige demokratiets fortreffelighet i Chile. Det har blitt en vanlig forestilling at militæret ikke blander seg inn i politikken.

En annen særegenhet for Chile er den velorganiserte venstresida. Kommunistpartiet (PCCh) og Sosialistpartiet (PS) ble stiftet i henholdsvis 1922 og 1933. Disse to partiene deltok sammen i valgfronter av anti-fascistisk karakter i slutten av 30-åra. PCCh har siden konsekvent deltatt i borgerlig dominerte fronter for å skape

en anti-imperialistisk eller borgerlig-demokratisk revolusjon som et forberedende skritt til den sosialistiske revolusjonen.

FOLKEFRONTENS SAMMENSETNING

Det nye ved den folkefronten som stilte til valg i 1970 var at de to partiene som kaller seg marxistiske – altså PCCh og PS – var de dominerende i fronten. Det var også nytt at bygginga av sosialismen var en del av programmet.

Folkefronten fra 1970 besto foruten disse to partiene av Det radikale parti (PR), Uavhengig folkeaksjon (API), Sosialistisk Folkeparti (PSP), Det sosialdemokratiske partiet (PSD), Bevegelsen for samlet folkeaksjon (MAPU) og Kristne venstre (IC).

MAPU, IC og PS utgjorde venstrefløyen i fronten. De gikk inn for å ta stadig større kontroll over økonomien og de forskjellige institusjonene i staten, å endre parlamentet fullstendig slik at masse-

organisasjonene fikk stor makt i det, og å danne væpnede folkemilitser.

PCCh, PR, PSD og PSP utgjorde høyre i fronten. De gikk ikke inn for å øke kontrollen over økonomien og statsinstitusjonene, men ville nøye seg med å konsolidere det som var vunnet. De var tilhengere av at regjeringa skulle samarbeide med høyre-opposisjonen – Kristeligdemokratene (PDC) og søkte en forsonende holdning overfor militærledelsen, bl.a. ved å la dem få ta del i regjeringa.

MIR deltok ikke i folkefronten. De gikk hele tida inn for at den økonomiske og politiske kontrollen skulle utvides, at en ikke måtte vike tilbake for kamp med borgerskapet, og at det måtte bygges opp en gerilja og en folkemilit for å forberede revolusjonen. Samtidig gikk de inn for å utvikle og styrke folkelige maktorganer ved siden av og utenfor det borgerlige statsapparatet.

FORUTSETNINGENE FOR KUPPET

Det ble rettet angrep mot Folkefront-regjeringa fra USA-imperialismen og fra det innenlandske borgerskapet. Det er offentliggjort dokumenter fra korrespondansen mellom monopolgrupperinger i USA, CIA og utenriksdepartementet i USA som viser at USA-monopolene først ønsket å hindre at Allende ble valgt og deretter ville skape økonomisk kaos i Chile for å provosere fram et statskupp. Borgerskapet i Chile startet sin offensiv i 1972.

Etter hvert som situasjonen utviklet seg viste det seg at høyrefløyens forsonlige holdning overfor borgerskapet slo feil. Denne holdningen førte ikke til at sentrumskreftene ble vunnet for Folkefrontens politikk. – Erfaringene fra andre land viser da også at det bare er kamp mot høyre og styrking av venstrekreftene som fører til at en vinner sentrumskreftene over.

Det førte heller ikke fram at militæret ble trukket inn i regjeringa. Det viste seg snart at de ikke hadde til hensikt å vise noen som helst lojalitet overfor regjerin-

gens politikk.

Min konklusjon er at det først og fremst var svakheten ved politikken til høyresida i fronten som gjorde kuppet mulig. De unnlot fullstendig å ta tiltak for å demme opp mot offensiven fra den innenlandske reaksjonen. USA-imperialismens utpressningspolitikk bidro sjølsagt til å gjøre vilkårene vanskelig. Men disse vanskelighetene kunne ha vært overvunnet om en hadde fulgt politikken til venstrefløyen. Ytre vilkår er aldri avgjørende i seg sjøl, men virker gjennom de indre motsigelsene.

HVA KAN VI LÆRE?

Erfaringene fra Chile gjør det mulig å trekke disse lærdommene:

– *Hæren og embetsverket er sentrale i borgerskapets statsapparat.*

– *Det er nødvendig å ta makten fra borgerskapets statsapparat og overføre den til massenes organisasjoner.*

– *Det er avgjørende å væpne arbeiderklassen og dens allierte.*

– *Det er nødvendig å studere de allmenne erfaringene fra klassekampen og få i gang diskusjoner om dem for å skape en så enhetlig politikk som mulig i fronten.*

– *Det er nødvendig å bygge partiene som organisasjoner for kamp. De partiene som har celleorganisering klarer seg best i Chile etter kuppet, de som har en løs oppbygging lider store tap.*

– *Det er nødvendig med en skikkelig sikkerhetspolitikk. Det er umulig å bygge opp vanntette organisasjoner, men det er ikke nødvendig å gi etterretningstjenesten navn gratis.*

HVORDAN SKAL VI STILLE OSS TIL CHILE-KUPPET I NORGE?

Kuppet i Chile stiller oss etter min mening overfor to viktige oppgaver.

Det ene er å *propagandere for de lærdommene som kan trekkes av fascistkuppet* – nødvendigheten av å forberede seg på væpnet kamp, betydninga av organisering for kamp og et skikkelig sikkerhetsarbeid osv.

Jeg mener det er særlig viktig med konsekvent propaganda for væpnet kamp som den eneste veien til sosialismen. Vi har ansvaret for at det kommer i gang en diskusjon om dette på venstresida. Sosialistisk Valgforbund må bestemme seg for hvordan de skal ta Chile-saken opp i Stortinget. Vil de bruke Stortingets talerstol til å propagandere for erfaringene fra Chile?

Den andre oppgaven er å slutte opp om solidaritetsarbeidet for Chile. Denne oppgaven mener jeg er like viktig som den første. — Vi vil trekke våre erfaringer av kuppet, andre vil trekke sine erfaringer. Det bør føre til at det blomstrer fram

ideologiske diskusjoner på venstresida. Men dette står ikke på noen måte til hinder for alle som er villige til å støtte opp om chilenernes kamp på deres egne vilkår.

Når dette leses er Solidaritetskomiteen et faktum. Komiteens adresse kan du finne i Klassekampen, Orientering eller Friheten. — Sett i gang solidaritetsarbeidet så snart du kan!

Ingen anerkjennelse av juntaen i Chile!

Stopp all økonomisk støtte til juntaen!

Gi asyl til forfulgte chilenerne!

O.S.

Kvar er Chile- komiteen

Styret i Chile-komiteen, som vart vald på møte 5. oktober, har nå konstituert seg. Til formann vart vald Petter Nore, sekretær Olaf Svorstøl, kassérar Eva Paaske. Førebels adresse: Petter Nore, Øvrevollvn. 11, 1342 Jar. Petter Nore kan treffast i arbeidstida på telefon 55 94 90.

Fronten mot supermaktene

Det er viktig for alle progressive å diskutere verdenssituasjonen. I det daglige arbeidet med valgkamp, lokal interessekamp, osv. kan internasjonale spørsmål lett komme litt i bakgrunnen. Samtidig har aviser som Dagbladet, Orientering, Friheten og trotskistenes »Oktober» over lengre tid rettet harde angrep mot marxist-leninistenes og spesielt Kinas Kommunistiske Partis utenrikspolitikk. Jeg har derfor forsøkt å skrive et innlegg som tar opp en del sider ved situasjonen i kampen mot imperialismen. Innlegget er delt i tre deler som vil følge på hverandre i kommende nummer av Røde Fane i denne rekkefølge:

- 1) *Hvor går den viktigste motsigelsen i verden?*
- 2) *Bygginga av den internasjonale enhetsfronten mot supermaktene.*
- 3) *Om hovedfiende: Hvem er sterkest av USA og Sovjet? Hvordan utvikler forholdet mellom dem seg?*

HVOR GÅR DEN VIKTIGSTE MOTSIGELSEN I VERDEN?

Om Kinas utenrikspolitikk skriver en medarbeider i Orientering i et intervju med Harald Munthe-Kaas (Orientering nr. 33, 1973): — »Men dette er jo nesten som å høre Paul Thyness eller lese Morgenbladet?» (Om Kinas analyse av EF, Sovjetunionen og NATO.)

— »Mange lurer på om Kinas utenrikspolitikk lenger kan kalles revolusjonær. De viser bl.a. til ... den økonomiske støtte til keiser Haile Selassie i Etiopia, der tusener av politiske fanger bl.a. fra frigjøringsbevegelsen i Eritrea, sitter inne-sperret.»

AKP(m-l)s syn på den internasjonale situasjonen faller i all hovedsak sammen med KKP's. Er det da så at ml'ernes politikk er nesten lik Morgenbladets?

I sitt prinsippprogram peker AKP(m-l) på at de fire grunnleggende motsigelsene i verden er:

— Motsigelsen mellom imperialismen med USA-imperialismen i spissen på den ene sida, og verdens undertrykte folk og nasjoner på den andre.

— Motsigelsen mellom proletariatet og borgerskapet i de vestlige imperialistiske landa og landa i den sosialimperialistiske blokken.

— Motsigelsen mellom de ulike imperialistmaktene innbyrdes.

— Motsigelsen mellom de sosialistiske og de imperialistiske landa.

I dag går den viktigste motsigelsen mellom verdens folk og imperialismen. I spissen for imperialistmaktene står USA og Sovjet. De har militære styrker og økonomiske interesser i størstedelen av verden, og andre kapitalistiske og imperialistiske land blir dominert av de to supermaktene.

Så over til den andre sida i motsigelsen: Verdens undertrykte folk og nasjoner. Denne sida er ennå svært uensartet. Men

de har en ting felles: Objektivt sett står de i motsetning til supermaktenes herredømme. Vi må foreta en oppdeling i minst tre hovedgrupper etter forskjeller i holdning til imperialismen:

1) *De konsekvente anti-imperialistiske kreftene.* Hit hører: Frigjøringsbevegelsene i Asia, Afrika, Latin-Amerika og Europa. Nasjoner som fører en klar anti-imperialistisk politikk. (Den tidligere Allende-regjeringa i Chile, osv.) De sosialistiske landa Kina, Albania, Nord-Korea, og Nord-Vietnam. Disse kreftene har stilt seg i første rekke i kampen mot imperialismen.

2) *Den første mellomliggende sonen.* Samtlige land i den 3. verden med unntak av de som hører til første gruppe, går inn under denne betegnelsen. De asiatiske, afrikanske og latin-amerikanske land blir utbyttet hardt av imperialismen, og stadig flere av dem har etter hvert blitt oppmerksomme på dette. Men i og med at disse landene er føydale eller kapitalistiske land, blir deres forhold til imperialismen ofte tosidig: De har en økonomi som er svært avhengig av de utenlandske investeringene.

Likevel er hovedtendensen utvilsomt at landene i den 3. verden blir stadig mer sikre allierte for de konsekvente anti-imperialistiske kreftene. Det er en svært viktig oppgave for anti-imperialistene å vinne disse landene fullstendig over på sin side. For å nå dette målet bruker de sosialistiske landene midler som økonomisk hjelp og økt samhandel med u-landene. Dette kan bidra sterkt til å frigjøre den 3. verden fra avhengigheten av imperialismen.

3) *Den andre mellomliggende sone.* Hit hører kapitalistiske, revisjonistiske og imperialistiske land i Vest- og Øst-Europa, Stillehavsområdet, og i Nord-Amerika som på forskjellig vis har motsigelser til de to supermaktene.

Innafor denne sonen fins det to hovedgrupperinger:

A) Kapitalistiske eller revisjonistiske land som sjøl ikke har særlig store

imperialistiske ambisjoner og muligheter, og som i mange saker (f.eks. Vietnam) har gått klart imot supermaktene. Eksempler: Australia, New Zealand, Sverige, Jugoslavia, etc.

B) Land som sjøl er betydelige imperialistiske makter. For å kunne vokse i styrke, må de slåss mot de to supermaktens dominans. Samtidig er de avhengige av samarbeid med USA og Sovjet, spesielt på det militære området. Eksempler: Japan, Vest-Tyskland.

Et land som Norge befinner seg et sted mellom disse to hovedgrupperingene.

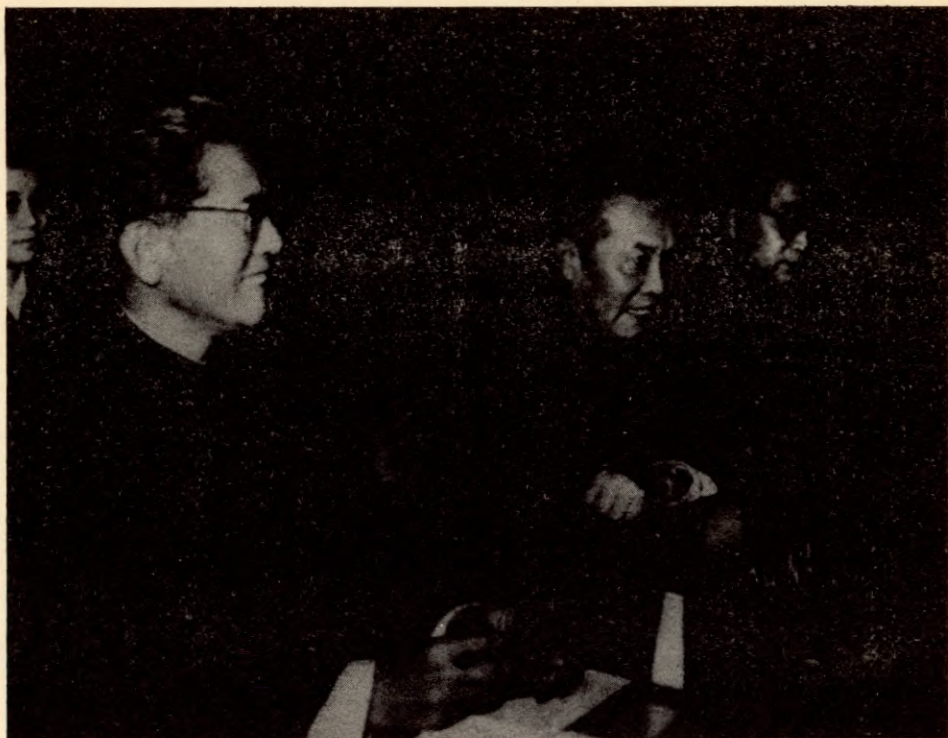
De anti-imperialistiske kreftene må til enhver tid prøve å forene alle positive faktorer i kampen mot de to supermaktene. Bare da kan vi rette konsentrerte slag mot hovedfienden. Derfor kan alle landa i den andre mellomliggende sonen være verdifulle taktiske allierte mot USA og Sovjet på enkeltsaker. Men de vil alltid være vaklende i holdninga til imperialismen. Denne vaklinga vil variere fra land til land: Med en riktig taktikk kan det bli mulig for anti-imperialistene å utvikle nasjoner som New-Zealand, Sverige og Jugoslavia til relativt faste allierte, mens for eksempel imperialistmaktene Vest-Tyskland og Japan i beste fall kan være svært usikre og tidsbestemte allierte, og ofte vil helle mot å støtte supermaktene.

Utifra det som her er sagt om de to sidene i kampen mellom imperialismen og verdens undertrykte folk og nasjoner, tror jeg vi kan konkretisere den viktigste motsigelsen i verden slik:

— **Motsigelsen går mellom de to supermaktene USA og Sovjet på den ene sida, og de anti-imperialistiske kreftene med landene i den første mellomliggende sone som faste allierte og i den andre sonen som vaklende allierte på den andre sida.**

TROTSKISTENES OG REVISJONISTENES TEORIER

Det fins også andre teorier om den viktigste motsigelsen i verden som høylydt erklæres for å være marxist-

Kina – den tredje verdens talsmann, også i FN.

leninistiske. Her representerer trotskistene og revisjonistene de to hovedretningene.

Trotskistene har alltid pratet allment om at den viktigste motsigelsen går mellom arbeiderklassen og borgerskapet uten noen analyse av den aktuelle verdenssituasjonen. Dette fører til at de kategorisk avviser enhver allianse med det nasjonale borgerskapet og småborgerskapet mot imperialismen. Trotskistene ble kastet ut av frigjøringsfronten i Vietnam av Ho Chi Minh fordi de ikke ville forene seg med det anti-imperialistiske borgerskapet mot USA og Frankrike. Trotskistene går imot utvidelsene av fiskerigrensene fordi dette »styrker borgerskapet f.eks. på Island i og med at

fiskerne og foredlingsindustrien får større inntekter, og dermed tjener ikke den nye fiskerigrensa arbeiderklassens kamp.» De bryr seg ikke et øyeblikk med at alternativet til 50-mils-grensa er at imperialistiske storkonserner skal få fortsette å røve Islands ressurser, og dermed ødelegge næringsgrunnlaget for hele folket på øya.

Motsigelsen mellom proletariatet og borgerskapet i de vestlige imperialistiske landa og landa i den sosialimperialistiske blokken er en av de fire grunnleggende motsigelsene i verden. Men i dagens situasjon i kampen mot imperialismen er den ikke den viktigste motsigelsen. Trotskistenes teori, satt ut i praksis ville sabotere alle forsøk på å samle verdens folk og undertrykte nasjoner mot impe-

rialismen, og ville derfor til sjuende og sist bare kunne tjene supermaktenes interesser.

Revisjonistene anført av Bresjnev mener den viktigste motsigelsen går mellom den »sosialistiske leir» og den kapitalistiske. Derfor forklarer Bresjnev at det viktigste er å sikre den »sosialistiske leirens» interesser. Dette gjør han på forskjellige måter:

– »Verdensfreden» må for all del opprettholdes slik at hans »sosialistiske leir» kan vokse i fred. Dette bruker revisjonistene til å forklare sitt samarbeid med USA om undertrykking av frigjøringsbevegelsene i Palestina, Kambodsja, Indonesia. »Alle arnesteder for krig i verden må slukkes», erklærer Bresjnev ved nyttårsfeiringa, mens han konsentrerer enorme troppestyrker på grensa mot Kina og sender sine flåtestyrker ut på alle hav.

– Vanlig imperialistisk utbytting av andre lands ressurser for å styrke den »sosialistiske leir». Kreml går sterkt imot utvidelsene av fiskerigrensene fordi de hindrer Sovjets »sosialistiske» trålerflåte i å plyndre andre lands ressurser. I land som India og »Bangla Desh» investerer Sovjet etter imperialismens velkjente profitt-prinsipper.

Det er også riktig at en av de fire grunnleggende motsigelsene i verden går mellom de sosialistiske landa Kina, Albania, Nord-Korea, Nord-Vietnam og de imperialistiske landa. Men de sosialistiske landa mener at et av deres viktigste midler for å unngå angrep fra imperialismen, er å stille seg i spissen for den 3. verden i bygginga av en brei internasjonal enhetsfront mot supermakt-dominans. I motsetning til Sovjet som sammen med USA motarbeider interessene til de undertrykte nasjonene.

Til Orientering vil jeg foreløpig bare si: Vil dere stå fast ved at marxist-leninistenes syn på utenrikspolitikk er »nesten som å høre Paul Thyness eller lese Morgenbladet»? Istedenfor å komme med denne typen usaklig hets kunne det vært interessant og av stor betydning for alle

på venstresida om Orientering klargjorde sin holdning til de forskjellige teoriene om den viktigste motsigelsen i verden. For eksempel hersker det mye uklarhet omkring Orienterings syn på Sovjetunionen.

– – –

Neste artikkel: Bygginga av den internasjonale enhetsfronten mot imperialismen. (Et av eksemplene jeg vil ta opp blir Etiopia.)

Forslag til litteratur for dem som vil lese mer om emnet:

– *Chou En-lai: Beretning på KKP's 10. nasjonale kongress.*

– *Utgitt av det Svensk-kinesiske Vennskapsforbundet: »Kinas utenrikspolitikk.» Del 1 og 2.*

– *Utgitt av det svenske forlaget Oktober: »KKP om den proletære internasjonalsismen.»*

(Alt kan sikkert fås gjennom Oktober Forlag.)

JB

Vietnam

Denne meldingen stod i Arbeiderbladet 29. januar i år:

»Fra Hanoi meldte russiske korrespondenter at smilende mennesker fylte alle gater til trengsel og pyntet gater og hus med blomster og flagg. Det var så mange sykler i gatene at det var vanskelig for biler å komme fram (jfr. Oslo, vår anm.). Tabeller over togtider ble trykket i avisene for første gang på mange år. Kinoer og teatre åpnet og det var smilende og lykkelige mennesker over alt og gledelig gjenforening mellom familie-medlemmer og venner som hadde vært adskilt i lang tid på grunn av krigen. Og for første gang på ni år ble det ikke gitt et eneste bombewarsel over hele Nord-Vietnam».

Fredsavtalen, eller avtalen om våpenhvile og gjenopprettelse av freden som ble underskrevet av USA, Saigon-juntaen, Nord-Vietnam og PRR (Den sør-vietnamesiske frigjøringsregjeringa) den 27. januar i Paris, ble hilst som en stor seier for det vietnamesiske folkets kamp mot USA-imperialismen. Avtalen betydde jo full amerikansk tilbaketrekking og slutt på den årelange imperialistiske aggresjonen. Videre krevde den respekt for Vietnams uavhengighet, suverenitet og rett til gjenforening mellom sør og nord.

»EN RIMELIG SJANSE«

Reaksjonen i verden var lettelse over det man trodde skulle bety en slutt på lidelsene. Nixon slo fast at det han hele tiden hadde kjempet for, en »fred med ære» og hjemsendelse av de

tilfangetatte amerikanske pilotene, nå var oppnådd. Kissinger la til at blitzen mot Nord-Vietnam hadde vært nødvendig for »å tvinge fram forhandlingsvilje i Hanoi». — Det hadde vært en vanskelig avgjørelse for presidenten, men han hadde vist seg sitt ansvar bevisst. Kissinger/Nixon, USA-imperialismens radarpar, fikk støtte til sine vurderinger i Aftenposten. Signaturen »h» på 2.-sida 25. januar slo fast at USA over hodet ikke hadde hatt imperialistiske hensikter i Vietnam, men kun målene:

1) Å sikre Saigon-regimet en rimelig sjanse til å overleve og 2) å verne om sin internasjonale prestisje. Med det siste menes at USA ikke kan svikte en alliansepartner. (Så vet vi altså hva slags »støtte» vi kan vente oss fra USA som NATO-partner). »h» ser USAs undertegnelse av fredsavtalen som det avgjørende bevis for at USA bare har hatt hederlige hensikter i Vietnam, og siterte Laird som mente at USA hadde gjort hva en forbundsfelle med rimelighet kan vente seg, »for ingen nasjon kan gi en annen viljen til å overleve».

Jeg skal ikke ta opp noen polemikk mot de reaksjonæres »analyse» av USAs rolle i verden. Det kan interesserte finne andre steder (anbefaler heftet »USA og Vietnam-krigen» se litteraturlista bak).

Men vi bør merke oss to ting. For det første at Aftenposten får langt på vei følge av Arbeiderbladet i sitt syn. Lederen »Slutt på marerittet» 25/1 er avslørende. Jeg siterer: »Det er Nixons fortjeneste at han greide å bryte den onde sirkel (USAs opptrapping, min anm.) og begynne nedtrappingen». Videre mener lederen at det viktigste ved avtalen er at den gir USA en mulighet til å trekke seg ut (— som om det er det USA hele tida har kjempet for). Om framtida sies det at »den amerikanske nasjon er usikker på seg selv og sin framtid, men få folk har samtidig en slik evne til å gå i seg selv som

amerikanerne. USA har fortsatt en ledende rolle å spille i verden».

Er det noen som husker tonene fra Aftenposten-kretsene da My-Lai-massakren ble avslørt? Var det ikke noe om at det viktigste ved den »tross alt» var USAs enestående evne til selvkritikk?

Konklusjonen vi må trekke er at spranget fra Aftenpostens støtte til USAs internasjonale prestisje til Arbeiderbladets rop på USAs ledende rolle i verden er ikke langt. Vi bør merke oss at redaktøren (lederskribenten) i Arbeiderbladet er toppstillingsmann i AP og politisk valgt. AP-ledelsen har aldri tilhørt enhetsfronten mot USA-imperialismen, det til tross for snakket om støtte til frigjøringsbevegelser og mange partimedlemmers ærlige innsats for den internasjonale solidaritetens sak.

AFTENPOSTEN BEKYMRET

For det andre merker vi oss at Aftenpostens leder ikke greier å skjule sin bekymring for at det kan gå galt for det vestlige »demokrati» utpost i Vietnam, Saigon-regimet. Til tross for at »USA etterlater seg et regime som aldri har vært så sterkt rustet militært og moralsk til å motstå presset fra nord», kan ikke lederen se noen grunn til å tro at motstanderen vil gi opp sine mål. USA har forpliktet seg til å trekke sine styrker ut uten at motstanderen må foreta »noen tilsvarende tilbaketrekking».

STORMAKTSLØSNING?

Ikke alle de borgerlige avisene i Norge er like faste i troen på USA. Det andre hovedsynet på Parisavtalen i dagspressen er Dagbladet eksponent for. Sagt med Dagbladets egne ord (leder 25/1): »Fredsavtalen er såpass tveetydig at en vanskelig kan øyne seierherre og overvinne. Alle parter hevder at avtalen betyr en seier, hvilket vil si at ingen egentlig har vunnet.

....Freden kommer til Vietnam (blant annet) fordi stormaktene innser at denne krigen er kommet i utakt med den utviklingen i internasjonal politikk land som USA, Kina og Sovjet ønsker. Denne utviklingen tåler lite den belastningen, og *de stridende parter i Vietnam må bøye seg*, selv om ingen av dem oppnår de mål de satte seg da kampen begynte» (min uth.)

Hvor feilaktig denne »analysen» er, ser vi når utenriksredaktør Hagelund forsøker å trekke konklusjonen i en artikkel på side 6 i samme avis: »...man er faktisk tilbake til situasjonen i 1954(.). ...Det kan bli en lang og hard drakamp, og den endelige seierherre er det i dag ikke lett å få øye på». En konklusjon Hagelund *ikke* trekker, men som Arbeiderbladet gjør i leder 12/2, er at fredsavtalen blir avhengig av at »stormaktene» fortsatt »har felles interesse» av fred. Vi som ønsker å støtte det vietnamesiske folkets ønske om fred, må altså sette vår lit til stormaktene.

Hovedfeilen ved dette synet, er at det ikke tar utgangspunkt i en analyse av Indokina og krigens historie. Dermed mister de av syne hvilke krefter som står mot hverandre og hvem som er drivkrafta, og vikler seg inn i en forestilling om at det er »stormaktene» som bestemmer utviklinga.

HVEM MÅTTE FIRE?

1.) PRR og Nord-Vietnam har *hele tida* kjempet for en fredsavtale som krever våpenhvile, USA ut, respekt for Vietnams grunnleggende nasjonale rettigheter, utveksling av militære og sivile (politiske) fanger, nasjonal forsoning og demokratiske rettigheter som kan føre fram til frie valg under internasjonal kontroll og fredelig gjenforening av sør og nord. Hvem som helst kan undersøke dette ved å sammenligne Paris-avtalen med tidligere fredsforslag som PRR har lagt fram. (Se »For Vietnam» nr. 5-70)

Paris-avtalen er også nær identisk med den avtalen Kissinger og Le Duc Tho kom fram til i oktober -72, rett før presidentvalget i USA, og som USA gikk fra i håp om å oppnå bedre betingelser etter valget. »Den 20. november i fjor skrev en Saigon-vennlig vietnamesisk professor ved Howard Universitet i Washington at avtaleutkastet fra den 26. oktober slett ikke innebar noe kompromiss, slik Kissinger hadde hevdet. »Helt motsatt av Kissingers bemerkninger, har »kommunist-siden» ikke bare unngått alle kompromisser med sine opprinnelige krav – men slik avtalen står nå, har de oppnådd vesentlige vinninger.» skrev den frustrerte professor og hevet en advarende pekefinger over for imperialistene: dere kan ikke finne på å gå

med på dette?» (Fra »for Vietnam» nr.2-73)

To måneder seinere skrev USA under, – på de samme betingelser.

MILITÆRT NEDERLAG

2.) USA hadde mulighet alt i 1968 til å oppnå ikke bare de samme betingelser som de fikk fem år seinere, men sannsynligvis bedre (for USA). Men Nixon valgte den militære opptrappingens vei, »vietnamiseringen» og utvidelse av krigen til hele Indokina i håp om militær seier. Resultatet ble *militært nederlag*. Noen stikkord: Kuppet og invasjonen i Kambodsja i 1970, nå 90% av landet frigjort og Lon Nol uten sjanse til å overleve. Invasjonen i Laos i 1971, – kastet ut igjen med store tap for den ny-opprustede millionhæren fra Saigon. FNL-styrkenes offensiv i 1972 veltet illusjonen om at Saigon-regimet kunne stå på egne bein. Store landområder av viktig strategisk betydning, som Quang Tri i

nord, de sentrale høylandene, og i Mekong-deltaet i sør, ble frigjort. B-52-offensiven mot Nord-Vietnam jula 1972. Dette strategiske triumfkortet lammet på ingen måte det vietnamesiske folkets kampevne eller – vilje. På tolv dager ble 81 fly skutt ned, derav 34 B-52. Heller ikke den amerikanske stillehavsflåten mine-blokade lyktes, avtalen forlanger at den samme flåten må rydde opp etter seg.

USA-imperialistene måtte kapitulere i januar -73. De hadde ikke flere våpen igjen som de kunne bruke. Undertegnelsen i Paris ble en militær og politisk nødvendighet for USA. – USA har endelig funnet en vei ut, sa Arbeiderbladet. –Etter å ha prøvd alle andre veier og etter at de indokinesiske folkene hadde stengt dem alle, kan vi føye til. La oss med det samme ta med Statsminister Lars Korvalds skarpsindige kommentar i forbindelse med undertegnelsen i Paris (Dagbl). Her kommer den: »Det er ikke

Tegnforklaring:

PRG liberated areas: Frigjorte områder.

Contested areas: Områder det står strid om.

ARVN »nibbling operations»: Angrep fra den sør-vietnamesiske regjeringshæren.

Stillingen i Vietnam, juli 1973.

først og fremst en militær seier som har funnet sted. Enda en gang har vi derfor sett at en konflikt bare kan løses gjennom forhandlinger» 3.) Konsekvenser av USAs militære nederlag.

Etter fredsavtalen kom et øyeblikkelig forslag fra to amerikanske senatorer om å forby ved lov bevilgninger til ny krigføring i Indokina. Dette ble vedtatt seinere og førte til at USA måtte stanse bombinga av Kambodsja 15. august.

USAs militærstrateger ønsker å opprettholde USAs strategiske flystyrke i Sørøst-Asia. Like fullt tvinger økonomiske og politiske hensyn USA til å nedbygge basene på øyene Guam, Filippinene, Okinawa og i Thailand. Tilbaketrekkinga vil i år spare 4 milliarder dollar på USAs budsjett, ifølge Arbeiderbladet 26. januar. 4.) Fredsavtalen førte ikke til reell fred i Sør-Vietnam.

Kampene mellom Saigon- og FNL-styrkene fortsetter og i følge Dagbladet krevde disse kampene ca 25 000 liv første halve året etter undertegnelsen. Dette har fått mange til å trekke den konklusjonen at avtalen egentlig betyr lite, og enkelte har latt seg forvirre av at begge parter gjensidig beskylder hverandre for avtalebrudd og forsøk på å erobre nye områder.

Det er viktig å være klar over følgende: Avtalen anerkjenner PRR som en virkelig makt i Sør-Vietnam. PRR regjerer størstedelen av landsbygda, mens Saigon har kontrollen over de største byene. Ellers fins det ingen klare grenser for hvem som kontrollerer hva.

Avtalen forutsetter frysing av grensene fra 27. januar. Dette har Saigon nektet å etterfølge. Ordre om våpenhvile gikk ikke en gang ut til hæravdelingene. Saigonregimet har siden da systematisk forsøkt å erobre nye områder på bekostning av PRR. (Dette innrømmes nå av de fleste observatører).

Årsaken er selvsagt at avtalen er lite gunstig for regimet. Det blånekter å gjennomføre artikkel 11 i avtalen om demokratiske rettigheter for alle sør-vietnamesere. I stedet øker det terroren mot befolkningen. Viktigst er her de store flyktninge-konsentrasjonene innenfor piggtådsperringene i de »strategiske landsbyene». Det dreier seg om ca 3 millioner flyktninger som ble tvunget fra sine hjem på grunn av den hensynsløse bombingene. Hvis disse skulle tillates bevegelsesfrihet (som avtalen forutsetter), ville de

flytte tilbake til landsbygda som PRR kontrollerer og dermed bli en støtte til gjenoppbyggingen i de frigjorte områdene. Det samme gjelder for en stor del av de politiske fangene (200 000 iflg Amnesty International).

INDRE MOTSIGELSER

Men samtidig betyr de store flyktninge-konsentrasjonene en stor belastning for Saigon-regimets økonomi. Arbeid finnes ikke, og inntektene av den amerikanske hæren har falt bort. Videre har produksjonen av de tradisjonelle eksportvarene ris og gummi sviktet i Saigon-områdene. Thieu tvinges derfor til å heve skattesatsene, og de få som har arbeid rammes hardt. Samtidig tvinger arbeidsledigheten folk inn på hærens lønningslister, derfor er det mulig å opprettholde hærens og politiets tallmessige styrke.

De indre motsigelsene som ble undertrykt så lenge krigen varte, begynner nå å tårne seg opp i Saigon-områdene. Det ligger i Saigon-regimets karakter at det ikke kan løse disse. Folkets misnøye med regimet øker.

FNL's LINJE

FNLs linje er ikke å gå til militær offensiv mot Thieu.

FNL satser i stedet på å holde Saigon-hæren stangen og slå tilbake et hvert angrep mot de frigjorte områdene. Alt tyder på at denne taktikken har lyktes. Politisk er oppgaven å tvinge Thieu til skritt for skritt å gå med på avtalens bestemmelser. FNL har råd til å vente. De har en folkehær som garanti for en fredelig gjenreise i de frigjorte områdene. Deres politikk for nasjonal forsoning svarer til det sør-vietnamesiske folkets ønske om fred. De vet at det er USA-imperialismen som har interesse av at vietnameser slåss mot vietnameser.

FNL kunne utvilsomt satt en stopper for den aggressive Saigon-hæren ved militære midler. Men det ville koste unødige mye blod. Derfor har FNL inntil videre valgt å la Thieu-regimet i fred, selv med den fascistiske undertrykkinga det betyr, som det minste av to onder. De vet at tida arbeider mot Thieu og USA-imperialismen.

Denne politikken har alt gitt resultater. Thieu-regimet måtte gå til de første innrømmelser i juni, da det måtte undertegne

Felleskommuniket av 14. juni og gå med på å opprette det nasjonale forsoningsrådet. Jeg tipper det vil komme flere slike innrømmelser.

SAMMENFATNING.

Kampen mellom imperialismen og folkenes frigjøring i Indokina er ikke slutt med fredsavtalen. Men fredsavtalen markerte et vendepunkt for det vietnamesiske folkets frigjøringskamp. Avtalen var et resultat av folkekrigens militære seirer helt siden 1960, da FNL ble dannet. Dette vendepunktet betyr at kampen i Vietnam går over i en ny fase. Denne fasen krever nye kampformer. PRR har tatt konsekvensen av dette, og fredsavtalen er blitt dets taktiske våpen i kampen mot fienden.

for vietnam

nå som dagsavis?

— Nei, dessverre. Så vel er det ikke. Det kunne sakens trengs, selv om den progressive pressa i Norge yter gode bidrag.

— For Vietnam nr. 4 i år står i fare for ikke å komme ut. Kampene raser fortsatt i Indokina. Folkene der trenger vår støtte.

— Økonomiske vanskeligheter med stor gjeld forhindrer utgivelse nå. Vi har ingen administrasjonsutgifter, ingen honorarutgifter. Redaksjonen gjør det meste på dugnad. Likevel — trykkingen koster penger.

— Salget har alltid skjedd gjennom FNL-grupper og enkeltpersoner i hele landet.

— Vår gjeld gjør det nødvendig å øke antallet abonnemeter. Vårt mål i første omgang er 1 000 nye. Bli en av dem, verv andre! Det koster 15 kroner året.

Jeg ønsker abonnere på For Vietnam.

Navn:

Adresse:

Betal over postgiro 20 83 13, merk hva beløpet gjelder.

For Vietnam, Boks 71 Kjelsås, Oslo 4.

Utviklingen i Laos følger de samme trekkene, med den forskjell av Laos' patriotiske front alt har lyktes å opprette en koalisjonsregjering som skal forberede frie valg.

I Kambodsja fortsetter frigjøringsstyrkene kampen mot Lon Nols tropper. Og den vil fortsette til fienden er slått. Altså: Det er frigjøringsbevegelsene som er drivkrafta i utviklingen i Indokina. Ikke kompromisser mellom stormaktene. Vi kan enten kaste oss inn i kampen for å støtte frigjøringsbevegelsenes videre kamp for å fullføre den nasjonale og demokratiske revolusjonen, slik venstresida i Vietnamopinionen gjør, eller dilte etter bevegelsen og »kritisere den med ville fakter» slik trotskistene og høyresida i enhetsfronten har gjort. Eller vi kan stille oss på reaksjonens side og bekjempe den, slik Aftenposten gjør.

Valget viste at folket er i ferd med å bryte med Arbeiderpartiet, og en stor del av folket stemte for en progressiv politikk over for den tredje verden som SV står for. SV har forpliktet seg til å arbeide for anerkjennelse av PRR og Sihanouks frontregjering (GRUNC) i Kambodsja på Stortinget. Disse kravene må reises alt i forbindelse med utenriksdebatten i november. La det bli en utfordring til å reise dette kravet fra fagforeninger og andre masseorganisasjoner i tida som kommer!

EG.

LITTERATURLISTE

- 1) Studiehefte »USA og Vietnamkrigen», Solkom faktaserie kr.5,00.Tar opp USAs krigføring 1950-71 i en glimrende historisk analyse av Nguyen Khac Vien, Fredsavtalen i helhet, Opprop fra sentralkomiteen i FNL og PRR, Uttalelse fra Solkom
- 2) Kontakt, spesialnr. 1973 om Sør-Vietnam (dansk). Gode artikler om bakgrunn for og konsekvenser av avtalen. Utgitt av Mellomfolkelig Samvirke, Højrevej 38, 2400 København NV Giro 8 70 08
- 3) For Vietnam nr. 1-73 og seinere nr. kr.2,00 ab. kr.15,00
- 4) Uttalelse fra PRRs utenriksministerium angående gjennomføringen av Felleskommuniket fra 13.juni-73. Alt unnatt 2) bestilles fra Solidaritetskomiteen for Vietnam Boks 71, Kjelsås, Oslo 4

fagbevegelsen

5 punkter om fagforeningspolitikken

På AKP(m-l)s sommerleirer var det livlige diskusjoner om hvordan kommunistene og andre progressive burde jobbe i fagforeningene. I dette innlegget vil jeg summere opp 5 punkter som det var brei enighet om på leirene.

FOR EN ENHETLIG FAGBEVEGELSE – MOT SPLITTELSE

I mange europeiske land er fagbevegelsen splittet i flere organisasjoner som står politisk mot hverandre: det finnes kristne fagorganisasjoner, sosialdemokratiske osv. I Norge har vi i hovedsak hatt en enhetlig fagbevegelse. Dette er en bra ting og organisasjonsprosenten er høy. Men vi har ikke lenger noen ledelse for fagbevegelsen som kjemper for arbeidsfolks interesser. DNA- og LO-ledelsens borgerlige politikk kveler demokratiet og passiviserer grunnorganisasjonene. I en del forbund er organisasjonsprosenten lav og mange vil ikke melde seg inn fordi de mener at forbundet og LO er råttent og de vil ikke få noe igjen for kontingenten.

Vår politikk må være å utvikle klubbene og foreningene til å bli virkelige kamporganer for klassen. Vårt langsiktige mål må være å gjøre *hele* fagbevegelsen til en kamporganisasjon fra topp til bunn. Vi må vende folks »det nytter ikke, ledelsen er råttent» – holdning til en aktiv

kampholdning: få folk til å melde seg inn og jobbe aktivt i grunnorganisasjonene i fagbevegelsen.

Enkelte som kaller seg kommunister har imidlertid funnet en »raskere» løsning: KFML(r) i Sverige går inn for å lage egne kamporganer på arbeidsplassene i motsetning til fagforeningene. I sin iver etter å lage revolusjon i morgen overlater de fagforeningene, og dermed stordelen av arbeidermassene, til sosialdemokratene. I Norge har liknende synspunkter blitt hevdet fra filosofgruppa KAG i Bergen.

Ideen om en organisert fagopposisjon gjenoppsto for noen år siden i NKP og SF. NKP tok initiativet til fagopposisjonen av 1969. Den ble ikke annet enn en papirorganisasjon, selv om Orientering nå og da skryter av »Fagopposisjonen i Rogaland» (som for øvrig ikke en gang klarte å sende en støtteresolusjon til de streikende Sauda-arbeiderne i 1970). Jeg skal ikke her ta opp diskusjonen om de tidligere fagopposisjoner, men bare peke på at det som har ført til resultater i kampen mot høyresosialdemokratiet i

fagbevegelsen har vært jobbinga i fagforeningene for å styrke dem som kamporganer (bl.a. i kampen mot momsens, i EEC-kampen), og ikke NKPs og SFs fagopposisjon. Vi håper at de har lært dette og slutter med å trekke fram dette papirorganet i tide og utide.

Sjøl om »venstre»-ideer av typen »egne kamporganer» i liten grad har trengt inn i den progressive bevegelsen i Norge er det en del progressive som undervurderer betydningen av å jobbe aktivt i fagforeningene. Mange er skeptiske til å ta tillitsverv. Dette er en sunn skepsis mot å få nye pamber, men det har også bidratt til at høyresosialdemokratiet har fått beholde kontrollen. I dag er det viktig å få valgt progressive tillitsmenn samtidig som vi styrker demokratiet og kontrollen med disse tillitsmennene.

ENHETSPOLITIKKEN I FAGBEVEGELSEN

Stortingsvalget viste nok en gang at stadig flere arbeidsfolk bryter med høyresosialdemokratiet. AKP(m-l) og SV representerer i dag en betydelig styrke i fagbevegelsen. Men DNA er på ingen måte slått ut. De har bl.a. fremdeles omtrent full kontroll både over LO-ledelsen og forbundsstyrene.

Vi i AKP mener derfor at *det viktigste nå er å rive folk løs fra høyre sos. dem. grep*, og at vi i denne saken godt kan gjennoppta slagordet fra EEC-kampen: *Foren alle krefter som lar seg forene*. Vår politikk må ikke være å spørre folk hvilket parti de tilhører, men vurdere fakta ut i fra om standpunktene deres tjener arbeidsfolk eller ikke. Vi har en del erfaringer å bygge på. I Sverige f.eks. er det en del steder hvor VPK og sos. dem. stiller lister ved fagforeningsvalg. Trettiåra og en stund etter krigen var dette, om enn ikke i sin helt rene form, også praksis i Norge. NKP gikk da mye i den fellen at de sto og skreik om hvor fæl DNA var i stedet for å kjempe for samling av klassen på konkrete krav. På den måten mistet NKP mye av de faglige posisjonene de

tidligere hadde oppnådd da de hadde folk i ledelsen av flere forbund.

I dag reiser mange kravet om å si opp det kollektive medlemskapet i DNA. Dette er bra og riktig. Men hva er alternativet? Støtte til Valgforbundet eller AKP? Nei, vi vil gå imot ethvert forsøk på at nye partier skal tre inn i DNAs plass. Vi veit at det eksisterer en god porsjon partistjåvinisme i SV. Dette har ikke kommet særlig mye til uttrykk på arbeidsplassene. Vi bør i alle fall kjempe for at fagforeningene skal være klasseorganer og ikke partiorganisasjoner.

KAMPEN FOR DAGSKRAVA

Kampen mot høyresosialdemokratiet og for kampdyktige fagforeninger må baseres på de behova det store flertallet har. Kampen for dagskrava er viktig for å sveise folk sammen mot felles fiende uansett partiskiller.

På LO-kongressen i vår ville det vært mulig å samle et meget stort antall av delegatene til å gå mot matmomsen. Venstreopposisjonen fra SV var imidlertid så opptatt av partipolitikk at den i stedet brukte tida til å kjempe for støtte til DNA og SV i stedet for bare til DNA. Momssaka ble skjøvet helt i bakgrunnen.

I tida framover vil det vær uhyre viktig at venstresida kan stå sammen og virkelig

går i spissen for arbeiderklassens kamp-saker som kampen mot moms-en og for et skikkelig lønnsoppgjør i 1974.

STYRK KLUBBENES OG FAGFORENINGENES KAMPKRAFT

Det sentrale punktet for å lage en kampdyktig fagbevegelse er de lokale klubber og foreninger. Problemet er ofte at klubben er dau og medlemmene passive. Mange tillitsmenn som kan være veldig radikale på mange saker, får ikke folk til å komme på medlemsmøtene, undertrykker demokratiet og hetser mot medlemmene. Hvordan skal vi få bukt med denne passiviteten? Først av alt: arbeidet vårt må bygges på tillit til medlemmene, alt for lenge er de blitt klandret for å være giddalause og late. De bryr seg bare om seg sjøl. Men er det noe rart når de overhodet ikke er blitt hørt eller trukket med i arbeidet?

For å bryte med passiviteten er det nødvendig å bringe en ny stil inn i organisasjonen og det er ikke gjort over natta. Men hvis vi anvender teorien om masselinja og går inn for aktiv kaderfostring skulle vi være bra allment rustet. Her skal jeg nevne noen ideer:

– Ei klubbavis kan være en meget god ting for å styrke informasjonen og få fram diskusjon om klubbens oppgaver.

– Faglig skolering er nødvendig for å oppdra nye dyktige fagforeningsfolk. Jeg tror det er viktig for alle progressive å reise på de faglige tillitsmannskurs som arrangeres. Både for å knytte kontakter og for å lære en del allminnelig fagforeningspraksis sjøl. I tillegg er det en bra ide for klubben å lage egne studiekurs.

– Det er viktig å skape et miljø rundt klubben: Ta initiativet til mer uformelle diskusjonskvelder for å samle folk. Selv om det kommer få i begynnelsen, kan det bygges opp etter hvert hvis det legges opp slik at folk trives. Bedriftsidretten er en annen viktig faktor for å skape et miljø på jobben. Det er også bra for å sveise kommunistene sammen med de andre.

KVINNER OG FAGLIG POLITIKK – ET FORSØMT OMRÅDE

Det er først i den aller siste tida at kvinnes plass i den faglige politikken er blitt et mer sentralt område. Krav om likelønn osv. har vært reist før, men det som kreves for å få gjennom krava er at kvinnene sjøl på arbeidsplassene tar opp kampen.

Vi veit alle at kvinnene har den dårligste lønna, det mest rutinemessige arbeidet, og ofte også hardere arbeid enn mennene. Det er nok av saker å kjempe for. Det er fagforeningenes oppgave å ta opp denne kampen. Men ofte er det slik at selv om det er stort flertall av kvinner på en arbeidsplass, er det flertall av menn i forenings-/klubbstyret, og kvinnene er mer passive enn mennene på møtene.

En viktig oppgave for m-l-ere og andre progressive er å få fagforeninga til å begynne diskusjonen om kvinnes problemer. I enkelte fagforeninger har det i seinere tid vært holdt egne møter for å ta opp kvinnes situasjon på arbeidsplassen. Det er viktig at kvinnene sjøl begynner å diskutere sin plass i fagforeninga. Flere har pekt på behovet for organisering av kvinnene innafor fagforeninga: hva med egne kvinnegrupper og kvinnevalg? Denne diskusjonen bør også føre til at vi får flere kvinner i tillitsverv.

K

«venstre»- opportunisten

»Venstre»-opportunisten i Norge

I en artikkelserie på tre artikler skal vi ta opp »venstre»-opportunisten i Norge. Første artikkel tar opp spørsmålet om hva vi kommunister legger i betegnelsen »venstre»-opportuniste, samt en oversikt over de gruppene som utgjør den »venstre»-opportunistiske tendensen i Norge.

Neste artikkel vil ta opp de »venstre»-opportunistiske gruppenes forhold til marxismen-leninismen, spesielt forholdet til den dialektiske materialismen og klassene i Norge.

Den siste vil ta opp »venstre»-opportunistenes linjer og politikk i forhold til de oppgaver klassekampen stiller i dagens aktuelle situasjon.

I. KARAKTERISTISKE TREKK VED »VENSTRE»-OPPORTUNISMEN.

Ultra-»venstre» eller »venstre»-opportuniste er de betegnelser vi bruker om de ideologiske og politiske tendensene som i ord framstår som »superrevolusjonære», men som i virkeligheten står fjernt fra marxismen-leninismen og kommunistisk politikk.

Med »venstre»-opportuniste mener vi en ideologi og politikk som under dekke av fraserevolusjonære proklamasjoner, søker å løse kompliserte spørsmål i klassekampen på en lettvinnt og virkelighetsfjern måte.

»Venstre»-opportunisten er med andre ord falsk marxisme, eller som våre kinesiske kamerater sier: »opportuniste i rød frakk».

Mao har flere steder inngående drøfta innholdet i høyre- og »venstre»-opportuniste. Han sier bl.a. følgende:

»Selv om vi ganske riktig peker på at strategisk, med hensyn til helheten, bør vi ta fienden lett, må vi aldri ta fienden lett i noen del, i noen spesiell kamp. Hvis vi overvurderer fiendens styrke med hensyn til helheten og derfor ikke tør å styrte ham og ikke tør å seire, vil vi begå en høyreopportunistisk feil. Hvis vi ikke er

forsiktige med hensyn til hver enkelt del, ikke studerer omhyggelig og perfektionerer kampens kunst, ikke konsentrerer hele styrken vår i slaget og ikke sørger for å vinne over alle de forbundsfeller som bør vinnes over (mellombønder, små uavhengige håndverkere og kjøpmenn, mellomborgerskapet, studenter, lærere, professorer og vanlige intellektuelle, vanlige statsansatte, akademikere og opplyste storfolk), vil vi begå en »venstre»opportunistisk feil.»

(Problemet med å bekjempe feilaktige tendenser i partiet, »Skrifter i Utvalg», Oktober 1972, s. 258).

De som *systematisk* bygger sin politikk på slike »venstre»feil som Mao her peker på, kaller vi *ultra»venstre*.

Et kommunistisk parti har blant annet følgende to viktige oppgaver. For det første å vinne stadig flere arbeidere for kommunistiske ideer og det kommunistiske partiet.

For det andre å samle mest mulig *forbundsfeller* til støtte for arbeiderklassens kamp, enten det dreier seg om dagskrav eller proletariats kamp for statsmakta.

Vi kommunister har alltid understreket betydninga av at arbeiderklassen har en klar *strategi*, som klargjør vilkåra for sosialismen, som peker ut at den eneste veien å gå er gjennom en sosialistisk revolusjon og oppbygginga av proletariats diktatur.

Men uten at det formes ut en *revolusjonær taktikk* blir en slik strategi bare tomme løfter og vifting med røde flagg.

Det viktigste grunnlaget for en kommunistisk, revolusjonær taktikk i dag ligger i å forene arbeiderklassen og så breie lag av folket som mulig for å kjempe mot *monopolkapitalen og imperialismen*.

Men »venstre»opportunistene skjønner ikke denne grunnleggende marxist-leninistiske lærdommen. Det er et vanskelig problem å forene massene til aktiv og målretta klassekamp. Det er en hard kamp som trengs for å øke oppslutningen om kommunistenes klassekamplinje, og

innflytelsen for kommunistisk politikk blant massene. Disse vanskene viker »venstre»opportunistene unna for. I stedet skjeller de ut enhver ærlig klassekjemper som »ikke har skjont sosialismens betydning». Enhver kampbevegelse som ikke har »sosalismen» på programmet blir skjelt ut som »reaksjonær».

Lederen for Arbeidets Parti i Albania, Enver Hoxha, har karakterisert »venstre»opportunistenes virksomhet slik:

»De forskjellige anti-marxistiske tendensene av trotskistisk og anarkistisk type har blitt aktivisert mer enn noengang før. Gjennom å infiltrere de ulike massebevegelsene, spesielt av ungdom og intellektuelle forsøker de å fiske i rørt vann for å avspore massene fra den korrekte veien og kaste dem inn i farlige eventyr, som leder til store tap og nederlagsstemning. Sjøl om de til stadighet kommer med ultra»revolusjonære» og »anti-revisjonistiske» slagord, spiller de i realiteten revisjonistenes spill, sammen undergraver de revolusjonens sak». (Beretning til APAs 6. Kongress, 1971).

Sekterismen opphevet til prinsipp

I likhet med Enver Hoxha, vil vi hevde at »venstre»opportunistene spiller en objektivt reaksjonær rolle i politikken. Ut fra det som er sagt i det foregående, vil vi hevde at et framtreddende trekk ved »venstre»opportunisten er å oppheve *sektetismen* til politisk prinsipp. Sektetismen består i å avgrense seg fra alle og enhver, nekte å ta problemet med arbeiderklassens forbundsfeller alvorlig, nekte å inngå nødvendige kompromisser for å oppnå enhet og framgang for folkets sak.

For »venstre»opportunistene er klassekampen og revolusjonen som en strak landevei. »Venstre»opportunistene har alltid resepten klar når de støter på kompliserte problemer: »Ingen kompromisser» — »ingen konsesjon til den småborgerlige reaksjon».

Dimitrov har en treffende karakteristikk av denne selvtilfredse sektetismen:

»Sektetismen er tilfreds med sin egen doktrinare innskrenkethet, med sin isolering fra massenes virkelige liv, tilfreds med sine forenklete metoder for å løse arbeiderbevegelsens mest sammensatte problemer etter sjablonmessige skjemaer, sektetismen som gjør krav på å være allvitende og ser det som overflødig å lære av massene, av arbeiderbevegelsens erfaringer, kort sagt, sektetismen som synes alt er en barnelek. Den selvtilfredse sektetismen vil og kan ikke forstå at det kommunistiske partiets ledelse av arbeiderklassen ikke oppstår av seg selv. Det kommunistiske partiets ledende rolle i arbeiderklassens kamper må erobres. Til dette trengs ingen deklamasjoner om kommunistenes ledende rolle, en må fortjene og vinne arbeidermassenes tillit gjennom daglig massearbeid og en riktig politikk. Dette er bare mulig dersom vi kommunister i vårt politiske arbeid alvorlig tar i betraktning det virkelige nivået av massenes klassebevissthet, graden av deres revolusjonering, dersom vi nøkternt vurderer den konkrete situasjon, ikke på grunnlag av våre ønsker, men på grunnlag av de faktiske forhold. Vi må tålmodig, skritt for skritt lette massenes overgang til kommunismen». (Enhetsfrontens og folkefrontens problemer, Oktober 1970.)

»Venstre»-opportunistene og EEC-kampen

»Venstre»-opportunistenes opptreden i EEC-kampen er et utmerket eksempel på en slik holdning.

Samtlige av de »venstre»-opportunistiske gruppene ser på resultatene av EEC-kampen som et politisk tilbakeskritt for arbeiderklassen!

Hans Ebbing, en av lederne for den »venstre»-opportunistiske universitetsgruppa, »KAG», oppsummerte det slik ved et møte i fjor høst:

»Siden ingen av de organiserte venstrekreftene på noe tidspunkt klarte å forene kampen mot EEC med den langsiktige kampen for sosialisme, måtte kampen mot EEC i realiteten kjempes på småborgerskapets ideologiske premisser».

(Utkast til innledning om EEC-arbeidet og interessearbeidet ved Universitetet i Bergen», høsten 1972).

Hovden-gruppa (»KAF») slår fast at parolen »Forsvar seieren fra folkeavstemninga» er en reaksjonær parole, fordi den »forsvarer og skjønnmaler dagens kapitalistiske samfunn». (Se ekstraputgave av »Den røde Arbeideren, september, 1973)

Ingen kommunist har noen gang hevdet at monopolkapitalens utbytting av arbeiderklassen ble avskaffet ved folkeavstemninga høsten 1972. Å måtte slå fast dette, er egentlig ikke annet enn å måtte slå fast at Hovden-klikken ikke kan lese innenat.

Det viktigste i parolen »forsvar seieren fra folkeavstemninga» ligger sjølsagt i oppgaven med å forsvare den nasjonale sjølråderetten.

Når Lenin stiller spørsmålet om »Hva er nasjonenes selvbestemmelse» svarer han at: »Hvis vi altså vil forstå betydningen av nasjonenes selvbestemmelse og ikke leke med juridiske definisjoner eller »klekke ut» abstrakte begrepsbestemmelser, men undersøke de historisk-økonomiske vilkår for de nasjonale bevegelser, så kommer vi uvegerlig til den konklusjon at med nasjonenes selvbestemmelse menes deres statlige atskillelse fra kollektiver av fremmed nasjonalitet, dannelse av selvstendige nasjonalstater» (Om nasjonenes selvbestemmelsesrett, desember 1914).

Mot dette stiller Hovden-klikken (»KAF» og Berntsen-gruppa) følgende linje: »Småborgerskapets kamp for å forsvare sin stilling som eiendomsbesittende klasse kom også til uttrykk gjennom deres kamp mot EEC. I denne kampen tok de sikte på å forsvare restene av sine privilegier innen nasjonalstatens ramme. Deres linje kom til uttrykk gjennom den politikk som ledelsen av Folkebevegelsen og seinere også »Arbeiderkomiteen mot EEC og dyrtid» førte. Disse to småborgerlige organisasjoner la opp sin EEC-motstand utelukkende for å bevare den bestående nasjonalstaten Arbeiderklassens kamp mot EEC må være en del av dens kamp mot hele det kapitalistiske sam-

Kamp for nasjonal sjølråderett – forsvar av borgerskapets stat?

funnssystem, for sosialismen». («KAF»s prinsippprogram.)

Hovden-klikken («KAF») mener med andre ord at:

1. Å forsvare den nasjonale sjølråderetten er det samme som å forsvare »det kapitalistiske samfunnssystem».
2. I aksjonsgrunnlaget for EEC-kampen skulle kampen for *sosialismen* vært det grunnleggende.

Til dette er å si: Når de hevder at forsvaret av den nasjonale sjølråderetten ikke har noen betydning for arbeiderklassen, er de helt på linje med de sosialdemokratiske klasseforræderne.

Å hevde at kommunistene støtter den kapitalistiske staten i Norge når de - helt i tråd med Lenin - støtter det *demokratiske* kravet om nasjonal sjølråderett, er det rene nonsens.

Å hevde at anti-EEC-bevegelsen skulle programfeste *sosialismen* som grunnlag for å slåss mot EEC-medlemskap, er reindyrka sekterisme. Enhver som kjenner til den politiske hverdag i Norge, vil vite at et *flertall* av de som sa nei, *ikke* har tilegnet seg bevisstheten om nødvendigheten av den sosialistiske revolusjon. En parole om sosialismen (og det kan vel vanskelig bety noe annet enn proletarietets diktatur for den som kaller seg kommunist) ville vært en parole for et *mindretall*. Om ei slik linje som «KAF» her gir uttrykk for, hadde hatt såpass organisert styrke bak seg at den hadde blitt påtvinget anti-EEC bevegelsen, ville denne blitt splitta i stumper og biter. Det sannsynlige resultat av dette ville vært at vi i dag hadde vært medlem i EEC!

»Taktikken» til »venstre»-opportunistene

i »KAF» er følgelig ingen *revolusjonær* taktikk. Den er tvert om en kontra-revolusjonær taktikk, fordi den ville bidratt til at monopolkapitalen i Norge og EEC hadde fått oppfylt sine forhåpninger.

Noen konklusjoner

1.»Venstre»-opportunistene ynder å framstille seg som ekte revolusjonære. De strør om seg med super-revolusjonære fraser, og kritiserer den kampen massene fører, som »småborgerlig» og »reaksjonære». Men overfor problemet om å delta aktivt i klassekampen, ta initiativ til kamper rettet mot klassefienden og forene så mange som mulig i denne kampen, oppfører de seg som sanne opportuniste.

2. De viker unna oppgaven med å utforme en *revolusjonær taktikk*, som kan forene arbeiderklassen mot monopolkapitalen, og som dermed gjør det mulig »skritt for skritt å lette massenes overgang til kommunismen» (Dimitrov).

3. I stedet opphører de sekterismen til et politisk prinsipp. Fordi de dermed motarbeider framveksten av den progressive bevegelsen, er de objektivt reaksjonære.

II. ULTRA-»VENSTRE» GRUPPER I NORGE

1. »Kommunistisk arbeiderforbund» (»KAF»).

Bak dette navnet skjuler det seg restene av Hovden-gruppa, som prøvde å splitte ml-bevegelsen i 1971. Gruppa hevder å stå på »marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning» (se program fra stiftelsesmøtet, våren 1973).

»KAF» er et resultat av en rekke splittelser fra den gruppa som fulgte Hovden ut av MLF, høsten 1971, da Hovden ble ekskludert på grunn av sin stilling til Austadstreiken. Gruppa består av 10-15 personer, de fleste i Oslo. Den eneste plassen ut over landet gruppa har mer enn enkeltkontakter, er Kristiansand. »KAF» er med andre ord ingen landsomfattende

organisasjon. De kommunistiske »cellene» som gruppa snakker om, finnes ingen andre steder enn i gruppas egen drømmeverden – i alle fall ikke på noen arbeidsplasser.

Den første splittelsen i gruppa kom umiddelbart etter bruddet med ml-bevegelsen, da en del enkeltpersoner raskt innså hvilken ørkenvandring Hovden-gruppa la ut på.

Den neste splittelsen kom ved at Østkanten arbeiderlag (tidligere Østkanten NKP) brøt ut. Denne gruppa inneholdt det meste som fantes av eldre arbeidere fra NKP. En av grunnene til splittelsen var den utrolige sekterismen ledelsen sto for, ved at den aldri fikk gjort noe praktisk klassekamp.

Samtidig gikk det folk ut som tok kontakt med trotskistenes »4. Internasjonale» (Sven og Eva Berg).

I tida etter disse splittelsene var gruppa prega av indre krangel og splid. Særlig misnøye var det med sjefen sjøl, Kjell Hovden. Gruppa formulerer en kritikk av bl.a. han, på følgende vis: »Den individualistiske arbeidsstilen kom til uttrykk i arbeidsformen til en rekke kadre i organisasjonen. Spørsmål som skulle behandles ble ofte dårlig forberedt. På møter og konferanser var det ofte alt for lange innlegg med mange gjentakelser, og denne formen førte til desorganisering av debattene og uttretting av forsamlingene, ofte før man var kommet til hovedsaken» (Programdokument for »KAF», vedtatt våren 1973).

Resultatet var at Hovden ble kasta som formann, og erstatta av Egil Engeland. Summarisk kan en si at »KAF» blant ultra-venstre» gruppene er den eneste som er organisert utafor universitetene. De fleste har sin opprinnelse i NKP, og noen få er arbeidere, uten at dette har ført til noen organisasjon på arbeidsplassene. Gruppa er svært isolert, uten røtter i noe spesielt *miljø*. Dette skyldes dels gruppas sekterisme og dels en lite aktiv medlemsstokk.

Det siste tilskudd på stammen er

Berntsen-gruppa ved Universitetet i Oslo. Denne gruppa er blitt oppretta av Berntsen sjøl og tre medlemmer som i vår brøt med ml-bevegelsen. De kaller seg nå »Kommunistisk Universitetslag» (KUL»).

Politikk og ideologi

Om »KAF»s politikk og ideologi, kan følgende sies kort:

a. Gruppa har en gjennomført sekterisk stil både i politikk og organisasjonsarbeid.

b. Gruppas store forbilde er Baudeklikken i Sverige (»KFML'»r»).

c. Gruppa hevder å stå på marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning, i motsetning til de andre ultra-»venstre» gruppene.

d. I likhet med »venstre»-opportunister for øvrig, kjører gruppa på at bondene er »reaksjonære», og objektivt motstandere av den sosialistiske revolusjon.

e. Ei særegen linje for »KAF» er deres faglige politikk som går ut på »innen de faglige grunnorganisasjoner» å bygge opp en »revolusjonær fagopposisjon» hvor »de kommunistiske cellene må utvikles til å bli den viktigste politiske og organiserende kraft under det kommunistiske forbundets ledelse» (jfr. »KAF»s »Hovedprogram for oppbygginga av et kommunistisk parti i Norge»).

Gruppa står med andre ord for at det er en *taktisk* hovedoppgave å *erstatte* fagforeningene som klasseorganisasjon for flertallet av arbeiderne med det »kommunistiske forbundet». Denne linja med å rote sammen partiet og enhetsfronten er et av mange eksempler på hvordan disse såkalte »marxist-leninister» erstatter marxismen-leninismen med fraser revolusjonær klovnepolitikk.

f. Det er for øvrig interessant at »KAF», som sier seg å forsvare Stalins innsats som revolusjonær, har tatt opp i seg Berntsen-gruppa. Harald Berntsen er blant de som i flere år har angrepet ml-bevegelsens syn på Stalin, og framstilt Stalin som »en borgerlig byråkrat». Det er åpenbart at dette kan føre til splittelse av gruppa nok en gang.

g. Som vi har pekt på i vårt eksempel med Hovden-klikkens linje i EEC-kampen, er »KAF» i likhet med de andre ultra-»venstre» gruppene motstander av en virkelig enhetsfrontpolitikk.

2. »Kommunistisk Arbeidsgruppe» ved universitetet i Bergen. (»KAG»).

Denne gruppa består anslagsvis av 30-40 folk. Den er dels et resultat av en splittelse fra daværende SUF(ml-)s studentlag i Bergen, og dels tar den opp i seg folk som aldri har vært medlem av ml-bevegelsen, men som i lang tid har stått utenfor og kritisert kommunistene. Gruppa har nærmest utelukkende basis på universitetet i Bergen, først og fremst ved Filosofisk institutt.

Gruppas opprinnelige angrepspunkt mot ml-bevegelsen gikk på følgende:

a. Ml-bevegelsen var blitt »nyrevisjonister» fordi vi mente at bondene utgjør en viktig reserve for arbeiderklassen både i kampen mot EEC og kampen for den sosialistiske ø revolusjonen i vårt land.

b. Videre hadde vi blitt »høyreopportunist» fordi vi gikk inn for »perspektivløse fronter som ikke bygde på sosialismen».

c. Linja med å forsvare Stalin som en stor revolusjonær, og vår kamp mot den reaksjonære nedrakkinga av det sosialistiske Sovjetunionen under Stalins ledelse, har vært en av »KAG»s hovedangrepspunkter mot AKP(m-l). Allerede på dette punktet distanserer denne gruppa seg fra synspunkter som deles av *samtlige* partier og organisasjoner i den internasjonale kommunistiske bevegelse. I en rekke politiske spørsmål har gruppa inntatt åpne trotskistiske standpunkter. »KAG»s erklærte politiske forbilde er den svenske gruppa »Förbundet Kommunist».

Blant annet har ledende talsmenn for gruppa (Arne Overein) gitt uttrykk for ideen om at »kommunist» skal unnlate å jobbe i fagforeningene, men ta sikte på å bygge opp organer utenfor fagbevegelsen: »arbeiderne må organisere seg utenfor de reformistiske eller direkte borgerlige fag-

foreningene. Hos oss kan heller ikke hovedparolene i vår arbeidsplasspolitikk bli: Gjør fagforeningene til kamporganisasjoner» (»Ved en skillevei», stensil av Overein).

I samband med valget inntok »KAG» det standpunkt at de oppfordret til å stemme på SV og til *ikke* å stemme Rød Valgallianse. Begrunnelsen for dette var at »I motsetning til AKP(m-l) uttrykker SV en tendens til politisk oppbrudd i arbeiderklassen».

En sak er at frase-revolusjonære oppfordrer til boikott av det kommunistiske partiet. Men ennå mer interessant er det at »KAG» aktivt går mot enhetlig opptreden mellom kommunistene og de reformistiske kreftene til venstre for AP i viktige klassekampsspørsmål. Blant annet uttrykte de seg positivt til at SV-folka i Bergen splitta et mulig enhetsarrangement 1. mai.

3. Trotskistene — 4. Internasjonale»

»4. Internasjonalen» ble starta av Trotski sjøl i mellomkrigstida. En av organisasjonens viktigste aktiviteter var anti-Sovjetisk virksomhet og propaganda.

Trotskistene har en lite ærerik fortid. F.eks. under den spanske borgerkrigen arrangerte trotskistene (som jobba innfor et parti som het P.O.U.M) væpna opprør mot den spanske folkefrontregjeringa mens kampene mot Franco-fascistene var på det hardeste.

»4. Internasjonalen» har seinere blitt splitta i flere organisasjoner. Den mest betydningsfulle av dem er Ernst Mandels »4. Internasjonale», som blant annet har seksjon blant svenske intellektuelle, under navnet »RMF».

I Norge har det aldri lyktes å opprette noen seksjon av »4. Internasjonale». I den siste tida har det imidlertid oppstått ei gruppe med tilknytning til universitetsmiljø i Oslo, som kaller seg »sympatisører av 4. Internasjonalen». Den består av en håndfull folk og er bygd opp av en person som »RMF» i Sverige har sendt hit.

Trotskistene kjører også linja med at

»bøndene er reaksjonære». Videre er de frenetiske motstandere av Stalin, og kjører en aktiv anti-kinesisk propaganda i publikasjonene sine.

Trotskistene er også de eneste som har kommet ut med åpen kritikk av vietnameserne. En vanlig trotskistisk melodi er at »stalinistene i Hanoi har forrådt den sosialistiske revolusjonen i Vietnam, ved å inngå fredsavtalen i Paris».

4. Noen konklusjoner:

Ultra-»venstre» gruppene i Norge grupperes alle rundt tre hovedtendenser med klare paralleller i Sverige. De er alle små sirkler, uten landsomfattende organisasjon, og med utgangspunkt i universitetsmiljø.

Samtlige framstår som »superrevolusjonære» i ord, men hevder klare anti-marxistiske synspunkter. Alle hevder at bønder og fiskere er *reaksjonære*. Felles for dem er også deres sektteriske holdning til enhetsarbeid. Det som skiller dem, er deres syn på Stalin og Kina.

Sverre Knutsen

brev og kommentar

Kooperasjonen i Norge

I RØDE FANE nr.4 var det en artikkel om NKL og Samvirkelagene som det er nødvendig å knytte noen kommentarer til.

NKL - LO/DNA -toppen:

Når det gjelder forbindelseslinjene mellom NKL og LO/DNA -toppen så er ikke LO/DNA -ledelsen representert i nevneverdig grad i NKLs ledende organer (et unntak er hovedkasserer i Jern og Metall, Thor Andreassen, som sitter i NKLs representantskap). DNA er imidlertid representert med en rekke personer fra mellomskiktet i partiet (lokale størrelser). En vil imidlertid finne forbindelser på topplan dersom en går til statlige utvalg hvor NKL i likhet med LO/NAF osv. er rikelig representert og innordnet i det stadig mer korporative statsapparatet.

Rekrutteringen til tillitsverv i NKL skjer fra samvirkebevegelsen lokalt og ved opptrykk innen NKL. Det kan være interessant å se litt på hvordan personene i NKLs styre er rekruttert: Peder Søiland, formann: Tidligere direktør for forsikringsselskapet Samvirke. Partitilhørighet sansynligvis A. Bonde Jarle Benum: Tidligere/Nåværende (?) formann i Verdal S-lag, landets 4. største (1971). Partitilhørighet Venstre, i hvert fall før. Direktør Sigurd Smebye: Direktør i Lillestrøm S-lag, landets 5. største, formann i handelsforbundet. Sitter i NKLs styre som representant for handelsbestyrerforbundet. Disponent Einar Andressen: Disponent, tidligere formann i Stavanger S-lag Økonom, landets 6. største. Husmor Marie Wærriø, Kirkenes:

Medlem av NKP, men trofast våpendrager for Søiland (unntatt EF). Kontorfunksjonær Harald Brattebø, Bergen: Representerer de ansatte. Adm. Direktør Knut Moe: Har gått gradene innenfor NKL og har pga. personlig dyktighet og på tross av motsetningsforhold til Søiland klatret helt til topps. Dessuten er det tre vararepresentanter. Et stort flertall av de som jeg ikke har nevnt partitilknytning på er sansynligvis A-partifolk.

Finansiering:

S-laga tar mot innskudd fra sine medlemmer og det de ikke trenger selv, forskuddsbetaler de NKL og får 6% rente. De S-laga som trenger kreditt må betale 7 1/2%.

Det er de mindre/mellomstore S-lag i distriktene som har de største medlemsinnskudd og de største forskudd i NKL og dermed blir virkningen en enorm kapitalstrøm fra distriktene til Oslo.

I 1971 var medlemsinnskuddene i samvirkelagene 989 mill. kr. Tallene for 1972 er ikke kjent ennå, men samvirkelagenes forskudd i NKL økte i løpet av 1972 så enormt at NKL hadde store vanskeligheter med å plassere alt. Det dreide seg antagelig om et beløp på ca. 100 mill. kr. som måtte settes inn i diverse private banker fordi alle andre muligheter (også forskuddsbetaling av varer) var utnyttet. Det viktigste med

NKLs finansieringsvirksomhet er at enorme kapitalmengder blir tappet fra distriktene og investert i de større sentra.

NKLs innflytelse over S-laga:

Et S-lag er formelt sjølstendig og trenger ikke å kjøpe varer av NKL i det hele tatt. S-lag som sjøl disponerer den kapitalen de trenger driver nøyaktig slik de vil og kan foreta de investeringer de ønsker. Dette er til stor bekymring for NKLs ledelse som derfor prøver å finne midler for å hindre at S-lag foretar »ufornuftige» investeringer. Et eksempel er at NKL ikke har tillatt S-lag å sette i gang med skattefri banksparing til tross for at lovhjæmmel foreligger. NKL-ledelsen er redd for at det vil gjøre flere lag uavhengige av NKL slik at de kan foreta »ufornuftige» investeringer og ønsker derfor at disse pengene skal settes direkte på konto i NKL. Dette setter samvirkelaga seg imot og der står saken.

Når det gjelder de laga som allerede er uavhengige har NKL hatt få eller ingen tvangsmidler til disposisjon. En stund var sammenslutning til større enheter løsningen. Dette ble muliggjort gjennom en intens propaganda samt økonomisk støtte. Mange mindre lag ble imidlertid skeptiske da de oppdaget at mange små utvalg ble lagt ned etter at det tidligere selvstendige smålaget ble med i en sammenslutning (med løfte om gull og grønne skoger).

Nå har imidlertid NKL funnet en metode for å knekke sjølstendigheten til S-lag med nok kapital og er i full gang med å utrede hvordan de skal ta den i bruk.

Samvirkelagenes Garantifond A/L ble stiftet for noen år siden og garanterer medlemmene i S-lag mot tap av frivillige låneinnskudd ved konkurs. Nå ønsker NKL å bruke Garantifondet ved å trekke tilbake garanti dersom et S-lag går til »ufornuftige» investeringer etc. Dette vil kunne bli et av de hardeste slag mot S-lagas sjølstendighet som har vært.

Mange S-lag er imidlertid ikke i den

situasjon som de ovennevnte. De er avhengige av store driftskreditter og etter som de må betale 7,5% rente av kreditten medfører det at det blir vanskelig å få endene til å møtes. NKL har tradisjonelt hjulpet noen slike lag med rentelettelse eller direkte tilskudd da det ofte er nok med en engangsoperasjon for å bringe laget over til rentabel drift. Når et lag søker om hjelp blir det vurdert om laget har framtidsmuligheter. Et lag i et fraflyttingsstrøk vil få avslag selv om det bare søker om 10 000 kr. mens et lag i en større by vil ha muligheter til å få 1 million eller 5. Dette må ikke misforstås slik at en tror at NKL drysser penger ut over de større laga i strie strømmer. NKL har et knapt budsjett til slike formål.

Det er selvfølgelig opposisjon mot NKLs favorisering av store lag fra utkantstrøka og det blir påpekt at det er Nord-Norge og Trøndelag som er selve ryggraden i NKLs økonomi. Dette betyr at S-lag i utkantstrøk i realiteten finansierer/subsidierer investeringer i sentrale strøk.

Kamp innenfor Kooperasjonen

Denne distriktsfientlige politikken i NKL foregår ikke uten kamp. Et av de synlige tegn på dette var EF striden. NKLs styre hadde innstilt overfor representantskapet at NKL skulle stille seg positivt til norsk medlemskap. Representantskapet avviste imidlertid dette og uttalte at NKL ikke tok standpunkt til spørsmålet om norsk medlemskap. Dette var desto mer bemerkelsesverdig ettersom det var et flertall av tilhengere til stede. Representantene fra distriktene turte ikke komme hjem med et ja-vedtak i kufferten.

En skal også være klar over at opposisjonen mot den ensidige satsingen på de sentrale strøk stadig vokser i styrke og dette er synspunkter som begynner å vinne innpass innenfor NKLs styre, selv om det går langsomt.

Det er NKLs formann, Peder Søyland som er den fremste eksponent for denne

satsingen, mens Adm. Dir. Knut Moe er noe mer skeptisk. Han er jo ansvarlig for de økonomiske resultatene og de blir jo ikke akkurat bedre av at NKL må dekke tap på flere millioner hvert år i Domus-varehus. De varehusene som går med overskudd blir overlatt til store S-lag.

DOMUS:

Det har vært sterk kritikk mot at NKL har drevet detaljhandel (gjennom Domus), ofte i konkurranse med S-lag i nærheten. Som en følge av dette har NKL overlatt de fleste Domus varehus til lokale S-lag (brukt som lokkemiddel for å få i stand sammenslutninger er vel riktigere å si, f.eks. Trondheim og Østfold).

For å få bruke Domus-navnet må imidlertid varehuset være temmelig stort, ha en svært stor omsetning og et visst vareutvalg. Det er noen andre krav også, men jeg kjenner ikke dem i detalj. Det er imidlertid store fordeler med å være i Domus-kjeden. En blir med i en varehusforening hvor en får hjelp av dyktige konsulenter, billige innkjøp osv. og en stor del av driftskostnadene til varehusforeningen blir betalt av NKL.

Det er en voksende opposisjon mot dette og kravene er at NKL må slutte å subsidiere store S-lag/Domus og isteden begynne å støtte svake lag i utkantstrøk.

Ulf P.

bøker og tidsskrifter

»Kvinnens lodd» – en marxistisk analyse?

Med boka *Kvinnens lodd* som Pax forlag har gitt ut på norsk i år, har Juliet Mitchell ønsket å gi en marxistisk analyse av kvinnens stilling i samfunnet. Hun tar utgangspunkt i de nye kvinnebevegelsene som er oppstått i Vest-Europa og USA, og gjør rede for grunnen til at de har oppstått, hvordan de er organisert, hvilke ideologiske retninger som er representert. Derneft prøver hun å beskrive undertrykkinga av kvinnene, ved å dele den opp i fire »strukturer» – produksjon, forplantning, seksualitet og sosialisering (oppdragelse) av barna – og behandle disse strukturene hver for seg, særleg ut fra forholdene i England.

Vi ser det som en viktig ting å komme fram til en marxistisk analyse av kvinnes stilling, og har derfor valgt å konsentrere oss om en del punkter hvor vi mener hennes synspunkter står i motstrid til marxismen.

Det gjelder i første rekke den metoden hun bruker for å analysere – som hun har hentet fra den franske filosofen Althusser og ikke fra Marx, det synet hun har på den sosialistiske kvinnelitteraturen, på erfaringene fra sosialistiske land, på kvinnekampens historie og på oppgavene til kvinnekampen i dag.

I. MITCHELL OG DEN VITENSKAPELIGE SOSIALISMEN

Mitchell er sosialist, og hun sier at hun ønsker »å bruke den vitenskapelige sosialismen til å analysere vår undertrykkelses spesifikke natur og følgelig vår revolusjonære rolle» (s. 83). Utifra dette behandler hun deler av den sosialistiske litteraturen som omhandler kvinnes frigjøring. Vi mener at Mitchells gjennomgåelse har viktige mangler (Alexandra Kollontay, Clara Zetkin, Enver Hoxha er utelatt), og at noe av det hun omtaler blir framstilt på en direkte feilaktig måte. Som eksempel på det siste skal vi se litt på hva hun sier om Engels.

Under henvisning til Engels' verk »Familiens, privateiendommens og statens opprinnelse» sier hun: »Engels reduserte i virkeligheten kvinnens problem til hennes evne til å arbeide. Derfor mente han at hennes fysiologiske svakhet var den primære årsak til hennes undertrykkelse.» (s. 71) Hun kommer flere ganger tilbake til denne påstanden og polemiserer mot den.

Hva var så Engels' teori om opprinnelsen til undertrykkingen av kvinnene? Svært kort skissert: På menneskeslektens tidligste utviklingstrinn oppsto det en *arbeidsdeling* mellom kjønnene – kvinnene hadde, pga. fødsler og amming, mindre bevegelsesmuligheter enn mennene, slik at fiske, jakt og seinere temming av husdyr og oppdrett av hjorder hørte inn under *mannens* arbeidsfelt. Rikdommene som oppsto under utviklingen av jordbrukssamfunnet ble

derfor mannens private eiendom og styrket mannens stilling i familien i forhold til kvinnen. Dette førte til behovet for å sikre *arveretten* til eiendommen for *mannens* etterkommere. Morsretten ble omstyrtet til fordel for farsretten – for å hindre tvil om farskapet ble konsekvensen monogami for kvinnene, kvinnene ble redusert til redskap i barneavlen.

Engels hevdet altså *ikke* – som Mitchell påstår – at det materielle grunnlaget for kvinnens undertrykking var hennes «fysiologiske svakhet», men at det var den private eiendomsretten. Derfor trakk han heller ikke den slutning at «hennes evne til å arbeide vil gjøre henne fri» (s. 71), men slo fast at «kvinnens frigjøring, hennes likestilling med mannen, er og blir en umulighet så lenge kvinnen er utelukket fra det samfunnsmessige produktive arbeid og hun fortsatt henvises til bare å syse med det private arbeid i huset» («Familiens, privateiendommens og statens opprinnelse», (Ny dag, s. 160). Engels mente at kvinnenes deltaking i produksjonen er en *nødvendig* forutsetning for deres frigjøring, men *ikke* at dette er tilstrekkelig.

II. MITCHELLS »STRUKTURELLE ANALYSE«

»Sosialistisk teori har ikke tidligere klart å dele kvinnens stilling opp i de enkelte strukturerne som til sammen utgjør en enhet som er sammensatt og langt fra enkel.» (s. 92) Mitchell sier videre at kvinneverken er blitt framstilt som en «monolittisk enhet» i stedet for å dele den i forskjellige – og atskilte – komponenter, »strukturer». De viktigste slike »strukturer» er ifølge henne produksjon, forplantning, seksualitet og sosialisering av barna. Hun konkluderer med at kvinnens frigjøring bare kan gjennomføres hvis alle disse »strukturerne» blir forandret.

Svakheten ved Mitchells beskrivelse mener vi er i at hun isolerer visse områder der kvinnene er undertrykt; hun tar ikke utgangspunkt i en helhetlig analyse av samfunnet og prøver ikke å analysere den andre sida i en motsigelse, som denne mellom undertrykker og undertrykt. Derfor kommer det ikke klart fram av hennes beskrivelse hva som er kvinnens fiende i kampen for frigjøring.

I en analyse må vi også skille mellom materiell

og ideologisk undertrykking for å se hvordan disse virker inn på hverandre. Ideologien vil alltid være en gjenspeiling av materielle forhold (som kan ha opphørt å eksistere), samtidig som ideologien er et middel til å opprettholde undertrykkingen og som også kan befeste og forsterke denne.

Mitchells syn på hvordan frigjøringen av kvinnen vil skje, er at disse »strukturene» hun er itegret i må forandres i en slags eksplosjon («unite de ruptures»). Hun sier at en forbedring av kvinnens stilling på ett område bare fører til at hun blir mer undertrykt på et annet, altså at virkningen »nøytraliseres». Vi mener at forbedringer på ett felt *kan* bety reell forbedring av kvinnens stilling, og også vil kunne gi større muligheter for å vinne fram på andre områder. Ifølge Mitchells syn skulle det ha liten eller ingen hensikt å kjempe for f.eks. selvbestemt abort eller flere daghjemsplasser, i og med at dette bare er delkrav. Et slikt syn vil kunne *lamme* kvinnene istedenfor å oppmuntre til kamp.

III. KVINNENS FRIGJØRING OG SOSIALISME I PRAKSIS

»Det er antakelig bare i det høyt utviklete vestlige samfunn at man i dag kan vente en autentisk kvinnefrigjøring.» (s. 112). Bakgrunnen for denne uttalelsen er sannsynligvis de erfaringene hun trekker fra de sosialistiske land, sammenholdt med forholdene i de kapitalistiske.

For det første avsetter hun svært liten plass til spørsmålet om kvinnene under sosialismen. Av ca. 170 sider bruker hun bare litt over en side til å behandle dette. For det andre synes vi det er et tynt grunnlag hun bygger sin teori på. Hun har bare to eksempler; det ene gjelder ekteskaps- og abortlovgivningen i Sovjetunionen i 1920- og 1930-åra, det andre er en kort omtale av situasjonen i Kina, med vekt på seksuell undertrykking og puritanisme. (Albania er ikke nevnt i boka.)

Vi tror ikke Mitchell mener at det er kampen for seksuell frigjøring som må stå i sentrum for kvinnenes frigjøringskamp i f.eks. Kina i dag – skjønt det kunne være fristende å trekke denne slutningen utfra det hun skriver. Vi tror snarere hun her forsøker å bevise sin »strukturteori:

Den voldsomme stigningen i kvinnes deltaking i produksjonslivet, i det politiske liv, sosialisering av de tradisjonelle husmoroppgavene, vekten på utdanning av kvinnene osv. — alt dette nøytraliseres ved en forverring på andre områder, nemlig på det seksuelle, iflg. hennes teori. (»Dette betyr at man bare har klart å forandre utbyttingsformen.» s. 110) — Men at de kinesiske kvinnene i dag er like mye — eller mer — seksuelt undertrykt som tidligere, er åpenbart en gal påstand.

Mitchell avviser altså tanken om en kvinnefrigjøring i dagens sosialistiske land fordi det der ikke har skjedd noen »unite de rupture» — noen fullstendig kvinnefrigjøring. I land som Kina og Albania står kvinnene i dag i en kvalitativt annen og bedre stilling enn de gjorde før revolusjonen, og enn vi i de kapitalistiske land gjør, — på *alle* områder. Men kineserne og albanerne sier selv at de ennå har langt igjen.

Den vesentligste forskjellen er imidlertid at i begge disse land *er forholdene blitt lagt til rette* for en total kvinnefrigjøring — *fra samfunnets og statens side*: Det finnes arbeidsplasser nok — også for kvinnene, barnehagene dekker barnas og foreldrenes behov, landets lover beskytter kvinnene mot undertrykking, osv. I sentrum for kampen hos dem står nå det å gjøre lover og regler til noe mer enn »vedtak»: Forandre folkets egen holdning til kvinnene, både hos mennene og hos kvinnene selv.

Det som også er viktig i de sosialistiske land, er at kvinnes frigjøring ikke betraktes som noe isolert, men som en del — og en meget viktig del — av samfunnet som helhet. Kvinnes stilling i et land vil alltid gjenspeile hvilket stadium landet befinner seg på. Liksom kvinnene er tjent med sosialismen, er samfunnet tjent med frigjøring av kvinnene.

Når det gjelder Kina pr. i dag, vil vi gjengi noen linjer fra innledningen i »Kvinnen i Kina», et hefte utgitt av Svensk-kinesiska venskapsförbundet: »Utvecklingen är inte avslutad i Kina på något område genom kulturrevolutionen, men man har gjennom denna process *blivit medveten om vilken riktning man vill at utvecklingen skall ta.*» (Vår uth.)

Verken frigjøring av kvinnen eller gjennomføring av sosialismen foregår som en slags eksplosjon som med ett slag fjerner alle rester

av det gamle undertrykkingssamfunnet. Det kreves en lang og systematisk kamp for å oppnå begge deler, kamp mot k folkets og kvinnes fiender, og mot gale ideer hos oss selv. Hvis vi ikke innser dette, vil vi aldri bli i stand til å legge opp en strategi som fører oss fram mot de mål vi har satt oss: Kommunisme og en fullstendig kvinnefrigjøring.

IV. KVINNEBEVEGELSENS HISTORIE OG ARBEIDERKVINNES ROLLE

Hvis man vil foreta en marxistisk analyse av kvinnes stilling i samfunnet for å gjøre bruk av den i kampen for frigjøring, bør man oppsummere kvinnekampens historie fram til i dag, og analysere de forskjellige retningene innen kvinnebevegelsen, — alt i lys av samfunnets utvikling generelt.

Mitchell lager ingen slik oppsummering og analyse. I stedet konsentrerer hun seg om

situasjonen i 1960-åra — spesielt i USA — da det skjedde en oppblomstring i kvinnekampen.

Det synes for oss som om Mitchell ikke ser dagens kvinnebevegelse som en *videreføring* av kvinnekampen før oss. Helt siden slutten av 1700-tallet har kvinner organisert seg for å kjempe for sine rettigheter, og har til sine tider spilt en ikke uvesentlig rolle i historia. Under den franske revolusjonen og Pariserkommunen deltok både arbeiderkvinner og borgerkvinner i betydelig grad, likeledes i den amerikanske frihetskrigen. Fra Norge kan vi nevne fyrstikkarbeiderskenes kamp, kvinnes kamp mot voldgift, kampen for stemmerett og politisk innflytelse, for utdanning osv.

Arbeiderkvinner og borgerkvinner har kjempet på ulike måter og har stilt forskjellige krav, — borgerkvinnene innenfor rammene av det bestående samfunnet, mens arbeiderkvinnes krav ofte klart har pekt utover samfunnet. Det er av stor betydning for oss å studere hvordan kvinner før oss har organisert seg, hvilke krav de har stilt, og hvilke retninger som har gjort seg gjeldende. Vi har mye å lære både av deres feil og av deres seirer. Bak oss ligger et veldig pionerarbeid som vi må dra nytte av og ikke kaste vrak på.

Ut fra det Mitchell skriver på side 91, virker det som om hun mener at kvinnen i produksjonen *ikke* undertrykkes spesielt som kvinne, men at hun stiller på lik linje med »andre utnyttede klasser eller undertrykte grupper...»

Arbeiderklassen utbyttes og undertrykkes som klasse, kvinnen undertrykkes i tillegg som kvinne. M.a.o. er de aller fleste kvinner i dag *dobbelt undertrykt*. Det er kvinnene som i særlig grad lider under mangel på arbeid, kvinnene blir dårligst betalt, de har vanskeligst for å avansere i arbeidet osv.

Overalt i verden i dag reises kampen av arbeiderkvinner for arbeidsplasser, for høyere lønn, for bedre arbeidsforhold, for barnehager. Fra Norge kan vi ta de ferskeste eksemplene: Brattvåg-arbeiderskene, Sykepleieraksjonen -72, Kongsbergarbeiderskene ... Alt dette er kvinnekamp, viktige deler av vår felles kamp mot undertrykking, for frigjøring av kvinnen.

V. KVINNEKAMPEN I DAG

En av de store svakhetene ved *Kvinnens lodd* er at den i liten grad peker framover. Mitchell kommer ikke med noen klare forslag til hvordan kampen for kvinnes frigjøring skal føres. Riktignok stiller hun to bra spørsmål: »Vi må se *hvorfor* kvinnen alltid har vært undertrykt, og hvordan hun er undertrykt i dag, ... »(s. 91) Men det er bare det siste spørsmålet hun forsøker å svare på.

Som marxist-leninister mener vi at for å komme fram til en *strategi* for kvinnekampen, er det nødvendig å finne svaret på hvorfor kvinnene er undertrykt i vårt samfunn. Selv om undertrykkingen har eksistert under flere samfunnsformer, trenger ikke årsakene til den være det samme. (Dette er viktig for oss: Hadde vi gått ut fra at det fortsatt var hensynet til mennens private eiendomsrett som var grunnlaget, ville det ha ført til at kampen måtte rettes mot mennene.)

Under kapitalismen er ikke lenger arveretten det materielle grunnlaget for kvinneundertrykkingen. Arbeiderklassen eier ingenting, og har følgelig ingenting som skal arves. Likevel blir kvinnene fortsatt undertrykt. Hvorfor?

Monopolkapitalen har aldri brukt for all den arbeidskraft som finnes i et land. Det vil derfor alltid være en viss prosent arbeidsløshet under kapitalismen. Men i tillegg til den registrerte arbeidsløsheten finnes det også en stor hær av arbeidsløse som er skjulte — nemlig kvinnene i hjemmet. Det er lønnsomt for monopolkapitalen å holde kvinnene borte fra produksjonen: Den slipper derved å betale arbeidsløshetsstrygd, den slipper å skaffe arbeidsplasser, slipper utgifter til utdanning, daghjem osv. Samtidig sikrer den seg en stor arbeidskraftreserve, som kan settes inn i produksjonen i tider med høykonjunkturer eller krig.

Som ideologisk våpen bruker monopolkapitalen den gamle teorien om at kvinnes plass er i hjemmet, til tross for at dette ikke lenger er nødvendig for samfunnet. Det er fullt mulig å kollektivisere barnepass og husarbeid i dag. — Kvinnene blir fra spedbarnsalderen av oppdratt til å se på mor- og husmoroppgaven som deres livsoppgave. Fyller de ikke den, er de ikke »virkelige kvinner».

Den ideologiske kampen må føres på alle

områder der kvinnene er undertrykt. Men siden hovedproblemene for kvinner i de kapitalistiske land er av materiell art, må dette være utgangspunktet for kampen.

Den viktigste forutsetningen for frigjøring av kvinnene, er at de deltar i den samfunnsmessige produksjonen. Vi mener derfor at det grunnleggende kravet i kvinnekampen må være *rett til arbeid*. Dette betyr først og fremst arbeids-

plasser nok og rett til arbeidsløshetsstrygd. *Samtidig* innebærer det krav om daghjems-plasser etter behov, og lik lønn for likeverdig arbeid. Bare slik kan retten til arbeid føre til en reell valgmulighet for kvinnene til å gå ut i arbeidslivet, uten at dette vil bety dobbeltarbeid for dem.

RP og MG

Boligkampen— en talerstol for sosialister?

– Kontrast om boligspørsmålet

Det har skjedd mye i norsk politikk siden 1970, da Kontrast ga ut sitt første bolignumner: »Boligplanlegging» (6/70). Denne utviklinga gjenspeiles i det siste nummeret av Kontrast: »Bo og leve» (4/73). Mens Kontrast for tre år siden la hovedvekten på ekspertenes og politikerne rolle i boligspørsmålet, rettes søke-lyset nå i første rekke på den folkelige sida av problemstillinga. Nummeret tar opp boligforholdene, slik flertallet av befolkninga i Norge opplever dem, og det oppsummerer de viktigste kampene som har vært ført og som føres mot forverringa av boligmiljøet. Videre avdekkes hovedårsaken til at boligproblemet ikke er blitt løst: de grunnleggende trekkene ved kapitalismen og staten som også danner fundamentet for boligpolitikken.

Dette er en naturlig utvikling, de største boligkampene i etterkrigstida tok til omtrent på den tida Kontrasts første bolignumner kom ut. Disse kampene var igjen en del av klassekampens store oppsving fra 1970: streiker og aksjoner på arbeidsplassene, ulike kamper innafør transportsektoren, skoleelevenes og studentenes interessekamp osv. 1970-utgaven unnlater følgelig å ta stilling til *metodene* for løsningen av boligspørsmålet, men det gjøres klart at det er umulig å løse denne oppgaven innenfor den

samfunnsstruktur som i dag rår i landet. En *virkelig* løsning på bolignøden står i strid med de prinsipper som ligger bak vårt samfunns oppbygning» (fra lederen 1970, uth. av Kontrast).

Linjer for boligkampen?

– »Bo og leve» (4/73) –

Lederen i det nye bolignumneret er først og fremst opptatt av *hva som må gjøres* for å løse boligproblemet. Den tar opp ei rekke viktige sider ved boligkampen: organisering av boligfronter, frontenes bredde, ulike kampmetoder osv., og dermed forsøker den å trekke opp retningslinjene for boligkampene i åra framover. Vi skal derfor først se på det politiske innholdet i denne lederen: Hvilke synspunkter har den på *organiseringa* av boligfrontene og hvilke *kampmetoder* blir foreslått? Deretter skal vi se hvordan de viktigste artiklene i nummeret behandler de spørsmålene lederen tar opp og gir anvisninger på.

Som utgangspunkt gjør lederen det klart at boligspørsmålet ikke kan »bli endelig løst ved borgerlige eller sosialdemokratiske tiltak innenfor kapitalismens rammer», at boligpolitikken under kapitalismen aldri kan framstå »som noe annet enn lappverk, plaster og tilpasning til følgene av den utviklinga som blir drevet fram av kreftene i den kapitalistiske økonomien».

Dette er synspunkter som deles av stadig flere i Norge i dag, og som det er viktig å utvikle videre som ett av de mange leddene i den antikapita-

listiske propagandaen og arbeidet for sosialismen, men er det dermed sagt at en slik argumentasjon automatisk skal føres ut i boligfrontene, at sosialister skal kjempe for å få dette til å bli grunnlaget for frontenes arbeid. Skal sosialister gjøre det til en *allmenn* regel å bruke boligspørsmålet som et fellende bevis på kapitalismens utilstrekkelighet? Disse viktige spørsmålene, som i prinsippet dreier seg om forholdet mellom parti og front, blir besvart uten vakling i lederen:

Det vil være sosialisters oppgave å ta del i denne kampen (bolig- og bostedskampen, vår anm.) sammen med andre medlemmer av bomiljøet og lokalsamfunnet, så lenge den er et uttrykk for lønnsarbeiderklassens interesser. Som ellers bør sosialister konsekvent og militant gå i brodden, reise kravene og organisere folk til innsats for dem. Men denne oppgaven er neppe særegen for sosialister. Også småborgere, selbevisste borgerlige akademikere og funksjonærer er i stand til å ta del i bostedskampen på denne måten, fordi kravene i bostedskampen oftest er rene velferdskrav som svært få er uenige i Fordi selve kampen for disse kravene neppe heller skaper spontan innsikt i sammenhengen mellom kapitalismens utvikling, statens politikk, og bolig- og miljøproblemene, *blir det først og fremst sosialisters særegne oppgave å politisere kampen og propagandere denne sammenhengen* En *sosialistisk* strategi vil legge vekt på å få fram klasseinnholdet i boligproblemet. Det vil rette kravene og kampen inn mot borgerskapet, sosialdemokratiet og deres stat, mot grunneierne, spekulantene og byggekapitalen. (Side 4)

Det ser ut til at parolen om å forene alle krefter som lar seg forene i kampen mot forverring av boligmiljøet, i kampen for flere daginstitusjoner osv. er ukjent for Kontrasts redaksjon. Dette kommer klart fram i sitatet ovenfor. Det snakkes foraktelig om «selvbevisste borgerlige akademikere». Kampen skal rettes inn mot «borgerskapet» og «grunneierne». Men ei slik linje kan sjølsagt bare staten og monopolkapitalen være tjent med hvis den legges til grunn for sosialisters arbeid i boligfrontene (eller andre fronter).

Vi spør Kontrast-redaksjonen: Hvor ville beboerne på Ruseløkka-Skillebekk ha stått i dag

hvis aksjonen deres hadde rettet seg mot «borgerskapet», altså utelatt de delene av borgerskapet som forente seg med arbeiderklassen og andre i kampen mot statens byggeplaner i Ankerhagen? Eller for å ta et annet eksempel: Hva vil skje med kampen på Rodeløkka hvis angrepet skal rettes mot «grunneierne», enten de er store eller små? Slike spørsmål kunne en stille når det gjaldet flertallet av de aksjonene som har vært ført de siste åra: Grunerløkka, Hausmanns-linja, Møllenberg, Angelltroa osv. Det finnes venner og fiender innafor borgerskapet, det finnes små og store

Illustrasjon fra Kontrasts bolignummer.

ARVID SVEN 73

grunneiere. Vår oppgave som sosialister er å arbeide for en forening av alle de kreftene som lar seg forene i hvert enkelt kampspørsmål, ikke å splitte folket gjennom slike «venstre»-linjer som Kontrast-lederen her gjør seg til talsmann for.

Revolusjonære boligfronter?

Vi mener at hovedårsakene til dette dogmatiske synet på hva sosialister bør gjøre i frontene er å finne i en mangelfull klasseanalyse, en mangelfull forståelse av front-spørsmålet og en overfladisk oppsummering av massekampene. Utgangspunktet er teoretisk, dermed blir taktikken en «skrivebords-revolusjon». Vi ser f.eks. hvordan problemet reiser seg i vurderingen av forholdet mellom politisk virksomhet på arbeidsplassene og i boligområdene:

Skillet mellom produksjon og konsumpsjon og oppsplittingen av båndene mellom arbeidsplass og bosted innebærer en svekking av mulighetene til å gjøre bolig- og bostedskampen til en del av en mer omfattende sosial og politisk kamp som peker ut over kapitalismen. (Side 3-4)

Denne motsigelsen, skapt av delinga av bysamfunnet i områder for produksjon og i boligområder, er viktig og må sjølsagt diskuteres i hvert enkelt tilfelle. Men er det riktig å foreta en allmenn rangering i A-kamper (arbeidsplasskampene) og B-kamper (bolig-kampene)? Vil ikke prioriteringa kunne skifte karakter over tid, eller fra et sted til et annet? Og hva med bydeler som har både boliger og arbeidsplasser? Det er grunn til å tro at Kontrast-redaksjonens undervurdering av boligkampenes betydning skyldes en mekanisk analyse.

Med et slikt utgangspunkt er det forståelig at boligfrontene reduseres til en talerstol for sosialismen, at resultatene av frontarbeidet bare blir «isolerte nålestikk innenfor en reformistisk sosialdemokratisk strategi for velferdskrav» og boligproblemene blir «enkle trivselsproblemer». Carl Erik Grennes bygger opp om dette synet i sin artikkel «Å bo og trives»:

En annen type idealisme ligger i å tro at man kan bygge opp varige, revolusjonære fronter blant beboerne. Det gis åpenbart muligheter for konkret handling der hele borettslag deltar i krav om forbedring. Men det dreier seg da bare om krav om forbedring, ikke om endringer av de materielle og politiske forhold som er grunnlag

for helheten. Enhet av politisk betydning kan bare skapes i arbeidslivet, og ikke i beboersituasjonen. Det er bare på produksjonsnivået at det kan skapes endringer som virker tilbake på beboersituasjonen og på alle andre situasjoner i vårt liv. (Side 41)

For det første: Kan ikke boligfronter bli varige? For det andre: Skal vi bygge *revolusjonære* boligfronter? For det tredje: Hva betyr «bare» forbedringer av boligforholdene? Men ennå viktigere: Mener Kontrast-redaksjonen at det ikke kan skapes enhet av politisk betydning i spørsmål som tar opp bolig- og miljøforhold?

Lederen ikke underbygd

Når en vurderer nummeret som helhet ut fra de teoretiske retningslinjene lederen trekker opp, vil en oppdage at sjøl om det inneholder mange artikler om boligkamper blir ikke lederens påstander utdypet eller bekreftet. Det sies mye om det ytre handlingsmønster i de ulike boligaksjonene, men nesten ingen ting om organisering, kampmetoder og aksjonsmedlemmenes erfaringer.

Verken artikkelen om Ruseløkka/Skillebekkaksjonen eller den omfattende artikkelen «Fra boligkampene i 70-åra» gir noen svar på de spørsmålene som reiser seg ved lesningen av lederen: hvilken betydning har boligkampene hatt i bydelene, hvilken rolle har sosialistene spilt i frontene, hvordan var frontene organisert, hvilke kampmetoder ble anvendt, hvem har en forent seg med osv.? Grunnleggende spørsmål, satt i fokus i lederen, men ikke tatt opp i sjølve nummeret. En usikker leser vil derfor bare ha lederens mange tvilsomme påstander å holde seg til.

Oppsummering

Til oppsummering av nummeret vil vi si at det inneholder mange bra artikler om boligforholdene, både historisk og i dag, og om de årsakene som har skapt og skaper disse forholdene. Vi vil spesielt trekke fram artiklene «Staten i boligpolitikken» og «Arbeiderklassen og boligproblemet». Det ville ha vært en grei sak hvis nummeret hadde begrenset seg til disse to områdene: å skildre forholdene og å avsløre årsakene, men når det samtidig sies så mye galt om metodene for kamp, er det grunn til å rette

BØKER OG TIDSSKRIFTER

kritikk mot Kontrast-redaksjonen: Skill parti og front fra hverandre i tida som kommer. Legg parolene om å forene alle krefter som lar seg forene til grunn for arbeidet i alle fronter, også i boligfrontene. Arbeidet med å tjene folket må komme i første rekke, det er gjennom

massekampen vi skal vinne nye tilhengere av sosialismen. Sjølsagt må sosialister drive politisk skolering og propaganda for sosialismen. Men vi må passe oss vel for å gjøre en beboeraksjon bare til en talerstol for revolusjonen.

J.C./J.G.

FRÅ REDAKSJONEN

1000 NYE ABONNENTAR INNAN ÅRSSKIFTET!

RØDE FANE kjem no i eit opplag på 5000 for kvart nummer. Dette synest vi er svært bra til eit teoretisk tidsskrift å vera.

Storparten av dette opplaget vert seld i laussal. Det tyder at det tar noke tid før dei pengane det kostar å lage bladet kjem inn. Prenteutgiftene må likevel betalast kontant kort tid etter at bladet blir send ut. Dette bind middel som forlaget Oktober treng til å gi ut andre hefte og bøker.

Dette problemet let seg løyse ganske enkelt ved at dei som vil ha bladet fast teiknar abonnement. Dermed får vi bygd opp eit eige fond for bladet og treng ikkje tære på andre middel.

Vi har sett oss som mål å få 1000 nye abonnentar innan årsskiftet – som ei byrjing på å få storparten av opplaget ut på det viset. Teikn abonnement sjølv – og hjelp oss med å få andre til å tinge! Det kostar 30 kroner for eitt år – 6 nummer.

Du finn ein slipp nedst på denne sida. Du treng berre å fylle han ut og sende han til bladet si adresse, så ordnar distribusjonen resten. Hugs og skriv på kva nummer du tingar frå.

Red.

BLI ABONNENT! –
RØDE FANE, Forlaget Oktober A/S,
Boks 8379 Hammersborg.
Oslo 1.

Fyll ut slippen og send den til

Jeg ønsker å abonnere på RØDE FANE ett år (6 nr.)
fra og med nr. ., /1973
og har sendt kr. 30 til postgirokonto 2208478/ /
betaler kr. 30 når jeg får første nr. / /
kryss av

Navn

Adresse

Postnummer/poststed

Etter stortingsvalget:

Bryt med politikken til DNA!

Stortingsvalget var det største nederlaget Arbeiderpartiet noen gang har hatt. Hundretusener brøt med DNA-ledelsens høyrelinje og krevde en mer progressiv politikk.

Er dette innledninga til en ny situasjon for norsk arbeiderbevegelse — eller vil DNA greie å vinne igjen det tapte?

Valget førte til framgang for Sosialistisk Valgforbund. Hva slags politikk vil de komme til å kjempe for? Hvilket program vil de komme til å samle seg om når de blir til ett parti?

Dette er hovedtema i dette nummer av Røde Fane.

Abonner på RØDE FANE!

Røde Fane er AKP(m-l)s teoretiske tidsskrift. Det kommer med 6 nummer i året, og bringer stoff om partiets politikk, analyser av klasseforholdene i det norske samfunnet, erfaringer fra den norske arbeiderklassens historie, kommentarer til den internasjonale kampen mot imperialismen og monopolkapital, diskusjon om de viktigste spørsmålene for venstresida i Norge i dag. — Abonnement koster kr. 30,00